

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 20 (2806)

Пятніца, 14 мая 1976 г.

Цана 8 кап.

11-12 мая ў Мінску працаваў VII з'езд пісьменнікаў Беларусі

Прэзідыум VII з'езда пісьменнікаў БССР.

Фота Ул. КРУГА.

VII З'ЕЗДУ ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ

Дарагія таварышы!

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Беларусі і горада і сардэчна вітае VII з'езд пісьменнікаў рэспублікі і жадае майстрам літаратуры новых здзяйсненняў і памянэнні духоўных здабыткаў грамадства развіцця сацыялізму.

Ваш з'езд сабраўся ў знамянальны час, калі ўвесь савецкі народ, паспяхова завяршыўшы дзевятую пяцігодку, натхнёны гістарычнымі рашэннямі XXV з'езда КПСС, з вялікім напружаннем, творча і ініцыятыўна працуе над іх ажыццяўленнем. Важкі ўклад у агульнанародную справу камуністычнага будаўніцтва ўносіць беларуская пісьменніцкая арганізацыя. Развіваючыся як арганічная састаўная частка савецкай шматнацыянальнай літаратуры, беларуская літаратура за гады дзевяці пяцігодкі зрабіла значны крок наперад у мастацкім адлюстраванні жыцця і працы рабочых, калгаснікаў, інтэлігенцыі. Яе лепшыя творы прасякнуты партыйнасцю, грамадзянскасцю, высокай ідэянасцю, іх вызначае сталае майстэрства ў даследаванні чалавечых узаемаадносін і характараў. У кнігах нашых пісьменнікаў сталі глыбей адлюстроўвацца мінулае і сённяшні дзень рэспублікі і краіны, усё тое, што стала часткай асабістага лёсу савецкіх людзей. Выявіліся і акрэсліліся многія творчыя індывідуальнасці, паглыбіліся сацыяльна-эстэтычныя крытэрыі іх творчасці, больш паўнакрэйным стаў мастацкі паказ літаратурнага героя і жыццёвых калізій, у якіх ён дзейнічае.

Сур'ёзныя поспехі дасягнуты ў далейшай распра-

цоўцы такой важнай тэмы, як подзвіг савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Раскрываючы сацыяльна-палітычныя, ідэяна-маральныя выгокі сусветна-гістарычнай перамогі нашай Радзімы над фашысцкай Германіяй, патрыятызм і інтэрнацыяналізм савецкіх людзей, пісьменнікі дапамагаюць выхоўваць у працоўных, і перш за ўсё ў моладзі, вернасць слаўным рэвалюцыйным, баявым і працоўным традыцыям партыі і народа. Паўней асяцяляюцца ў літаратуры подзвіг савецкіх людзей у аднаўленні і развіцці народнай гаспадаркі ў пасляваенны перыяд, гераічныя дасягненні сённяшняга дня.

Непаўторныя кожны наш дзень, кожны год, кожная пяцігодка. Наша грамадства — выключна дынамічнае, яно няўхільна ідзе наперад. Цяперашняя, дзевятая пяцігодка будзе адзначана буйнымі зрухамі якаснага парадку, барацьбой за высокую эфектыўнасць і якасць працы ўсіх і кожнага. Узростаючыя патрабаванні да гэтых пытанняў распаўсюджваюцца, несумненна, і на дзейнасць пісьменніцкай арганізацыі рэспублікі. Вялікая творчая самаададача, якасць класавых пазіцый, нястомнае павышэнне ідэяна-эстэтычнага ўзроўню твораў, напружаная праца над удасканаленнем майстэрства — толькі гэта можа гарантаваць поспех сапраўднаму мастаку. Карэнні ж майстэрства закладзены ў актыўнасці адносін пісьменніка да жыцця, яго сацыяльнай зоркасці, смеласці пастаноўкі надзвычайных, жыццёва важных праблем, у бескампраміснай патрабавальнасці да самога сябе.

Дзеячы літаратуры закліканы сваёй творчасцю яшчэ больш актыўна дапамагаць партарганізацыі рэспублікі ў працы па паскарэнню навукова-тэхнічнага прагрэсу ў народнай гаспадарцы, далейшаму павелічэнню ўкладу рэспублікі ў эканамічную моц і духоўную скарбніцу нашай Радзімы, развіццю савецкага ладу жыцця, у барацьбе супраць буржуазнай ідэалогіі і антыподаў камуністычнай маралі. Чытач чакае сустрэчы з палітычна мэтанакіраваным, сацыяльна актыўным, душэўна шчодрым, яркім і пераканаўчым літаратурным героем, для якога жыццё — гэта дзейнасць, праца і творчае гарэнне.

У літаратуру прыйшло маладое здольнае папаўненне. Правільнае ідэяна-палітычнае і прафесійнае выхаванне літаратурнай моладзі, якое б спалучала ў сабе ўвагу да сапраўдных талентаў і высокую патрабавальнасць да іх, імкненне накіраваць маладых пісьменнікаў на глыбокае вывучэнне жыцця і вырашэнне значных творчых задум павінна стаць пастаянным клопам кіраўніцтва Саюза пісьменнікаў і яго партыйнай арганізацыі.

Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі жадае VII з'езду пісьменнікаў плённай працы і выказвае цвёрдую ўпэўненасць, што пісьменнікі рэспублікі ўнясуць свой важкі ўклад у ажыццяўленне гістарычных рашэнняў XXV з'езда КПСС, усю сваю творчую энергію, талент і вопыт аддадуць стварэнню новых кніг, вартых слаўнай гісторыі савецкага грамадства, нашага сённяшняга дня і будучыні, нашай партыі і народа.

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ БЕЛАРУСІ

ДАРАГІЯ таварышы! Пяць гадоў прайшло паміж VI і VII з'ездамі пісьменнікаў Савецкай Беларусі. Гэта быў надзвычайна важны і хвалючы час. За гэтыя, поўныя напружанае працы і творчасці гады навукова-тэхнічнай рэвалюцыі, наша Савецкая Радзіма пад кіраўніцтвам ленінскай Камуністычнай партыі ўзнялася да новых вышынь.

Магутнасць нашай Айчыны ва ўсіх галінах набыла такую сілу і такую прывабнасць, што кожны з нас, яе дачок і сыноў, можа па праву гэтым ганарыцца.

Мы ўзраслі ў індустрыяльнай моцы, пабудавалі новыя волаты прамысловасці і энергетыкі, раскрылі такія багаці нашых нетраў, што ў многім і многім выйшлі на першае месца ў свеце.

Мы ўзняліся ў развіцці і ў сельскай гаспадарцы, нягледзячы на суровыя

родная Камуністычная партыя. І нас, у братняй сям'і літаратараў Савецкага Саюза, вельмі ўзрадавала высокая ацэнка, дадзеная працаўнікам літаратуры і мастацтва на XXV з'ездзе КПСС Л. І. Брэжневым.

«Савецкія пісьменнікі, мастакі, кампазітары, работнікі тэатра, кіно, тэлебачання — усе, чый талент і прафесіянальнае ўменне служаць народу, справе камунізму, заслугоўваюць глыбокай удзячнасці... Пажадаем жа дзеячам культуры — членам партыі і беспартыйным — стварыць новыя творы, вартыя нашай гісторыі, нашай сучаснасці і будучага, нашай партыі і народа, нашай вялікай Радзімы».

Вось аб гэтым, дарагія таварышы, мы павінны заўсёды памятаць, каб выканаць бацькоўскі наказ роднай партыі, змагацца за высокую якасць нашых твораў. Пра гэта мы павінны

давецтва «Художественная литература».

Сінельнікаў Уладзімір Міхайлавіч — галоўны рэдактар выдавецтва «Молодая гвардия».

Яхантэа Зоя Мікалаеўна — заг. рэдакцыі выдавецтва «Молодая гвардия».

Грэміцкая Агнеса Фёдаруна — рэдактар выдавецтва «Молодая гвардия».

Аксёнава Еўлампія Сяргееўна — намеснік галоўнага рэдактара выдавецтва «Детская литература».

Залатухіна Тамара Фёдаруна — «Літаратурная газета».

Чапуроў Анатолій Мікалаевіч — першы сакратар Ленінградскага аддзялення СП СССР.

Астроўскі Арсеній Георгіевіч — перакладчык, заслужаны работнік культуры БССР.

Астроўская Зінаіда Уладзіміраўна

Пятрусь БРОЎКА:

«МЫ МОЖАМ ГАНАРЫЦЦА ТАКІМ СЯБРОЎСТВАМ...»

УНОВЫМ прыгожым палацы—Доме літаратара—11—12 мая ў Мінску адбыўся VII з'езд пісьменнікаў нашай рэспублікі. Яго дэлегаты — прэзакі, паэты, драматургі, перакладчыкі, літаратуразнаўцы — падвялі вынікі пяцігоддзя творчай работы пісьменніцкай арганізацыі, наметцілі шляхі далейшага развіцця літаратурнага працэсу ў святле гістарычных рашэнняў XXV з'езда КПСС.

Уступным словам з'езд адкрыў лаўрэат Ленінскай прэміі, народны паэт Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы П. Броўка.

З вялікім натхненнем дэлегаты выбіраюць ганаровы прэзідыум з'езда ў саставе Палітбюро Цэнтральнага Камітэта на чале з Генеральным сакратаром ЦК КПСС таварышам Л. І. Брэжневым.

Пад апладысменты прысутных у прэзідыум з'езда выбіраюцца таварышы П. М. Машэраў, Ф. А. Сурганаў, Ц. Я. Кісялёў, А. Т. Кузьмін, Н. Л. Сняжкова і іншыя кіраўнікі Камуністычнай партыі і ўрада рэспублікі, загадчык сектара мастацкай літаратуры ЦК КПСС К. М. Далгоў, загадчык аддзела культуры ЦК КПБ А. Л. Петрашкевіч, сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, Герой Сацыялістычнай Працы С. У. Міхалкоў, вядомыя літаратары Беларусі, госці з саюзных рэспублік, кіраўнікі ідэалагічных устаноў, творчых саюзаў Беларусі.

Выбіраюцца сакратарыят, рэдакцыйныя і мандатная камісія з'езда.

З кароткай прамовай выступіў і зачытаў прывітанне Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі VII з'езду пісьменнікаў сакратар ЦК КПБ А. Т. Кузьмін.

Справаздачны даклад праўлення Саюза пісьменнікаў БССР зрабіў старшыня праўлення, народны паэт Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы М. Танк.

Быў заслуханы таксама даклад развіццёнай камісіі, з якой выступіў яе старшыня А. Зарыцкі.

Ад імя рабочых-будаўнікоў стаяў будаўніцкага ўпраўлення № 26 трэста № 4 г. Мінска Р. А. Якушаў уручыў прэзідыуму з'езда сімвалічны ключ ад Дома літаратара.

11 мая пасля дакладаў пачаліся спрэчкі, у якіх выступілі Пімен Панчанка, Іван Навуменка, Іван Шамякін, Мікалай Мацукоўскі, Генадзь Бураўкін, Ніл Гілевіч, старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю М. І. Дзялец, міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч.

12 мая працягвалася абмеркаванне дакладаў. У творчай дыскусіі прынялі ўдзел Барыс Сачанка, Максім Лужанін, Аляксей Адамковіч, Васіль Вітка, Язэп Семяжон, Аляксей Асіпенка, Уладзімір Юрзвіч, Мікола Арочка, Янка Скрыган, Валянцін Мыслівец, Еўдакія Лось, Іван Мележ, член Ваеннага савета — начальнік Палітупраўлення ЧБВА А. В. Дзэбалюк, першы сакратар ЦК ЛКСМБ К. М. Платонаў. З прывітальнай прамовай выступіў сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, Герой Сацыялістычнай Працы Сяргей Міхалкоў.

Па справаздачнаму дакладу з'езд прыняў рэзалюцыю, у якой намячана канкрэтная праграма дзейнасці пісьменніцкай арганізацыі рэспублікі ў святле рашэнняў XXV з'езда КПСС.

З вялікім уздымам удзельнікі з'езда прынялі прывітальнае пісьмо Цэнтральнаму Камітэту Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Удары прыроды, яе жорсткія стыхі. Мы дасягнулі ў навуцы таго, што забяспечвае нязмыслены рост ва ўсёй гаспадарцы, а нашы навуковыя адкрыцці хвалююць усё чалавецтва.

Вялікія поспехі і ў росце нашай асветы, нашай культуры, нашага мастацтва. Гэта відавочна ўсім, як духоўна ўзняўся наш савецкі чалавек.

Будзем сціплымі, але нельга не сказаць і пра нашу радаць — агульную ўздым шматнацыянальнай савецкай літаратуры ва ўсіх яе жанрах. Савецкая літаратура заслужыла высокае прызнанне чытача, ды і за межамі нашай Радзімы ўзнялася яе папулярнасць.

Наша Савецкая Радзіма, а гэта адно з галоўнейшых яе дасягненняў, дамаглася за гэты час такіх поспехаў у барацьбе за мір, дзякуючы ленінскай палітыцы ЦК КПСС і ў першую чаргу яго Генеральнага сакратара Леаніда Ільіча Брэжнева, што ніколі яшчэ за ўсю гісторыю нашага савецкага часу мы не мелі ў свеце такога трывалага міру і такога аўтарытэту барацьбы за мір, які мае наш Савецкі Саюз сёння.

Пра ўсе нашы здабыткі, пра ўсе нашы поспехі вельмі яскрава і пераконаўча расказаў XXV з'езд Леанід Ільіч Брэжнеў у Справаздачным дакладзе ЦК КПСС.

Даклад таварыша Брэжнева, рашэнні гістарычнага XXV з'езда ўзбролі і натхнілі ўсіх савецкіх грамадзян, у тым ліку і нас, літаратараў, на такую ўважлівую працу, якая бліскуча прывядзе за дзесяцігоддзе яшчэ большых перамог ва ўсіх галінах нашага жыцця.

Увесь беларускі народ поўны творчага настрою здзейсніць і рашэнні XXVIII з'езда КП Беларусі, які паставіў неадкладныя задачы перад кожным грамадзянінам нашай рэспублікі і перад намі, беларускімі савецкімі пісьменнікамі.

Мы, беларускія савецкія пісьменнікі, з глыбокай удзячнасцю адзначаем тую вялікую ўвагу, якую ўвесь час аддавалі і аддаюць развіццю беларускай мастацкай літаратуры Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі і ўрад БССР, і асабліва плённую ўвагу перамага сакратара ЦК Кампартыі Беларусі таварыша Пятра Міролавіча Маншэрава.

ЦК КПБ наладжваў і праводзіў нашы сустрэчы і азнаямленні — з Мінскім трактарным і аўтамабільным заводамі; з дасягненнямі працаўнікоў сельскай гаспадаркі ў Дошніцкім раёне і комплекснымі фермамі зывёлагадоўлі на Віцебшчыне; з лабараторыямі вяднейшых нашых вучоных. І наогул увесь час накіроўваў увагу на больш глыбокае вывучэнне жыцця і больш актыўны ўдзел у ім.

Мы сёння з задавальненнем можам сказаць, што ўсё гэта спрыяла нашаму творчаму росту, што ў выніку гэтага з'явіліся творы, у якіх адлюстроўваецца і жыццё рабочага класа, і творы, у якіх паказана самааддана праца працаўнікоў сельскай гаспадаркі...

Пісьменнікі Савецкай Беларусі ўсім сэрцам імкнуліся, каб апраўдаць такі высокі давер, які аказвае нам

Уступнае слова пры адкрыцці VII з'езда пісьменнікаў Беларусі

таварыць і на VII з'езде пісьменнікаў Савецкай Беларусі.

Наш VII з'езд п'ўным чынам святкуе і сваё наваселле. Мы адкрываем яго ў новым доме, які з'яўляецца п'ўным падарункам з боку ЦК КПБ і ўрада рэспублікі, і наша задача цяпер у тым, каб гэты дом стаў сапраўды Домам творчага і грамадскага гарэння, Домам дружбы і супрацоўніцтва, Домам сустрэч сяброў па перу, Домам добрых спраў на карысць савецкай літаратуры і савецкага народа.

Дазвольце ж, на нашым наваселлі, у час адкрыцця VII з'езда пісьменнікаў Савецкай Беларусі гарача і шчыра павітаваць нашых дарагіх гасцей, якія прыехалі дапамагчы нам у працы: сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, старшыню праўлення Саюза пісьменнікаў Расійскай Федэрацыі, лаўрэата Ленінскай прэміі, Героя Сацыялістычнай Працы Сяргея Уладзіміравіча Міхалкова.

Да нас прыехалі таксама: Алжыкаў Ануар Турлубекавіч — сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Казахскай ССР.

Цельцугоў Віктар Пятровіч — старшыня Цэнтральнай рэвізійнай камісіі Саюза пісьменнікаў СССР.

Аўчарніка Аляксандр Іванавіч — старшыня савета па беларускай літаратуры пры Саюзе пісьменнікаў СССР.

Селіхаў Кім Мікалаевіч — першы намеснік сакратара Саюза пісьменнікаў СССР.

Гарбачоў Міхаіл Васільевіч — намеснік сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў СССР.

Лясючэўскі Мікалай Васільевіч — старшыня праўлення выдавецтва «Советский писатель».

Піменаў Уладзімір Фёдаравіч — прафесар, рэктар літінстытута Імя Горкага.

Вішнеўская Іна Люцыянаўна — крытык.

Шчадрына Валянціна Ніканораўна — кансультант Саюза пісьменнікаў СССР, адказны сакратар савета па беларускай літаратуры Саюза пісьменнікаў СССР.

Кожанкін Сяргей Пятровіч — намеснік старшыні савета па беларускай літаратуры пры Саюзе пісьменнікаў СССР.

Сураўцаў Юрый Іванавіч — галоўны рэдактар часопіса «Літаратурное обозрение».

Крывіцкі Яўгеній Аляксандравіч — намеснік галоўнага рэдактара «Літаратурной газеты».

Кавалёў Дзмітрый Міхайлавіч — паэт.

Сяргеева Іна Андрэеўна — часопіс «Дружба народов».

Смалініцкі Саламон Уладзіміравіч — часопіс «Знамя».

Паньенка Генадзій Барысавіч — «Роман-газета».

Элькін Вейнімін Абрамавіч — вы-

— перакладчыца.

Прадстаўнікі брацкай Украіны: Качэўскі Віктар Васільевіч — паэт, перакладчык.

Літвін Сцяпан Міхайлавіч — паэт, перакладчык.

Ад Саюза пісьменнікаў Літвы: Альбінас Жукаўскас — паэт, перакладчык, заслужаны работнік культуры БССР.

Гёда Сігітас.

Ад Саюза пісьменнікаў Эстоніі — Ранан Яан — прэзакі.

Ад Саюза пісьменнікаў Малдавіі — Чабатару Архіл — сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Малдаўскай ССР.

Ад Саюза пісьменнікаў Арменіі — Карамян Бабкен — паэт.

Ад Саюза пісьменнікаў Азербайджана — Мамед-заде Сіявуш — паэт, перакладчык.

Ад Саюза пісьменнікаў Казахстана — Джунусаў Сапен, пісьменнік.

Ад Саюза пісьменнікаў Кіргізіі — Байзакаў Туменбай, паэт.

Ад Саюза пісьменнікаў Таджыкістана — Ханімаў Аскар — паэт.

Ад Саюза пісьменнікаў Туркменіі — Худайназараў Бердыназар — лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Туркменскай ССР.

Ад Саюза пісьменнікаў Узбекістана — Кашчанаў Мацнуб — доктар філалагічных навук, член сакратарыята СП Узбекістана.

Ад Саюза пісьменнікаў Татарыі — Магдзееў Мухамет Сунгатавіч — прэзакі, крытык.

Ад Саюза пісьменнікаў Чувашыі — Цярэцькоў Мікалай Цярэцькоў — драматург.

Галкін Аляксандр Аляксеевіч — галоўны рэдактар часопіса «Родная Волга».

Мы ад усяго сэрца дзякуем вам за ваш прыезд і дапамогу нам. Беларуская савецкая літаратура ва ўсе часы свайго развіцця адчувала шчырае, братняе, сяброўскае сэрца ўсіх нашых шматлікіх таварышаў — многанациональнай савецкай літаратурнай сям'і.

Мы можам ганарыцца такім сяброўствам, якое няма нідзе ў свеце: і нашымі ўзаемнымі адносінамі — перакладамі і выданнямі, і творчымі паездкамі ў братнія рэспублікі, якія вельмі ўзбагачаюць нас, і абменнымі дэкадамі, і тыднямі літаратуры і мастацтва.

Наша многанациональная літаратурная сям'я значна вырасла за гэтыя гады. Вырас і наш Саюз пісьменнікаў Савецкай Беларусі, якому наперадзе шмат належыць зрабіць. На вялікі ляд, цяжкая смерць вырывае з нашых радоў выдатных працаўнікоў і дарагіх нашаму сэрцу сяброў. За час паміж VI і VII з'ездамі мы развіталіся з нашымі добрымі таварышамі па жыццю і працы: з Вячаславам Палескім, Янкам Маўрам, Антонам Алешкам, Уладзімірам Коўбанам, Каястанцінам Цітовым, Ільіем Гурскім, Міколам Лупсяковым, Янкам Шахаўскім, Уладамірам Ляў-

ЦЭНТРАЛЬНАМУ КАМІТЭТУ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА

даўскім, Яўгенам Васіленкам, Пятром Валкадаевым, Уладзіславам Нядзведскім, Уладзімірам Стэльмахам, Васілём Матэвушавым, Раманам Сабаленкам, Тарасам Хадкевічам, народным пісьменнікам Беларусі Міхасём Лыньковым, Уладзімірам Дубоўкам, Якавам Герцовічам.

Прашу ўшанаваць іх светлую памяць устанавіць.

Таварышы, мы пачынаем сёння работу нашага VII з'езда і навіны памятаць аб тых вялікіх задачах, якія пастаўлены перад усім савецкім народам і перад намі, літаратарамі, XXV з'ездам Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. І пра галоўнае з іх — актыўную барацьбу за эфэктыўнасць і высокую якасць. Мы заўсёды павінны кіравацца словамі таварыша Брэжнэва, сказанымі на XXV з'ездзе ў наш адрас: «У асяроддзі мастацкай інтэлігенцыі ўзраслі патрабавальнасць да творчасці адзін аднаго і да ўласнай творчасці, даецца справядлівая ацэнка творам і пастаноўкам шэрым, бяспалентным, а тым больш з ідэйнымі пралікамі».

Мы маем усе магчымасці ў разнастайнасці пошукаў, у разнастайнасці формаў, ды ў чытача розныя густы, розныя яны і ў нас, але ў адным мы мусім быць адзінымі — у высокай ідэйнасці, у жыццёвай накіраванасці і праўдзівасці нашых твораў. І вось, выгледзячы на тое, што наш Саюз пісьменнікаў Савецкай Беларусі прышоў на VII з'езд з п'юўнымі творчымі дасягненнямі, мы павінны пагаварыць і пра нашы недахопы, і пра тое, што належыць зрабіць, каб на справе выканаць тэа пажаданні і патрабаванні, якія ставіць перад намі народ і наша родная Камуністычная партыя. А ў справе творчай, гэта значыць — якасць і якасць. І не так колькасць, як якасць. Праўда, і колькасць нам яшчэ многае варта зрабіць і ў паказе жыцця рабочага класа, і працаўнікоў нашых палёў, і навукова-тэхнічнай, ды і ўсёй інтэлігенцыі. Але галоўнае дбаць пра тое, каб зробленае намі было вытанкаваным, жыццёнакіраваным і праўдзівым. А што граха таіць, ёсць у нас пралікі і недарокі.

Яны бываюць ад шмат якіх прычын; і ад адсутнасці патрабавальнасці да сябе, і ад паспешлівасці. Шчыра вам кажучы, я не зусім разумею заклік: «ні дня без радка». Добра, калі кожны дзень радок добры, а калі ён прыходзіць не ў выніку творчага гарэння, а ў выніку самапрымусу — невялікая яму цана. У адказ такому твару чытач гаворыць: «Будзь ласкаў, дай мне адначыць ад твайго радка». Ёсць вялікія паэты, у якіх не шмат радкоў, але якія засталіся вечнымі, ну хоць бы Уолт Уйтмен, ды і наш Максім Багдановіч. Я не заклікаю да творчага прастаго, а да большай патрабавальнасці кожнага з нас да сябе.

За апошнія гады значна вырасла і актывізавалася творчая моладзь. Гэта і зразумела, — яна прышла ў літаратуру больш падрыхтаванай, чым у свой час прыходзілі мы, часта не меўшы нават і сярэдняй асветы. Сёння наша літаратурная моладзь, якая папоўніла ўсе жанры, высокую адукаваную і ўжо зарэкаментавала сябе творча так, што мы сапраўды можам ускласці на яе вялікія надзеі.

Зноў жа мне хочацца звярнуцца да слоў таварыша Брэжнэва, якія ён сказаў на індэўнай сустрэчы ў Маскве з работнікамі аўтазавода імя Лявонава:

«Мы заўсёды, дарагія таварышы, верылі, што нашы дзеці і ўнукі будуць лепшымі за нас, больш адукаванымі і культурнымі. І сёння мы з гонарам гаворым, што савецкая моладзь, ідучы дарогай бацькоў, не проста паўтарае, а працягвае яе, пракладае шлях далей, у будучыню».

Гэтыя словы Генеральнага сакратара ЦК КПСС цалкам тычацца і нас, савецкіх літаратараў, у тым ліку і пісьменнікаў Савецкай Беларусі.

У нас ёсць усе магчымасці, каб і старэйшым, і маладзейшым пісьменнікам нашай рэспублікі працаваць так творча і патхнёна, так патрабавальна да сябе, каб наш савецкі, камуністычны шлях у будучыню пракладаўся надзейна, моцна, патхнёна, так, каб ён пешыў і радаваў увесь савецкі народ і ўсіх нашых шматлікіх сяброў у свеце, каб наша родная партыя ў свой час належна ацаніла нашу дзейнасць.

Дазвольце ж, таварышы, з пажаданнямі самых добрых поспехаў у працы, наш VII з'езд пісьменнікаў Савецкай Беларусі лічыць адкрытым.

Сабраўшыся на свой VII з'езд, пісьменнікі Савецкай Беларусі шлюць Цэнтральнаму Камітэту Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, яго Палітбюро і асабіста Генеральнаму сакратару ЦК КПСС таварышу Леаніду Ільічу Брэжнэву самыя шчырыя, самыя сардэчныя словы ўдзячнасці за штодзённую адчувальную намі, сапраўды лінінскія клопаты аб развіцці шматнацыянальнай савецкай літаратуры, у тым ліку і беларускай, якая ў адзіным магутным страі з літаратурамі ўсіх братніх рэспублік нястомна і аддана служыць вялікай справе камунізму.

Няўхільны і ўпэўнены наступ нашага грамадства па выпрабаваным шляху да камунізму характарызуецца жыватворнымі працэсамі ў галіне мастацкай культуры, павышэннем яе ролі ў духоўным жыцці савецкіх людзей. Паспехі, дасягнутыя савецкай літаратурай за гады дзевяці гадоў, вельмі высока ацэнены на XXV з'ездзе партыі і ў прыватнасці ў Справаздачным дакладзе Цэнтральнага Камітэта з'езда, зробленым Леанідам Ільічам Брэжнэвым. Гэты вельмі станоўчы, жыватворны працэс яскрава відзён ва ўсёй савецкай літаратуры. Даволі шырока адлюстравалі ён і ў новых творах, якія з'явіліся ў нас у Беларусі за апошнія гады. У іх усё часцей, а галоўнае — намага глыбей і маштабней, на больш высокім мастацкім узроўні паказвалася тое самае асноўнае і самае істотнае, чым жыве наша краіна, што стала часткаю асабістых лёсаў савецкіх людзей.

Надзвычайная і характэрная рыса сучаснага літаратурнага працэсу — гэта актыўны і пладотворны зварот пісьменнікаў да розных аспектаў жыцця працоўных калектываў ва ўмовах навукова-тэхнічнай рэвалюцыі. У беларускай літаратуры ўсё часцей і прыкметней становяцца значнымі мастацкімі персанажамі ўсіх літаратурных жанраў нашы сучаснікі, перадавікі і наватары сацыялістычнай вытворчасці, стваральнікі буйнейшых і тэхнічна перадавых прадпрыемстваў, новабудуўляў,

гігантаў хіміі, творцы высокіх калгасных ураджаяў, дзеячы навукі, абаронцы сацыялістычнай Айчыны.

За мінулыя пяцігодкі ў нас значна пашырыліся і замацаваліся разнастайныя сувязі пісьменнікаў з жыццём народа, з калектывамі працоўных. Мінскі станкабудаўнічы завод імя Кірава, салігорскія хімічныя камбінаты, рэчыцкія нафтавыя промыслы, наваполацкія нафтаперагонныя гіганты, прадпрыемствы Гомеля, Магілёва, Віцебска, Гродна, Мазыра, аб'екты меліярацыі на Палессі, шматлікія калгасныя комплексы і вытворчыя аб'яднанні, навукова-даследчыя ўстановы — вось тыя месцы, дзе літаратары знаёміцца з выдатнымі людзьмі, знаходзяць новыя тэмы, набываюць цікавыя і шчырыя сяброў.

Беларускія пісьменнікі актыўна распрацоўвалі тэму Вялікай Айчыннай вайны. Вялікае значэнне надавалася і надаецца такім высакародным тэмам нашага часу, як барацьба за мір ва ўсім свеце, як тэма маралі, духоўнасці савецкага грамадства.

Высокамастацкія творы з'явіліся аб гістарычным мінулым нашага народа, аб станаўленні новага жыцця ў першыя гады Савецкай улады і ў незабыўныя перыяды першых пяцігодак.

Тым і вызначаецца літаратура сацыялістычнага рэалізму, што яна па сутнасці не мінае ніводнай грані грамадскай дзейнасці, імкнецца паказаць чалавека ў разнастайнай працоўнай і грамадскай актыўнасці, у самых шчыльных і ўсебаковых сувязях з акаляючым светам, ва ўсім багацці духоўных праяўленняў.

Пафас сцягджэння ідэалаў камунізму, савецкага ладу жыцця спалучаецца ў нас з непрымірмасцю да таго, што супярэчыць самой сутнасці нашага савецкага ладу, нашым нормам маральнасці. Сродкамі мастацкага і публіцыстычнага слова пісьменнікі Беларусі актыўна змагаюцца з такімі ганебнымі з'явамі, як сквалнасць,

марнатраўства, мяшчанства, прыватнаўласніцкія тэндэнцыі, хуліганства, бюракратызм, абьякаваць да людзей.

Літаратура і мастацтва — баявы ўчастак ідэалагічнай дзейнасці, які патрабуе штодзёнай увагі партыйных органаў. І мы заўсёды адчуваем і з вялікім задавальненнем адзначаем, што ў сваім падыходзе да пытанняў мастацкай творчасці наша партыя ўмела спалучае чужасць да творчай інтэлігенцыі з патрабавальнасцю і высокай прынцыповасцю. Разглядаючы ідэйную накіраванасць у якасці галоўнага крытэрыя ацэнкі грамадскай значнасці твораў літаратуры і мастацтва, наша партыя рашуча выступае супраць спрошчанага падыходу да творчай працы.

Для савецкага мастака няма больш высокага прызнання і радасці, як жыць аднымі марамі і імкненнямі з народам, з тымі, хто пракладае новыя шляхі ў заўтрашні дзень чалавецтва, павялічвае магчымасць і славу сацыялістычнай Айчыны. Сапраўды, і для нас, беларускіх мастакоў слова, няма больш натхняльнай і высакароднай мэты, як тая, што пастаўлена XXV з'ездам КПСС, — ствараць новыя высокамастацкія рэчы, вартыя нашай гісторыі, нашага сучаснага і будучага, нашай партыі і народа.

VII з'езд пісьменнікаў Беларусі запэўняе Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, яго Палітбюро і асабіста Генеральнага сакратара ЦК КПСС Леаніда Ільіча Брэжнэва, што ажыццяўленне лінінскіх прынцыпаў ідэйнасці, партыйнасці і народнасці ў мастацкай творчасці будзе асноўнай мэтай жыцця і дзейнасці пісьменнікаў Беларусі. Мы будзем нястомна імкнуцца да таго, каб нашы кнігі сапраўды былі варты творчага генія нашага народа, каб яны як мага больш поўна адпавядалі разнастайным духоўным запатрабаванням савецкіх людзей, высакародна ўсплялі нашу вялікую Радзіму.

VII З'ЕЗД ПІСЬМЕННІКАУ БССР

ПРЭЗІДЫУМ З'ЕЗДА

МАШЭРАУ П. М. — кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПБ

СУРГАНУ Ф. А. — старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

КІСЯЛЕУ Ц. Я. — старшыня Савета Міністраў Беларускай ССР

АТРАХОВІЧ К. К. (К. Крапіва)

Алесь АСІПЕНКА

Ануар АЛІМЖАНАУ — сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Казахскай ССР

АУЧАРЭНКА А. І. — старшыня Савета па беларускай літаратуры СП СССР

Пятрусь БРОУКА

Янка БРЫЛЬ

Генадзь БУРАЎКІН

Васіль БЫКАУ

Тумэнбай БАЯЗАНУ — прадстаўнік Саюза пісьменнікаў Кіргіскай ССР

Анатоль ВЯРЦІНСКІ

Леанід ГАУРЫЛКІН

Уладзімір ГІЛАМЕДАУ

Анатоль ГРАЧАНІКАУ

ДЗЕБАЛЮК А. В. — член Ваеннага Савета, начальнік Палітпраўлення ЧЭВА

ДЗЯЛЕЦ М. І. — старшыня Дзяржамавыда БССР

ДАЛГОУ К. М. — загадчык сектара мастацкай літаратуры ЦК КПСС

Альбінас ЖУКАУСКАС — прадстаўнік Саюза пісьменнікаў Літоўскай ССР, заслужаны работнік культуры БССР

Аляксей ЗАРЫЦКІ

КАВАЛЕУ М. В. — старшыня выканкома Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных

ГРЫГОР'ЕУ Ю. П. — аўтар праекта Дома літаратараў

Міхась КАЛАЧЫНСКІ

Настась КІРЭНКА

КРЫСЬКО Ц. В. (Васіль Вітка)

Аляксей КУЛАКОУСКІ

Арнадзь КУЛЯШОУ

КУЗЬМІН А. Т. — сакратар ЦК КПБ

КРЫВІЦКІ Я. А. — нам. галоўнага рэдактара «Літаратурнай газеты»

Віктар КАЧУСКІ — прадстаўнік Саюза пісьменнікаў Украінскай ССР

Барыс КУНЛЕУ — прадстаўнік Саюза пісьменнікаў Латвійскай ССР

Бабнен КАРАПЦЫН — прадстаўнік Саюза пісьменнікаў Армянскай ССР

КАШЧАНАУ Мацісуб — прадстаўнік Саюза пісьменнікаў Узбекскай ССР

КОШАЧКІН С. П. — намеснік Старшыні Савета па беларускай літаратуры СП СССР

Максім ЛУЖАНІН

ЛЕСЮЧЭУСКІ М. В. — старшыня праўлення выдавецтва «Советский писатель»

Андрэй МАКАЕНАК

Іван МЕЛЕЖ

МІХАЛКОУ С. У. — сакратар праўлення СП СССР, старшыня праўлення СП РСФСР

МІХНЕВІЧ Ю. М. — міністр культуры БССР

Іван НАВУМЕНКА

Іван НОВІКАУ

ПІМЕНАУ У. Ф. — прафесар, рэктар літінстытута імя М. Горкага

Пімен ПАНЧАНКА

ПЕТРАШКЕВІЧ А. Я. — загадчык аддзела культуры ЦК КПБ

ПЛАТОНАУ Р. П. — сакратар Мінскага абкома КПБ

ПЛАТОНАУ Н. М. — першы сакратар ЦК ЛКСМБ

ПРАТАСЕНЯ В. С. — стар-

шыня праўлення Саюза мастакоў Беларусі

Аляксей ПЫСІН

Іан РАНАП — прадстаўнік Саюза пісьменнікаў Эстонскай ССР

СНЯЖКОВА Н. Л. — намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР

СЕЛІХАУ К. М. — першы намеснік сакратара праўлення СП СССР

СУРАЦАУ Ю. І. — галоўны рэдактар часопіса «Літаратурное обозрение»

СІНЬЕЛІКАУ У. М. — галоўны рэдактар выдавецтва «Молодая гвардия»

Максім ТАНК (Скурно Я. І.)

Мікола ТКАЧОУ

ТОУСЦІК А. А. — старшыня Саюза журналістаў БССР

Аснар ХАКІМАУ — прадстаўнік Саюза пісьменнікаў Таджыкскай ССР

Бердыназар ХУДАЙНАЗАРАУ — прадстаўнік Саюза пісьменнікаў Туркменскай ССР

ЦЕЛЬПУГОУ В. П. — старшыня Цэнтральнай рэвізійнай камісіі Саюза пісьменнікаў СССР

Архіп ЧАБАТАРУ — сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Малдаўскай ССР

ЧАПУРОУ А. М. — першы сакратар Ленінградскага аддзялення Саюза пісьменнікаў СССР

Іван ЧЫГРЫНАУ

Іван ШАМЛЯКІН

ШАУЧЭНКА Я. П. — першы сакратар РК КПБ Ленінскага раёна гор. Мінска

ШЫРМА Р. Р. — старшыня праўлення Саюза нампазітараў БССР

Алесь ЯКІМОВІЧ

ЯКУШАУ Р. А. — старэй, адзін з будаўнікоў Дома літаратара.

МАНДАТНАЯ КАМІСІЯ З'ЕЗДА

Мікалай АЛЯКСЕЕУ БУРДЗЯЛЕУ А. (Аляксей Русецін) — старшыня
Алена ВАСІЛЕВІЧ
Артур ВОЛЬСКІ
Анатоль ВЯЛЮГІН
Ніл ГІЛЕВІЧ
Сяргей ГРАХОУСКІ
Павел ДЗЮБАЯЛА
Алесь ЖУК
Васіль ЗУЕНАК
Алесь РЫБАК
Ізэл СЕМЛЯНОН
Васіль ХОМЧАНКА

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАМІСІЯ З'ЕЗДА

Эдзі АГНЯЦВЕТ
Дзмітрый БУГАЕУ
Іван ГРАМОВІЧ
Хведар ЖЫЧКА
Віктар КАВАЛЕНКА
Янка КАЗЕКА
Генадзь КЛЯУНО
Пятрусь МАКАЛ
Арнадзь МАРШЫНОВІЧ
Вера ПАЛТАРАН
Валентын ПАНАМАРОУ
Барыс САЧАНКА
Юрась СВІРКА
Янка СІПАКОУ
Рыгор ШКРАБА
Уладзімір ЮРЭВІЧ

САКРАТАРЫЯТ З'ЕЗДА

Мікола ГАМОЛКА
Аляксей ГАРДЗІЦКІ
Павел КАВАЛЕУ
Аляксандр КАПУСЦІН
Уладзімір КАРПАУ
Еўдэчін ЛОСЬ
Павел МІСЬКО
Валентын МЫСЛІВЕЦ
Георгій ПАПОУ
Леанід ПРОКША
Алесь САВІЦКІ
Янка СКРЫГАН
Мікола ТАТУР

РЭЗАЛЮЦЫЯ

VII з'езда пісьменнікаў Беларусі

VII з'езд пісьменнікаў Савецкай Беларусі адбываецца ў непаўторны вясновы час, у час, калі ўся Савецкая краіна натхнёна праце над ажыццяўленнем гістарычных рашэнняў XXV з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, калі наша шматнацыянальная Айчына ўступіла ў новы перыяд будовы камуністычнага грамадства. Накрэсленая партыяй велічная праграма далейшага руху наперад вызначае задачы ўсёй творчай інтэлігенцыі, у тым ліку і нас, прадстаўнікоў беларускай савецкай літаратуры. Усіх нас радуе той факт, што на XXV з'ездзе КПСС савецкая літаратура атрымала высокую ацэнку. Генеральны сакратар ЦК КПСС Леанід Ільіч Брэжнэў адзначыў у сваім дакладзе далейшую актыўнасць дзейнасці творчай інтэлігенцыі, «якая ўносіць усё больш важкі ўклад у агульнапартыйную, агульнанародную справу будаўніцтва камуністычнага грамадства». Шмат увагі пытанням літаратуры і мастацтва было аддадзена на XXVIII з'ездзе Камуністычнай партыі Беларусі. Гэта яшчэ раз сведчыць аб тым, што наша літаратура стаіць на верным шляху, што ўсё больш узрастае яе роля ў ідэйна-маральным і духоўным выхаванні грамадства.

VII з'езд пісьменнікаў Беларусі адзначае, што ў сваёй творчай, арганізацыйнай і грамадскай дзейнасці рэспубліканская пісьменніцкая арганізацыя няўменна кіравалася ленінскімі прынцыпамі партыйнасці і народнасці, выходзіла ў сваёй штодзённай працы з тых задач, якія вынікілі з праграмных партыйных дакументаў. Творчая ўвага пісьменнікаў — прадстаўнікоў усіх жанраў і пакаленняў — нацэлявалася на вырашэнне самых важных і актуальных тэм сённяшняга

жыцця, на ўвасабленне ў мастацкім слове вобраза нашага сучасніка — рабочага, калгасніка, партыйнага работніка, вучонага, інтэлігента.

З'езд адзначае, што праўленне Саюза пісьменнікаў, яго прэзідыум ня мала клопату і энергіі аддавалі і іншым надзённым праблемам пісьменніцкага жыцця — пашырэнню творчых кантактаў з літаратурамі братніх саюзных рэспублік, выхаванню творчай моладзі, прапагандзе лепшых здабыткаў нашай літаратуры сярод чытачоў, паліяўніццю матэрыяльна-бытавых умоў пісьменнікаў і г. д.

На атмасферу творчага і грамадскага жыцця пісьменнікаў рэспублікі жыва-ворна ўплываў высокі маральна-палітычны і працоўны ўздым, выкліканы ў краіне святкаваннем 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна, 50-годдзя ўтварэння СССР, 30-годдзя Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, а таксама падрыхтоўка да XXV з'езда КПСС.

Нясмыслены наступ жыцця, новы этап камуністычнага будаўніцтва ставіць і новыя, яшчэ больш адказныя задачы перад мастакамі слова.

VII з'езд беларускіх пісьменнікаў, адзначаючы ўсё станоўчае з таго, што зроблена за мінулае пяцігоддзе, звяртае ўвагу і на нявырашаныя пытанні. Адну з галоўных праблем мы бачым у актывізацыі творчых намаганняў пісьменнікаў на стварэнне высокамастацкай літаратуры аб жыцці рабочага класа, аб тых зменах, якія адбываюцца ў сучаснай вёсцы, аб тым уздзеянні, якое робіць на ўсе сферы сацыяльна-эканамічнага і духоўнага жыцця нашага грамадства навука-тэхнічная рэвалюцыя. Відавочная

неабходнасцю становіцца далейшае пашырэнне тэматычных і ідэйна-мастацкіх абсягаў нашай літаратуры, больш глыбокае пранікненне ў свет псіхалогіі сучасніка, мастацкае выяўленне ўсіх граней багатай духоўна асобы новага чалавека — будаўніка камунізму. Партыя заклікае нас смела ўмешвацца ў жыццё, быць зоркімі да новых фактаў і праў, уздымаць самыя вострыя наспелыя пытанні, быць непрымірнымі да ўсяго, што пярэчыць прынцыпам камуністычнай маралі, ленінскім нормам грамадскага жыцця. Мы лічым, што па-ранейшаму адной з галоўных задач з'яўляецца стварэнне твораў, якія б выхоўвалі чытача, асабліва моладзь, у духу вернасці рэвалюцыйным і гераічным традыцыям народа, якія б сцвярджалі рамантычны пафас чалавека-змагара, чалавека-творцы.

Барацьба за якасць, пад знакам якой савецкі народ ажыццяўляе велічныя заданні дзесятай пяцігодкі, для нас, пісьменнікаў, азначае няспыннае павышэнне прафесійнальнага майстэрства, пасціжэнне глыбінных працэсаў, якія адбываюцца ў акаляючай рэчаіснасці, патрабавальна-крытычныя адносіны да сваёй працы, нястомнае выкарыстанне ўсяго арсеналу выяўлення-мастацкіх сродкаў для найбольш плённага ўвасаблення творчых ідэй. Усведамленне таго, што наша савецкая літаратура ўносіць свой дастойны ўклад у мастацкі прагрэс усяго чалавецтва, вымагае ад кожнага пісьменніка максімальнай мабілізацыі таленту і творчай энергіі ў выкананні свайго высокага патрыятычнага і інтэрнацыянальнага абавязку. З'езд звяртае ўвагу на неабходнасць павышаць надалей ідэй-

ны і арганізацыйны тонус жыцця пісьменніцкай арганізацыі, яшчэ больш мэтанакіравана мацаваць сувязі і кантакты з братнімі літаратурамі саюзных рэспублік, а таксама сацыялістычных краін і прагрэсіўнымі мастакамі свету. Маюцца на ўвазе не толькі абмен вопытам, але і сумеснае ўмацаванне барацьбы з ідэйнымі праціўнікамі, з любімымі праявамі рэакцыйнай ідэалогіі.

Мы ўсведамляем, што творчы поспех кожнага з нас непарывуна звязаны з нашай грамадскай актыўнасцю, з нашай грамадзянскай заклапочанасцю тым, чым жывуць працоўныя калектывы, увесь народ. З'езд звяртаецца з заклікам мацаваць аднасьць з жыццём працоўных, чэрпаць натхненне, тэмы і вобразы ў глыбі народнага жыцця, на будаўнічых пляцоўках, на заводах і ў калгасах, у лабараторыях вучоных і студэнцкіх аўдыторыях, рэгулярна трымаць творчыя справы перад нашым патрабавальным і ўдзячным чытачом, перад героямі кнігі.

Безумоўна, адным са сталых найбольш важных клопатаў дзейнасці Саюза пісьменнікаў павінна заставацца выхаванне літаратурнай змены, уважлівае вырошчванне маладых талентаў. Традыцыйная сістэма работы з маладымі павінна ўдасканальвацца новымі формамі і метадамі.

Мы абмеркавалі вынікі сваёй работы за мінулы перыяд, мы шыра абмяняліся думкамі аб нашых здабытках, нашых праблемах, аб перспектывах развіцця роднай літаратуры. Дык прыкладзем жа ўсе свае творчыя намагання на палымую прапаганду велічных ідэй XXV з'езда КПСС, на служэнне высокім ідэалам камунізму, нашай сацыялістычнай Радзімы!

ПЛЕНУМ ПРАЎЛЕННЯ СП БССР

Адбыўся арганізацыйны пленум праўлення СП БССР, выбранага VII з'ездам пісьменнікаў Беларусі.

Пленум абраў новы склад прэзідыума праўлення СП БССР, у які ўвайшлі Алесь Асіпенка, Атраховіч К. К. (Кандрат Крапіва), Пятрусь Броўка, Янка Брыль, Геннадзь Бураўкін, Васіль Быкаў, Анатоль Вярцінскі, Ніл Гілевіч, Васіль Зуёнак, Кастусь Кірзэнка, Крысько Ц. В. (Васіль Вітка), Аркадзь Куляшоў, Аляксей Кулакоўскі, Лужанін-Каратай А. А. (Максім Лужанін), Андрэй Макаёнак, Іван Мележ.

Іван Навуменка, Пімен Панчанка, Нічыпар Пашкевіч, Барыс Сачанка, Янка Сіпакоў, Скурко Я. І. (Максім Танк), Мікола Ткачоў, Іван Чыгрынаў, Іван Шамякін.

Старшынёй праўлення СП БССР выбраны Максім Танк, першым сакратаром — Іван Шамякін, сакратарамі — Анатоль Вярцінскі, Барыс Сачанка і Іван Чыгрынаў.

Адбылося таксама арганізацыйнае пасяджэнне рэвізійнай камісіі. Старшынёй яе выбраны Алесь Бажко.

НЯЗГАСНАЯ ПАМЯЦЬ

Ласкавым майскім сонцам, першымі вясновымі кветкамі сустрэў Мінск відомых літаратараў краіны, якія прыехалі ў сталіцу Беларусі на VII з'езд пісьменнікаў рэспублікі, які адкрыўся 11 мая. Для ўдзелу ў рабоце форуму беларускіх майстроў мастацкага слова прыбылі дэлегацыі праўленняў Саюза пісьменнікаў СССР і РСФСР, Маскоўскай і Ленінградскай пісьмен-

ніцкіх арганізацый, літаратараў Украіны, Арменіі, Казахстана, Кіргізіі, Таджыкістана і іншых саюзных рэспублік.

Дэлегаты з'езда і гошці ўсклалі вяжкі да помніка У. І. Леніну, да помніка-абеліска воінам Савецкай Арміі і партызанам Беларусі, якія загінулі ў баях за вызваленне нашай Радзімы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, да помнікаў Я. Купалу і Я. Коласу, аглядзелі экспазіцыю музеяў вялікіх песняроў беларускага народа. Гошці зрабілі паездку ў Хатыль і на Курган Славы.

У педагагічным інстытуце імя Горкага адбыўся вялікі літаратурны вечар, у якім разам з беларускімі патамі ўдзельнічалі пасланцы саюзных рэспублік.

БЕЛТА.

ПРАЎЛЕННЕ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ,

АБРАНАЕ НА VII З'ЕЗДЗЕ

- АТРАХОВІЧ К. К. (Кандрат КРАПІВА)
- Вечаслаў АДАМЧЫК
- Мікалай АЛЯКСЕЕУ
- Мікола АУРАМЧЫК
- Алесь АДАМОВІЧ
- Алесь АСІПЕНКА
- Рыгор БАРАДУЛІН
- Пятрусь БРОУКА
- Янка БРЫЛЬ
- Геннадзь БУРАЎКІН
- БУРДЗЯЛЕУ А. С. (Аляксей РУСЕЦКІ)
- Дзмітрый БУГАЕУ
- Васіль БЫКАУ
- Алена ВАСІЛЕВІЧ
- Анатоль ВЯРЦІНСКІ
- Анатоль ВЯЛЮГІН
- ВОЛЬСКІ-ЗЭЙДЭЛЬ А. В. (Артур ВОЛЬСКІ)
- Леанід ГАУРЫЛКІН
- Ніл ГІЛЕВІЧ
- Уладзімір ГНІЛАМЕДАУ
- Анатоль ГРАЧАНИКАУ
- Сяргей ГРАХОУСКІ

- Генрых ДАЛІДОВІЧ
- Павел ДЗЮБАЙЛА
- Алесь ЖУК
- Васіль ЗУЁНАК
- Павел КАВАЛЕУ
- Віктар КАВАЛЕНКА
- Міхась КАЛАЧЫНСКІ
- Янка КАЗЕКА
- Уладзімір КАРАТКЕВІЧ
- Уладзімір КАРПАУ
- Кастусь КІРЭНКА
- Аляксей КУЛАКОЎСКІ
- Аркадзь КУЛЯШОУ
- Анатоль КУДРАВЕЦ
- КРЫСЬКО Ц. В. (Васіль ВІТКА)
- КАГАН Э. С. (Эдзі АГНЯЦВЕТ)
- Уладзімір КАЛЕСНІК
- Еўданія ЛОСЬ
- ЛУЖАНИН-КАРАТАЙ А. А. (Максім ЛУЖАНИН)
- Андрэй МАКАЁНАК
- Мікола МАТУКОЎСКІ
- Пятрусь МАКАЛЬ

РЭВІЗІЙНАЯ КАМІСІЯ СП БЕЛАРУСІ,

АБРАНАЯ НА VII З'ЕЗДЗЕ

- Мікола АРОЧКА
- Алесь БАЖКО
- Данута БІЧЭЛЬ-ЗАГНЕТАВА
- Іван ГРАМОВІЧ
- Мікола ГАМОЛКА
- Яўген КАРШУКОУ
- Віктар КАЗЬКО
- Мікалай КРУГАВІХ
- Алесь АДАМОВІЧ
- Пятрусь БРОУКА
- Рыгор БАРАДУЛІН
- Янка БРЫЛЬ
- Геннадзь БУРАЎКІН
- Васіль БЫКАУ
- Алена ВАСІЛЕВІЧ
- Анатоль ВЯРЦІНСКІ
- Кастусь КІРЭНКА
- Аркадзь КУЛЯШОУ
- ЛУЖАНИН - КАРАТАЙ А. А. (Максім ЛУЖАНИН)

- Геннадзь КЛЯУКО
- Мікола ЛОБАН
- Павел МІСЬКО
- Валянцін МЫСЛІВЕЦ
- Леанід ПРОКША
- Вечаслаў РАГОЙША
- Браніслаў СПРЫНЧАН
- Давід СІМАНОВІЧ
- Георгій ШЫЛОВІЧ
- Андрэй МАКАЁНАК
- Іван МЕЛЕЖ
- Іван НАВУМЕНКА
- Пімен ПАНЧАНКА
- Нічыпар ПАШКЕВІЧ
- Іван ПТАШНІКАУ
- Аляксей ПЫСІН
- СКУРКО Я. І. (Максім ТАНК)
- Мікола ТКАЧОУ
- Іван ЧЫГРЫНАУ
- Іван ШАМЯКІН

ДЭЛЕГАТЫ VI УСЕСАЮЗНАГА З'ЕЗДА ПІСЬМЕННІКАЎ СССР

ад беларускай пісьменніцкай арганізацыі

БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА НА СУЧАСНЫМ ЭТАПЕ КАМУНІСТЫЧНАГА БУДАЎНІЦТВА

СПРАВАЗДАЧА ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР VII З'ЕЗДУ ПІСЬМЕНнікаў БЕЛАРУСІ

ДАРАГІЯ таварышы! Мы толькі што з глыбокай увагай заслухалі выступленне сакратара ЦК КПБ тав. Кузьміна Аляксандра Трыфанавіча і прывітанне ЦК Камуністычнай партыі Беларусі VII з'езду пісьменнікаў нашай рэспублікі.

Мы бязмерна ўдзячны роднай партыі за высокую ацэнку нашай працы, за добразычлівыя клопаты аб росце і развіцці нашай літаратуры, за ўвагу і зразуменне, якое мы адчуваем заўсёды ў сваім творчым жыцці.

Дазвольце, таварышы, ад імя дэлегатаў і ўсіх удзельнікаў VII з'езду пісьменнікаў Беларусі выказаць за гэта нашу самую глыбокую і шчырую ўдзячнасць і заўважыць ЦК, што мы, узброеныя і натхнёныя ленинскімі ідэямі нашай партыі, заўсёды былі і будзем яе вернымі памочнікамі ў барацьбе за справу міру і дружбы паміж народамі, за ажыццяўленне велічных планаў будаўніцтва камунізму.

Наглядным, матэрыяльна ўвасобленым сведчаннем клопату і ўвагі да нашай працы з боку партыі і ўрада з'яўляецца гэты наш новы Дом літаратара, адкрыццё якога так шчасліва саўпала з нашым з'ездам. Глыбока сімвалічна тое, што на пачатку свайго арганізацыйнага стаўлення наш Саюз пісьменнікаў размяшчаўся ў невялічкім драўляным будынку, а да свайго VII з'езду атрымаў такі выдатны падарунак — як гэты прасторны, арыгінальны па сваім архітэктурным вырашэнні будынак. Кожнае наваселле — свята. Гэтае наваселле — свята ўсёй нашай пісьменніцкай арганізацыі, вялікай падзея ў культурным жыцці рэспублікі. Гэта — яшчэ адзін дадатковы стымул для новых поспехаў у нашай творчай і арганізацыйнай — грамадскай дзейнасці.

З нашага боку, з боку праўлення СП БССР трэба цяпер зрабіць усё для таго, каб апраўдаць гэты дарогі падарунак партыі і народа, каб апраўдаць давер усіх, хто быў заклапочаны нашым лёсам — ад кіраўнікоў рэспублікі, прадстаўнікоў практычных і будаўнічых арганізацый да архітэктараў, муляраў, мантажнікаў і тыпграфікаў. Наша задача цяпер заключаецца ў тым, каб гэты Дом стаў сапраўды Домам творчых і грамадскага жыцця. Домам дружбы і супрацоўніцтва. Домам сустрэч сяброў па пярэ, Домам плёных творчых дыскусій — словам, Домам добрых спраў на карысць нашай літаратуры і нашага народа.

Таварышы! Прайшло пяць год з таго часу, калі мы на сваім першым рэспубліканскім пісьменніцкім форуме разглядалі і абміркоўвалі праблему нашай працы, свае творчыя дасягненні і намечалі свае планы на будучыню, узгадніваючы іх з велічнымі планами развіцця гаспа-

Даклад старшыні праўлення **Максіма ТАНКА**

дарні і культуры, якія намечалі XXIV з'езд партыі.

Пяць год здавалася б, вельмі кароткі адрэзак часу. Але калі мераць яго тымі падзеямі, якія адбыліся за гэты час, гераічнымі подзвігамі і працоўнымі дасягненнямі на-

у ацэнцы гэтага фактару мы не звяртаемся да нейкіх лічбаў ці працэнтаў, да такіх паняццяў, як аддача, мы знаём, што ўклад у развіццё культуры, у развіццё інтэлекту, палітычнай свядомас-

шага народа, дык, бясспрэчна, што мінулае пяцігоддзе назаўсёды застаецца ў гісторыі нашай Радзімы, як адно з найбольш рэзультатыўных і плёных. Яно азнаменавалася значнымі здабыткамі і дасягненнямі на ўсіх участках эканамічнага, грамадскага, палітычнага і культурнага жыцця нашай Савецкай краіны.

Сённяшні наш чарговы VII з'езд пісьменнікаў Беларусі праходзіць пад жывым творчым уздзеяннем далейшага росту разгорнутага камуністычнага будаўніцтва, далейшага ўздыму матэрыяльнага і культурнага жыцця, намечаных праграмай XXV з'езду КПСС, якую з годнасцю называе наш народ праграмай вялікага стварэння.

Гэта велічная праграма перад кожным з нас — рабочым і калгаснікам, палітычным дзеячам і вучоным, мастаком і пісьменнікам — раскрывае бязмежныя магчымасці працоўнай і творчай дзейнасці.

Мы знаём, што для ажыццяўлення новых грандыёзных задач дзесятай пяцігодкі — пяцігодкі якасці і павышэння эфектыўнасці вытворчасці, далейшага ўздыму матэрыяльнага і культурнага жыцця народа, пяцігодкі міру і тварэння — спатрабуецца мабілізацыя ўсіх нашых сіл і намаганняў. Але велічны мэты нашай партыі заўсёды абуджалі і мабілізоўвалі невымерныя сілы савецкага народа. І мы ўпэўнены, што дзесятая пяцігодка, парог якой мы сараступілі, з'явіцца рашучым поступам нашай краіны на яе слаўным шляху да пабудовы камунізму.

Як вядома, на ўмовах развіцця сацыялізму ўзрастае роля ідэалагічнага фактару ў жыцці грамадства. І хоць

ці чалавека — будаўніцтва новага камуністычнага грамадства з'яўляецца і неабходным, і найбольш эфектыўным.

Таму пытанні ідэйнага выхавання людзей, праблемы фарміравання новага чалавека занялі адно з цэнтральных месц і ў Справаздачым дакладзе ЦК КПСС. А ў гэтым фарміраванні светапогляду, маральнага, духоўнага вобліку савецкага чалавека вялікую ролю адыгрывае заснаваная на марксіска-ленінскай ідэалогіі і пралетарскім інтэрнацыяналізме мастацтва сацыялістычнага рэалізму, як вучыў Ленін, гарманічна і ненадзельна спалучае ў сабе камуністычную партыйнасць і народнасць. У агульным аспекце культуры пачэснае і адказнае месца займае наша шматнацыянальная літаратура, у новых творах якой «усё часцей — адзначаў тав. Л. І. Брэжнэў, — а галоўнае — глыбей знаходзіць водгук тое асноўнае, істотнае, чым жыве краіна, што стала часткай асабістага лёсу савецкіх людзей».

Нас вельмі радуе і натхняе гэтая высокая ацэнка нашай пісьменніцкай працы.

І вельмі слухна і пранікнёна аб гэтым сказаў на з'ездзе першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, лаўрэат Ленінскай прэміі Г. М. Маркаў: «У нашай гісторыі не было нічога такога перады, як мы перажываем зараз. Партыя ўстапавіла з творчымі саюзамі, з усёй інтэлігенцыяй, якая працуе ў сферы духоўнага тварэння, ўзаемаадносін, поўнай гармоніі. Гэтыя ўзаемаадносін апрацоўваюцца на абсалютным дзверы партыі

да майстроў літаратуры і мастацтва і бязмежную адданасць работнікаў усяго фронту культуры свайго роднай партыі. У палітыцы партыі, у яе гераічных справах і планах мастацкі чэрпаюць натхненне, праўду жыцця і свой запал».

Зразумела, што высокая ацэнка, дадзеная тав. Л. І. Брэжнэвым нашым творчым дасягненням, не павінна нас супакойваць, а яшчэ больш павысіць нашу патрабавальнасць да сябе, яшчэ больш мабілізаваць нашы сілы і здольнасць, нашу актыўнасць на выкананне задач, якія стаяць перад усёй нашай шматнацыянальнай літаратурай.

Напярэдадні XXV з'езду партыі на Маскоўскім электрамеханічным заводзе імя У. І. Леніна, на адным з транспарантаў былі напісаны словы, якія ўжо сталі крылатымі: «Пяцігодцы якасці — рабочую гарантыю!»

І хоць літаратурная прадукцыя адрозніваецца ад заводскай, але павышэнне якасці яе і адказнасці за яе майстроў слова з'яўляецца не меншай, а яшчэ большай неабходнасцю, бо ад гэтага залежыць сіла ідэйнага і мастацкага ўздзеяння на людзей і даўгавечнасць твораў літаратуры і наогул — мастацтва. Пры гэтым неабходна яшчэ ўлічыць і тое, што ў нашы часы навукова-тэхнічнай рэвалюцыі з ростам эканомікі, дабрабыту і асветы няспынна павышаецца і будзе павышацца і патрабавальнасць да твораў і тварцоў духоўнай культуры. І трэба сказаць, што ў апошнія гады быў вельмі прыкметны і якасны, і колькасны рост усёй шматнацыянальнай савецкай літаратуры, у тым ліку і беларускай. Зараз цяжка аддаць перавагу ў дасягненнях у развіцці прозы ці паэзіі, драматургіі ці крытыкі, бо ў кожным жанры ёсць шмат цікавых і новых па форме і тэматыцы твораў, у якіх з глыбокім філасофскім пранікненнем, ідэйным гучаннем і мастацкім вырашэннем створаны запамінальны партрэты герояў, ярка адлюстраваны гераічныя старонкі нашай гісторыі і сучасныя падзеі, адным словам — жыццё, якое з'яўляецца невычэрпнай крыніцай паэзіі, фарб, гукаў, эмоцый, пошукаў разнастайных форм і мастацкіх напрамкаў.

Аб гэтым пераканаўча гавораць такія факты, як прысваенне высокага звання Героя Сацыялістычнай Працы за выдатныя заслугі ў развіцці літаратуры Петрусю Броўку, Кандрату Крапіва і Максіму Танку, які прысуджэнне Ленінскай прэміі Е. П. Мележу за яго прысвечаныя стануленню Савецкай улады раманы «Люды на балочы» і «Подых навалыны», а таксама — прысуджэнне В. Быкаву Дзяржаўнай прэміі СССР за

яго прасякнутыя суровым рэалізмам, раскрываючыя веліч ратнага подзвігу савецкіх людзей у гады Айчынай вайны апавесці «Дажыць да світання» і «Абеліск».

У гэтыя ж гады Дзяржаўнымі прэміямі БССР былі адзначаны творы К. Крапівы, А. Макаёнка, К. Кірэенкі, В. Віткі, А. Якімовіча, І. Навумені, І. Новікава, І. Чыгрынава, К. Губарэвіча, прэміямі Ленінскага камсамола Беларусі — А. Грачнікава, А. Асіпенкі, В. Зуёнка, А. Савіцкага, Р. Барадулліна, Г. Бураўкіна. Прэміі Міністэрства абароны СССР — «Хатынская» апавесць» А. Адамовіча.

За апошнія гады значна вырасла колькасць перакладаў твораў беларускіх пісьменнікаў на мовы братніх народаў нашай краіны і за ле межамі. Зараз амаль усе лепшыя творы нашай прозы, паэзіі, драматургіі, крытыкі займаюць пачэснае месца ў шматлікіх цэнтральных часопісах, газетах і выданнях. Як вядома, сувязі беларускай літаратуры з братнімі, і асабліва з рускай, маюць сваю багатую і слаўную гісторыю, якая пачынаецца яшчэ з дакастрычніцкіх часоў, апыла з дзейнасцю рэвалюцыйных дмакратараў і з імем Буравесніка рэвалюцыі — Максіма Горкага, які быў першым перакладчыкам вымарнага купалаўскага верша «А хто там ідзе». Цяжка перацаніць, якую вялікую ролю ва ўмацаванні нашай дружбы, братэрскіх і інтэрнацыянальных сувязей іграюць пераклады на рускую мову. Яны з'яўляюцца для ўсіх нашых нацыянальных літаратур вернай пуцёчкай у шырочы свет.

Але гаворачы аб значэнні перакладаў нашых твораў, мы не павінны забываць і аб перакладах на беларускую мову, аб значэнні гэтых перакладаў для развіцця нашай культуры і нашых інтэрнацыянальных сувязей. А галоўнае — гэты жылы абмен паміж літаратурамі аказвае дабратворны ўплыў на развіццё, на ўсё большае збліжэнне і ўзаемаабгажэнне іх ідэйнага і мастацкага ўзроўню.

Нам радасна, што гэтай справе ўсё больш увагі ўдзяляюць нашы часопісы і выдання. Аб чым сведчыць і выхад зборніка «Далаяліды», які пара б было зрабіць перыядычным выданнем, прысвечаным перакладам з братніх літаратур. Для гэтага ў нас ёсць выдатныя майстры, якія карыстаюцца заслужанай славай і ў нас, і ў нашых сяброў, як А. Куляшоў, М. Лужанін, Я. Семяжон, Ю. Гаўрук, П. Гілевіч, Я. Брыль, Р. Барадулліна, А. Зарыць, Э. Агняцет, А. Вялюжін, П. Макаль. Ды ў нас бадай, няма такіх паэтаў і пісьменнікаў, якія б не перакладалі з іншых братніх літаратур.

(Працяг на стар. 6—15.)

Хачелася б яшчэ адзначыць і тую вялікую ролю ва ўмацаванні нашых сувязей, якую іграюць дэкады, дні літаратур, дні паэзіі, шматлікія сустрэчы з чытачамі, садружнасць з калектывамі работных прамысловасці, з моладзю, у якіх прымаюць удзел пісьменнікі амаль з усіх братніх рэспублік і шматлікія кругі чытачоў, і якія становяцца значымі падзеямі ў нашым культурным жыцці. Вось і зараз, пасля Дзея беларускай літаратуры і мастацтва, што прайшлі ў мінулым годзе ў Лтве і на Украіне, мы рыхтуем да Дзея украінскай літаратуры і мастацтва ў Беларусі. Да гэтага свята нашых братніх культур у нас выйшла двухтомная анталогія украінскай паэзіі, часопісы і газеты рыхтуюць падборкі вершаў, апаваднаньняў украінскіх паэтаў, пісьменнікаў.

У гэтым жа годзе ў нашай рэспубліцы пройдуць Дні польскай літаратуры.

Як бачым, і дзесятыя наша пяцігодка абяцае быць

плённай і ў нашым літаратурным жыцці, ды, хіба, і ў літаратурнай прадукцыі, бо такія знамянальныя падзеі заўсёды пакідаюць свой прыкметны след і ў творчасці.

І ўсё ж задачы, якія ставіць перад намі, патрабуюць і на гэтым участку нашай працы яшчэ большай арганізаванай і творчай актыўнасці. Жывыя, штодзённыя сувязі з жыццём, кантакты з чытачамі з'яўляюцца неабходнымі для кожнага мастака, пісьменніка. Нідзе так — ні на секцыі, ні ў сяброўскім кругу — не правяршыш перад шматлікай аўдыторыяй чытачоў, як гучыць твой твор, які ў яго неабходна ўнесці праўду, дапрацоўкі. Ды акрамя ўсяго: выступленне перад народам — вялікая адказнасць і вялікі гонар для кожнага з нас.

Мы і далей будзем умацоўваць нашы братэрскія і інтэрнацыянальныя сувязі, каб сугольнымі сіламі змагацца за ажыццяўленне велічных задач нашай пар-

ты, змагацца супраць падкопаў і дыверсій міжнароднай рэакцыі, якая стараецца пасеяць сваё атрутнае зелье антыкамунізму, сказіць сутнасць палітыкі нашай краіны, дзякуючы якой, вось ужо больш як тры дзесяцігоддзі мы жывём і працуем у мірных умовах.

Сёння на Захадзе, т. з. «Саветалогія» займаюцца сотні розных інстытутаў. На кніжны рынак выкідаецца маса антыкамуністычнай літаратуры, часта з прыстаўкай «ізо», за якой крыецца розная фармалістычная, атуляючая макулатура. У гэтай ідэалагічнай дыверсіі, акрамя эмігранцкага зброду, прымаюць удзел спецыялісты ў галіне палітыкі, эканомікі, літаратуры, мастацтва, псіхалогіі, рэкламы. Зараз ужо ў іх артыкулах і выступленнях не сустраецца агульнага ахайвання ўсяго савецкага толькі таму, што яно — савецкае. Рэцэнзуючы нашы часопісы і газеты, яны адзначаюць і станоўчае і тут жа з саўцкай добраўзгоднасцю дадуць некалькі парад, заўваг, быццам у іх і няма большых клопатаў, як толькі памагчы нам, камуністам.

Усяго гэтага нельга не ўлічваць, бо імяна зараз на ідэалагічным фронце, на фронце мастацтва і літаратуры ідуць няспыннымі баі. Мір некаторыя акрэсліваюць, як інтэрвал паміж войнамі. Справа кожнага сумленнага чалавека, кожнага з нас зрабіць усё, каб мір на зямлі стаў з'явай сталай, «натуральнай» формай жыцця ўсіх народаў Еўропы», каб працэс разрадкаў, за які змагаюцца ўсе прагрэсіўныя сілы на чале з народам Савецкага Саюза і краіна сацыялізму, быў незваротны.

Да гонару ўсёй нашай літаратуры тэма шліхасці, барацьбы за мір, якая знайшла найбольш паўнае сваё адлюстраванне ў творах аб Вялікай Айчыннай вайне,

як і ў творах аб мірнай стваральнай працы савецкіх людзей, былі і застануцца галоўнымі тэмамі ўсёй шматнацыянальнай і асабліва нашай беларускай літаратуры. Яны арганічна спалучаюцца, бадай-што, ва ўсіх найбольш значных творах прозы, паэзіі, драматургіі, як старэйшых, так і маладзейшых нашых пісьменнікаў і паэтаў. Лёсы герояў большай часткі нашых твораў, нават напісаныя на сучасную тэму, асветленыя зарывам тых ваенных гадоў.

Адным з важнейшых участкаў нашай работы і надалей застаецца работа з маладымі.

«Выхаванне маладых мастакоў у Краіне Саветаў» — пісала ў сваёй перадавой газеце «Правда» (12.VIII.75 г.) — стала справай дзяржаўнага значэння. Ад усіх, хто мае дачыненне да гэтай работы, патрабуюцца не толькі разуменне спецыфікі літаратурнай дзейнасці, але і найглыбейшая зацікаўленасць да лёсу кожнага творчага іскі.

Вопыт работы з маладымі падназвае нам, што, намагаючы ім выходзіць на старт, трэба асцерагацца як залішняй апекі, якая абмяжоўвае іх самастойнасць, так і ранняй прафесіяналізацыі, якая наносіць непамярную шкоду кожнаму таленту. Бо адрыў ад таго асяроддзя, у якім аўтар вырастае, пачаў сваю творчую дзейнасць, цяжка потым кампенсавачы камандзіроўкамі. І гэта, відаць, з'яўляецца адной з прычын, што абнадажваючы ўзрэт некаторых пачынаючых пісьменнікаў, часта потым зніжаецца, а то і зусім спыняецца. Рост кожнага таленту патрабуе штодзённага і самага цеснага кантакту з жыццём.

Ды і пошукі маладых талентаў трэба нам весці больш шырокім фронтам: усімі творчымі секцыямі Саюза пісьменнікаў, усімі

рэдакцыямі часопісаў і газет. Шчасце і ўдача толькі тады нас не абміне, калі гэту работу будзем праводзіць разумна і сістэматычна, а не толькі перад чарговымі семінарамі ці нарадамі папчынаючых.

Клопаты аб нашай маладой змене — клопаты аб будучыні нашай літаратуры, аб тым, каб прыход новых сіл у нашу літаратуру быў працэсам няспынным.

Пераходзічы да разгляду твораў, напісаных за час паміж з'ездамі, відаць, не перабольшываннем будзе сказаць, што гэта быў час досыць інтэнсіўнага творчага і арганізавальнага жыцця, далейшага росту ідэйнага і мастацкага ўзроўню беларускай літаратуры.

Сучасная беларуская проза — гэта цэлы свет герояў, ідэй, гэта жывы, дынамічны працэс, звязаны з надзённымі праблемамі жыцця.

Калі гаварыць увогуле аб здабытках нашай прозы за апошнія гады, то трэба, мушці, адрозніваць аднаго героя, які ключа ў будучыню.

Пісьменнікі ў іх імкнуліся стварыць паўнакроўны вобраз жыццём народжанага, сапраўды чалавечага героя, які ключа ў будучыню.

Цікавае да вобраза нашага сучасніка, вобраза камуніста — палымнага арганізатара, нястомнага правадніка ідэй партыі, па-ранейшаму хвалявала нашых працаўкаў, якія лагічна звязваюць яго з вырашэннем цэнтральнай сваёй задачы — тварэннем вобраза станоўчага героя.

Мы з'яўляемся сведкамі далейшага ўзмацнення увагі пісьменнікаў да сацыяльна-маральных, філасофска-

У невапныках паміж паслджэннямі

А. Пінчук, І. Меленк, М. Матуноўскі.

СПРАВАЗДАЧА РЭВІЗІЙНАЙ КАМІСІІ

Даклад старшыні камісіі Аляксея ЗАРЫЦКАГА

Таварышы! У адрае савецкіх пісьменнікаў на XXV з'ездзе КПСС былі сказаны добрыя словы. Гэта блізкарадна радзе і натхняе нас. І сапраўды, дзе, як не ў вялікіх працоўных адзінствах савецкага народа, дасягнутых пад кіраўніцтвам нашай роднай Камуністычнай партыі, чэрпаюць майстры мастацкага слова сваё натхненне, свой творчы запал.

Пераможны поспех апошніх пяцігоддзяў, які абумовіў вялікі ўздым ва ўсіх галінах нашай народнай гаспадаркі і культуры, абумовіў таксама і адпаведны рост нашай савецкай шматнацыянальнай мастацкай літаратуры. І мы, беларускія пісьменнікі, шыра радземся поспехам нашых братніх літаратур. Асабліва прыемна бачыць нам адпаведны рост рускай прозы, якая завябувае з кожным годам усё новыя і новыя вышні, жыццядайныя ўплываючы на ўсю шматнацыянальную савецкую мастацкую літаратуру.

Значныя здабыткі мае і наша беларуская літаратура. Прыкметна актывізавалася ў нашай рэспубліцы і літаратурнае жыццё. Пра гэта яскрава сведчаць паспяхова праведзеныя літаратурныя дэкады, сустрэчы з працоўнымі, абмеркаванні, нарады і іншыя шматлікія мерапрыемствы, праведзеныя на працягу апошніх пачынаў года. Асабліва вялікі ўклад зрабілі на нашу пісьменніцкую ар-

ганізацыю рэспубліканскія семінары з выездам у Дошчыні і іншыя раёны рэспублікі, неспарэдна арганізаваныя і праведзеныя Цэнтральным Камітэтам Камуністычнай партыі Беларусі. Гэтыя семінары з выездам на прадыржэствы і ў калгасы не толькі далі пісьменнікам магчымасць акупацца ў глыбіні жыцця на асобных адказных участках сацыялістычнага будаўніцтва, не толькі больш глыбока і поўна асэнсавалі свой жыццёвы матэрыял, звязаны з мінулым, але заглянуць і ў будучыню. Гэтыя мерапрыемствы адгравалі выключна вялікую ролю ў справе арыентацыі пісьменнікаў на самае значнае, самае патрэбнае.

У справаздачы перыяд дзейнасці нашага Саюза беларускіх пісьменнікаў надмацоўвалася неабходнымі выдаткамі як паліні пісьменніцкай арганізацыі, так і паліні беларускага аддзялення Літфонду, якія накіроўвалі свае намаганні на тое, каб садзейнічалі творчай рабоце пісьменнікаў, палепшылі іх матэрыяльна-бытавое становішча, медыцынскае абслугоўванне, аказвалі дапамогу маладым аўтарам.

Таварышы, давайце разгледзім тое, што зроблена ў гэтай галіне. Пачнем з творчых камандзіровак. За час паміж VI і VII з'ездамі пісьменнікаў Беларусі 123 пісьменнікаў згодна са сваімі творчымі планами і намерамі атрымалі творчыя ка-

мандзіроўкі ў саўгасы, калгасы, прадпрыемствы і публічныя ўстановаў і ўсёй нашай краіны, а таксама атрымалі магчымасць наведаць мясціны, звязаныя з жыццём і творчасцю Уладзіміра Ільіча Леніна. На творчыя камандзіроўкі было выдаткавана 22 076 рублёў. Рэвізійная камісія адзначае, што сродкі на творчыя камандзіроўкі выдаткоўваліся правільна, згодна з рашэннямі прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі. Дапамогу на творчы перыяд атрымалі за гэты час 295 чалавек на суму 37 398 рублёў, санаторна-курортную дапамогу 299 чалавек на суму 22 595 рублёў, і дапамогу маладым аўтарам атрымалі 166 чалавек на суму 9 986 рублёў, аказвалася таксама дапамога дзецям, сем'ям загінуўшых і памёршых пісьменнікаў і ў розных іншых выпадках, усяго разам на суму 30 334 рублі.

Сур'езная ўвага звярталася на санаторна-курортнае лячэнне пісьменнікаў і членаў іхніх сем'яў, таксама шырока практыкавалася выдача пунёвак у дамы творчасці Літфонду СССР.

За час паміж VI і VII з'ездамі нашай пісьменніцкай арганізацыі, гэта значыць за пяць год, у значнай колькасці пісьменнікаў палепшылася жыллёвая ўмова. Толькі за сродкі Саюза пісьменнікаў і Літфонду, што былі перададзены Мінскаму

гарвыканкому для долевага ўдзелу ў будаўніцтве, мы атрымалі 35 новых кватэр, на суму каля 0,5 млн. рублёў. Звыш 10 кватэр за гэты час пісьменніцкай сем'і атрымалі з іншых крыніц. Каля 50 пісьменнікаў і супрацоўнікаў апарата палепшыла свае жыллёвыя ўмовы за кошт паўторнага засялення вызваленых кватэр. Такім чынам за мінулыя пяцігодку палепшыліся жыллі адначылі 100 сем'яў, больш, як у тры разы ў параўнанні з праемекам часу 1966—1970 гады.

Сёлетня СН БССР павінен атрымаць 14 трох-і чатырохпакетных кватэр.

Трэба адзначыць, што ўсё гэтыя гады працаваў наш рэспубліканскі пісьменніцкі Дом творчасці імя Якуба Коласа ў Каралішчавічах. За апошнія тры год у наш Дом творчасці імя Якуба Коласа пісьменнікам і членам іх сем'яў была выдана 1371 пунёвак. За кошт сродкаў Літфонду СССР у Каралішчавічах пабудаваны двухпавярховы жыллёвы дом для перасялаў Дома творчасці.

Цяпер мы напірадаллі новага вялікага для нашай беларускай пісьменніцкай арганізацыі будаўніцтва. Ужо заканчваецца праектаванне Дома творчасці пісьменнікаў «Іслач», каштарыс на будаўніцтва якога Саюз пісьменнікаў СССР зацвердзіў яшчэ ў 1974 годзе на суму 2,7 млн. руб. Гэты комплекс будзе складацца з шасціпавярхо-

вага галоўнага жылога корпуса, клуба-сталавай, бібліятэкі, глядзельнай залы на 100 месцаў, дапаможных карпусоў, спартыўных пляцовак і іншых збудаванняў. Гэта будзе цудоўны падарунак нашым пісьменнікам. Дом творчасці будзе высіцца над чысцючай рэчкай Іслач, у сухім бары, у трыццаці кіламетрах ад Мінска. Там можна будзе і працаваць як след, і адпачыць. Але трэба ўжо цяпер шырока і ўважліва абмеркаваць праект нашага Дома творчасці над Іслаччу з улікам самых найноўшых дасягненняў у гэтай галіне.

Ёсць у нас яшчэ адна радасная навіна. Закончыла будаўніцтва нашага Дома літаратара, агульны каштарыс кошт якога 1 млн. 300 тысяч рублёў. Гэты дом — нованароджаны, і фактычна мы з вамі тут адначасова і дэлегацыі з'езда, і гаспадары, і госці, якія святкуюць уваходзілі. Вы ўсе, дарагія таварышы, бачыце, які ўтульны і прасторны наш новы дом, напоўнены вясновым святлом, бачыце, з якім густам яго адстроілі, абсталявалі і ўпрыгожылі. І нам застаецца шыра падзякаваць ЦК Камуністычнай партыі Беларусі і ўраду нашай рэспублікі за вялікі бацькоўскі клопат.

Яшчэ са старажытных часоў добра вядома, што літаратура і архітэктура непарыўна звязаны паміж сабой і, узаемаўплываючы, дапамагаюць адна адной шырай разгортаць крылы і хучэй набіраць вышыню. І добрая каменная песня крапае сэрца не менш чым песня, сатканая з жывых слоў. Сапраўды добрая архітэктура заўсёды ідзе поруч з сапраўды добрай літаратурай. Таму ў гэтым па-сапраўднаму добрым доме, з гэтай сэрцы, нельга чы-

этычных праблем жыцця. Вялікі пачатак станаўчага героя, яго энергічнасць і рашучасць узбагачаюцца чужасцю да людзей, умненнем паважы чужую думку, чалавечнасцю і дабратай. Гэты працэс ахапілі ўсе наша грамадства, усіх людзей. Быць пісьменнікам не спецыяльнасць, не прафесія, а прызвание. Таму сёння нашы праявілі, працягваючы цудоўную традыцыю ў выяўленні гераічнага характару, імкнучыся зразумець, у чым канкрэтна праяўляюцца ўласцівыя яму актыўныя, творчыя адносіны да жыцця, якія новыя рысы набывае ён цяпер.

Калі прыгадваеш змястоўныя вобразы герояў пашага часу, на памяць прыходзяць перш за ўсё Алейка з раманаў Івана Мележа, Антанюк і Максім Карняч з раманаў Івана Шамкіна, кам'сар Будаў — герой твораў Петруся Броўкі, Андрэй Шэмет з раманаў Міколы Лобана, Сотнікаў з аднайменнай апавесці Васіля Быкава, партызаны і падпольшчыкі з трылогіі Івана Навуменкі, рабочыя і інжынеры ў раманах Уладзіміра Карпава.

Няспынае ўзбагачэнне сацыяльнага партрэта станаўчага героя адбываецца з кожным новым удамым творам нашай мастацкай прозы.

Сацыяльна актыўнасць герояў многіх раманаў і апавесцей непасрэдным чынам звязана з нашым часам.

Час і акалічнасць фарміруюць і перабудоўваюць чалавечы характары, а людзі ў сваю чаргу мяняюць час і перайначваюць акалічнасць. Заслугай нашых лепшых праявіў трэба лічыць і тое, што яны, паказваючы пераадоленне цяжкіх паміж марай і явай, аб'ектыўна адлюстроўваюць працэс духоўнага ўзбагачэння камуніста, новага разумення ім грамадскага абавязку, сваёй ролі ў будаўніцтве камунізму.

У навукова-тэхнічную рэвалюцыю сёння ўцягнуты ў нашай краіне вялізныя масы людзей. Працэс закранае ўсе сферы жыцця, не абмяночы

і побыт. Гэта не можа не ўплываць на духоўны змест асобы, на яе паводзіны. Вырас, ускладніўся не толькі сам герой; перажывае некаторыя змены і прырода гераічнага.

З лепшых твораў сучаснай беларускай прозы прыходзяць да нас па-сапраўднаму светлыя вобразы прадстаўнікоў ленинскай школы, надзеленыя высокай чалавечай прастатой і камуністычнай перакананасцю. Мы пэўна падкрэсліваем — з лепшых, бо сёння нельга таксама не сказаць, што заада стварэння вобраза камуніста, вобраза партыйнага работніка, кіраўніка мас паранейшаму востра стаіць перад нашай прозай.

Хочацца падкрэсліць яшчэ раз ужо вядомае, тое, што гаварылася на адным з пісьменніцкіх пленумаў: нашаму часу асабліва неабходны ўдумлівы, таленавіты мастак, які здольны глыбока раскрыць жыццё людзей, як духоўную каштоўнасць. А гэта можна зрабіць толькі тады, калі валодаеш высокім майстэрствам.

Гэта праўда, што высокае майстэрства — заўсёды духоўнае багацце літаратуры; зусім мае рацыю і той, хто сцвярджае гэтую думку інакш — невысокае майстэрства — гэта заўсёды і духоўнае абдурэнне літаратуры.

Нехта дасціпны сказаў: многія кнігі нашы старэюць хутчэй, чым людзі...

Прытым, як ні дзіўна, найхутчэй старэюць творы, прысвечаныя сучаснасці, тэматычна, здавалася б, самыя маладыя. Яны старэюць ад таго, што ім не хапае сур'езных клопатаў і трывог пра час і людзей, што яны не мільдуюць як траба людскай ласкай да чалавека.

Мастацкі твор можа жыць доўга і доўга не старэць на свайму зместу і духу толькі тады, калі яго карэнні глыбока ў народнай глебе, калі ён увабраў у сябе магутны павеў моцных вятроў нашага гераічнага часу, калі ён напоены сокамі зямлі.

Павярхоўнае асэнсаван-

не падзей — вось асноўная прычына недаўгавечнасці шмат якіх твораў.

Праўда, глыбока асэнсаваным жыццём у яго няспынным руху, у нечаканых зменах і паваротах, у грамадскіх набытках, якія не заўсёды адкрыты звычайнаму воку, справа складаная і цяжкая. Але цяжкасці не павінны стрымліваць сапраўднага мастака. На жаль, у нас яшчэ знаходзяцца аўтары, якія думаюць, што яны самааддана служаць часу, эпосе, паспешліва апісваючы тое, што ўбачылі.

Здабываць тыповую праўду нялёгка. Мы пазнаём яе і здабываем калектыўна, сіламі ўсёй нашай літаратуры. Але мы не можам змірыцца з такім становішчам, калі мастацкая праўда аб жыцці і дзейнасці савецкага чалавека драбніцца, калі яе трэба вышукаць з велізарнай масы твораў пасрэдных.

Нярэдка падводзіць пісьменніка таксама і старэты мастацкі мыслення. Нават тады, калі пісьменнік натрапіць на цікавы, сацыяльна значны, перспектыўны для мастацкага аналізу факт, ён, гэты факт, падганяецца пад звыклы канон успрымання жыцця і адразу мярцее. Гэта той вынадак, калі само жыццё ступаецца ў дзверы літаратуры, пасылаючы да яе сваё пасланне, але яны, яго пасланцы, паміраюць на парозе, не апазнаўшы і не прынятыя ёю.

Сёння, як ніколі, бадай, за ўсю гісторыю савецкай літаратуры ўзраста роля ў творчым працэсе аўтарскай асобы, яе самааддачы, унутранай сталасці. Пасіўнае, вялае, холадна рамесніцкае апісанне — гэта выпустошванне душы мастацтва. Агульнавядома, што пісьменнік пазнае людзей праз уласны ўнутраны свет, праз пазнанне самога сябе. Таму толькі высокая інтэлектуальная арганізацыя асобы пісьменніка, яго духоўная сталасць гарантуюць стварэнне вобраза героя, які валодаў бы падобнымі якасцямі. Герой на свайму ўнутранаму раз-

віццю павінен пераўзыходзіць чытача, каб быць цікавым яму. Чытач заўсёды будзе ігнараваць літаратурныя творы, дзе вобразы герояў бляклыя і схематычныя, з вузкім і прымітыўным духоўным светам.

Нам няма патрэбы ездзіць далёка за яркімі жыццёвымі ўражаннямі. Вось ужо сапраўды «очевидное-невероятное». Яно добач з нам і вакол нас. Былі б толькі творчая прага пазнання, ідэйная метаімпанасць і майстэрства.

Самыя нечаканыя і новыя, самыя малаўічыя і каларытныя прыкметы часу выяўляюцца ў мастацкім творы праз глыбіню спасціжэння сутнасці падзей. Сузіральнае збральніцтва хай сабе і характэрных, але статычных рыс жыцця — непахвальны занятак для ўсякага мастака.

На жаль, сёй-той з пісьменнікаў хацеў бы назіраць за нашай рэчаіснасцю ў нязменнай паставе, каб і рэчаіснасць бачылася як нязменная жыццёвая дадзенасць. Аднак жыццё не можа запіць свой рух і існаваць у статыцы. А сёння яго бег асабліва імклівы. Менавіта ў руху нараджаецца новае.

Не бывае статычным жыццём, не бывае нязменным і

чалавек. Статычны літаратурны персанаж — не столькі мастацкі пралік аўтара, колькі неадпаведнасць вобраза жыццю, скажэнне жыцця. Паказаць жывога чалавека — азначае глыбока і канкрэтна раскрыць, як ён пераадоўваў ці пераадоўвае самога сябе, становіўся ці становіцца новым чалавекам. Менавіта такія героі найбольш папулярныя ў чытача, бо ў іхніх лёсах уваблена найвышэйшая праўда жыцця — яго дыялектыка, рэвалюцыйны пафас пераўтварэння свету.

Але ўрэшце якая яна, сённяшняя наша проза збліжы?

Паранейшаму не змяняецца ў ёй цікавасць да гераічнага мінулага беларускага народа. Пісьменнікі паглыблялі філасофскі і сацыяльна-гістарычны аналіз эпохі, звязваючы мінулае — падзеі рэвалюцыі, грамадзянскай вайны, індустрыялізацыі, калектывізацыі, пераходзілі, Айчынай вайны — з жывымі сацыяльна-этычнымі праблемамі сучаснасці. Аналіз лепшых твораў нашай прозы паказвае — калі пісьменнік па-сапраўднаму ўсхваляваны праблемамі сучаснасці, то гэта ўсхваляванасць непазбежна адаб'ецца і на творчасці, хоць яна

У перапынках паміж пасяджэннямі

А. Кулашоўскі, К. Крапіва.

таць кенскія вершы альбо спяваць пасрэднія песні.

Есць у нас і яшчэ адна добрая навіна. Мы масм усё падставы спадзявання, што наша пісьменніцкая паліклініка неўзабаве атрымае новае паміжкіне, дзе яна будзе мець лепшыя ўмовы для працы, як у старым.

Рэвізійная камісія цікавілася не толькі справай палітэзіяна матэрыяльна-бытавых умоў пісьменнікаў, мы азнаёміліся таксама з работай нашых пісьменніцкіх арганізацый у абласных рэспубліках. Трэба сказаць, што ў апошнія гады нашы абласныя пісьменніцкія арганізацыі прыкметна актывізаваліся. Асабліва плённа працуе Магілёўская аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі, кіраўнік якога наш выдатны паэт Аляксей Пысін умеда і з любоўю праводзіць вялікую працу з пачынаючымі і маладымі пісьменнікамі.

Прааналізавала рэвізійная камісія і практыку прыёму ў члены Саюза пісьменнікаў. Мусім сказаць, што да гэтай справы ў нас ставіцца вельмі сур'езна, і ў Саюз пісьменнікаў Беларусі ідзе дастойнае папаўненне. І колькасць, і якасць на добрым узроўні.

Аналізавала рэвізійная камісія і працу нашых часопісаў. Якасць твораў, друкуемых у нашых выданнях, за апошнія гады, несумнянна, павысілася, узрос і попыт на іх, узраслі і тыражы, палепшылася іхняе мастацкае афармленне. Шкада толькі, што нараўнаўча мала друкуецца ў нашых выданнях мастацкіх твораў, звязаных са славымі справамі нашых будаўнікоў, працаўнікоў нашых фабрык і заводаў, нашых калгаснікаў, нашых партыйных кі-

раўнікоў. І яшчэ адна заўвага. Нашы крытыкі і літаратурнаўцы даўно ўжо разбілі і развілі тэорыю бесканфліктнасці. Але подых яе яшчэ адчуваецца часам у практыцы нашых часопісаў. Здарэцца ж, што некаторыя супрацоўнікі некаторых рэдакцый часамі імкнучыся прыглядзіць той ці іншы твор, післярываць яго. Навошта, маўляў, наказваць жахі вайны, пакуты нашых людзей і г. д. Гэтыя супрацоўнікі вібыта забываюцца па тое, што мы жывём у рэспубліцы, дзе кожны чыцверты загінуў у пекле вайны, у рэспубліцы, дзе былі і Трасцянец, і Хатынь, Думіненка, што гэта рэха тэорыі бесканфліктнасці звязана з празмернай асяржэннасцю некаторых супрацоўнікаў нашых рэдакцый, са звычайнай перастрэхоўкай.

Некалькі слоў пра выданне нашых кніг. Наша асноўнае выдавецтва «Мастацкая літаратура» на чале са сваім дырэктарам Міколам Ткачовым правяло і праводзіць вялікую і пласную працу — і ў галіне павышэння якасці рэдагавання кніг, і ў справе палітэзіяна мастацкага афармлення сваёй прадукцыі. Мы можам з усёй адказнасцю заявіць, што наша беларуская кніга паводзе зместу і мастацкага афармлення займае цяпер адно з першых месц між кніг, выданных у нашай краіне. Мне даводзілася паказваць нашу беларускую кнігу нашым сябрам у Варшаве, Браціславе, Празе, Берліне, Марсэлі, Парыжы, і ўсюды яе сустракалі добрым словам.

Маецца ў нас яшчэ адна істотная заўвага наконт выдання штогодніка «Дзень паэзіі». Усе апошнія гады ён выходзіць на свет з вялікім спазненнем,

з такім, што наш «Дзень паэзіі 1975» наступіў у продаж фактычна ў пачатку 1976 года. Якасць гэтага альманаха не мае ніякіх адзнак палітэзіяна. Стварэнне ўражання, што гэта патрэбіла і важнае выданне павольна, але няўхільна набліжаецца да стану клінічнай смерці. Рэвізійная камісія лічыць няправільным тое, што ў гэтага альманаха аж тры гаспадары. Яго ж рэдагуюць і рэдакцыя, прызначаная на адзін год прэзідыўмам праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі, і рэдактары выдавецтва «Мастацкая літаратура», па матэрыяльным утрыманні якога «Дзень паэзіі» знаходзіцца, і, нарэшце, ён рэдагуецца яшчэ ў Дзяржжкамвядзе. Кожны поны рэдактар імкнецца пераірабіць усё на свой капітал, і працэс выдання кожнага чарговага нумара альманаха заняваецца. Неабходна, каб гэты штогоднік меў сталата рэдактара і сталата складальніка, і наогул сталата рэдакцыю, якая мела б магчымасць самастойна прывазь над альманахам. Тады рэдакцыя гэтага альманаха будзе патрэбна вопыт, будзе мець запас патрэбных матэрыялаў і сталата сувязі з аўтарамі. Мы спадзяемся пры гэтым на станаўчы вопыт і практыку нашага новага штогодніка «Дзень паэзіі», дзе друкуецца пераклады твораў пісьменнікаў нашых братніх рэспублік, а таксама пераклады твораў прагрэсіўных пісьменнікаў свету. «Дзень паэзіі» маюць сталата і складальніка рэдакцыю і рэдактара, і, дзякуючы гэтаму, наадажаны рыгм працы, усё гэта забяспечвае альманаху і своечасовыя выдання, і якасць палбору твораў і перакладаў. Не выпускалі мы ч поля зро-

ку і бюро прапаганды беларускай мастацкай літаратуры. Яно працуе шмат і рупліва, арганізуюе штогод каля 8 тысяч выступленняў. Есць сярод гэтых выступленняў ці мала па-сапраўднаму кваліфікаваных, цікавых, прысвечаных памятным датам, надзеям сучаснасці. Гэта добра. Але, на жаль, вялікая колькасць выступленняў належыць не тым пісьменнікам, творчасць якіх вызначае сёння аблічча нашай беларускай літаратуры, а тым, хто мяла піша, мала друкуецца і паводле якасці сваіх твораў займае месца далёка не ў авангардзе нашай літаратуры. Такім чынам вельмі часта прапагандуюцца далёка не лепшыя ўзоры нашага мастацкага слова. Трэба дапамагчы нашаму бюро прапаганды. А пакуль што прэзідыўмам праўлення нашага СП доўгі час абмяжоўваўся толькі крытыкай, праўда, слушнай, у адрас бюро прапаганды. Слушная, справядлівая крытыка — гэта, вядома, вялікая дапамога. Але адной крытыкі мала. І добра, што ў апошні час прэзідыўмам нашага праўлення пачаў днамагань бюро камплектаваць брыгады для выступлення з ліку лепшых майстроў беларускага мастацкага слова.

Парэшце, я хачу сказаць аб павазе да памяці тых пісьменнікаў, якіх сёння няма сярод нас. Гэтай сэрвай аддаецца дужа багата ўвагі і ў планах нашых выдавецтваў, і ў нашых газетах і часопісах, і ў радыё, і тэлеперадачах, і ў дзейнасці бюро прапаганды, і ў нашых выступленнях на літаратурных вечарах. Есць ужо намала вуліц і школа, што носяць імя нашых намёрных пісьменнікаў. Вялікія манументы ўнесены Коласу і Купалу. Але не ўсе

яшчэ зроблена. Мемарыяльнай камісіі варты, напрыклад, падумаць пра тое, каб паставіць пытанне аб адназначным помніку нашаму выдатнаму паэту Янку Лучыну, які пахаваны яшчэ ў дэрэвалюцыйныя часы ў Мінску на Кальварыйскіх могілках. Час ужо таксама мемарыяльнай камісіі паставіць пытанне аб збудаванні помніка паэту, класіку нашай літаратуры, Максіму Багдановічу. Над яго дагілай у Яліе мы паставілі помнік, час паставіць помнік паэту і ў Беларусі.

А возьмем такіх нашых загінуўшых пісьменнікаў-франтавікоў, як Шынклер, Жаўрук, Ушакоў, Сурначоў, Шапавалаў і іншых, хіба нельга нахадаіць чыць у аднаведных інстанцыях, каб іхнімі імёнамі назвалі вуліцы і школы ў іхніх родных гарадах і вёсках.

Есць, напрыклад, у горадзе Рагачове і сёння вуліца Загумецкая, чаму б не даць ёй імя паэта Алеся Жаўрука, які там жыў, а загінуў пад Сталінградом. Ушануйма ж яшчэ і яшчэ памяць нашых загінуўшых пісьменнікаў-франтавікоў. Яны заслужылі гэта і сваім жыццём, і сваёй смерцю. Так што нашай мемарыяльнай камісіі ёсць над чым надумаць.

Асобныя недахопы і пралікі не павінны захіць усяго добрага, што зроблена ў нашай арганізацыі за апошнюю пяцігодку. А зроблена шмат! У наступныя гады нам трэба зрабіць яшчэ болей. Наша родная гартия і ўрад стварылі нам усё ўмовы для плённай творчай працы. Дык дайце ж з новымі сіламі возьмецца за працу, ні на хвіліну не забываючы пра ўказанні нашай партыі, што новая пяцігодка — гэта ў першую чаргу пяцігодка якасці.

звернута сваім матэрыялам у мінулае.

Пачынаючы гаворку аб творах, якія адлюстроўваюць пераемнасць пакаленняў у барацьбе за лепшае будучае свайго народа, было б зусім неашчадна не ўспомніць таксама ранейшае — раманы Аркадзя Чарнышэвіча, Міколы Лобана, Уладзіміра Караткевіча. Не спыніў работу над «Палескай хронікай» народны пісьменнік рэспублікі, лаўрэат Ленінскай прэміі Іван Мележ. Тэма Палесся з часоў Купалы і Коласа паогул гучала ў нашай літаратуры, як тэма народная. У творчасці Мележа яна атрымала свой далейшы працяг.

Часопіс «Польмя» толькі што надрукаваў трэцюю кнігу з «Палескай хронікі» — раман «Снежань, завеі».

«Снежань, завеі» — гэта мужнае вяртанне пісьменніка-патрыёта, пісьменніка-рэаліста і філосафа ў гістарычнае мінулае народа — з вострай думкай пра сённяшні і пра заўтрашні дзень краіны. У новай кнізе тое ж, «мележаўскае», веданне, адчуванне саміх глыбін народнага жыцця, народнай псіхалогіі.

У той жа час — гэта і новы Мележ. А так і павінна быць у сапраўднага мастака. У гэтай рэчы ён больш філосаф, больш аналітык, сам

валюцыйная тэма заяла і ў прозе народнага паэта рэспублікі Петруся Броўкі. У кнізе «Разам з камісарам» ён захваляюча расказаў пра сваё пакаленне, буйным планам падаў вобраз камуніста-камісара Івана Будая.

З часу калектывізацыі пачынаецца дзеянне рамана Аляксея Кулакоўскага «Сцежкі звезданія і нязведанія». У цэнтры мастакоўскай увагі пісьменнік паставіў праблему фарміравання духоўнага вобліку чалавека, служэння Радзіме, увасаблення левіцкіх ідэй у жыцці. Багата што ў новым творы Кулакоўскага будзеца на роздуме герояў аб тым, якім жорсткім падманам можа абярнуцца для чалавека імкненне адасобіць уласны лёс ад лёсу грамадства, пабудоваць сваё жыццё на людской блудзе.

У беларускай літаратуры ўжо былі спробы адлюстраваць прыгнечанае становішча і барацьбу той часткі нашага народа, якую адарвалі ад Вацькаўшчыны і далучылі некалі да беланіскай Польшчы. У першую чаргу — ды ў каторы раз! — трэба згадаць раман нашага старэйшага пісьменніка Піліпа Пестрака «Сустрэнемся на барыкадах». Шмат напісаў пра герайчыню барацьбу працоўных заходніх абласцей Міхась Машара, ства-

І ў гэты час, які падлягае справаздачы, шмат увагі аддавала проза паказу подзвігу савецкага народа ў Вялікую Айчынную.

Зусім слухна адзначаў на XXVIII з'ездзе КПБ тав. П. М. Машэраў: асабліва вялікага ўзлёту дасягнулі літаратура і мастацтва ў адлюстраванні подзвігу савецкага народа ў мінулай вайне, у якім увасобіліся яго высокая патрыятычнасць, свядомасць, інтэрнацыяналізм, стойкасць і мужнасць, якія паказалі свету, што такое савецкі характар, новы чалавек, выхаваны партыяй Леніна. На гэтай сапраўды невычэрпнай тэме ўся культура шматнацыянальнага сацыялістычнага грамадства, у тым ліку беларуская літаратура і мастацтва, мастацкі і ідэйна вырасла, знайшла і раскрыла мноства яркіх талентаў... Пройдуць гады і дзесяцігоддзі, а героіка-эпічныя пласты народнага жыцця, надобна невычэрпнай крыніцы, заўсёды будуць жыць у нашай літаратуры і мастацтва, а лепшыя іх творы ў сваю чаргу перадаваць, як астафету, з пакалення ў пакаленне, ад сэрца ў сэрца, залаты россып яркіх чалавечых лёсаў, гераічных подзвігаў...» (Коммунист Белоруссии, № 2, 1976, стар. 57—58).

Мінулым годам у нас праходзіла Усесаюзная нарада пісьменнікаў і крытыкаў, прысвечаная 30-годдзю з Дня Перамогі. Народа яшчэ раз пацвердзіла важнасць ранейшых адкрыццяў, назваўшы ў ліку дасягненняў літаратуры аб Вялікай Айчынай вайне такія творы нашай прозы, як «Векапомныя дні» Міхася Лынькова, «Глыбокая плынь» Івана Шамякіна, «Мінскі напрамак» Івана Мележа, «Згуртаванасць» Міколы Ткачова, дылогі «Расстаемся ненадоўга» і «Сустрэчы на ростанях» Аляксея Кулакоўскага, а таксама раманы, напісаныя ў 60-я гады — «Птушкі і гнёзды» Яні Брыля, «Нямлі кывавыя берагі» Уладзіміра Карпава, «Партызаны» А. Адамовіча, належную ацэнку з вуснаў вядомых усесаюзнаму чытачу крытыкаў атрымалі таксама творы, якія напісаны пазней. — гэта і апавесці Васіля Быкава, у тым ліку «Абеліск» і «Дакіць да святання», удастоенія Дзяржаўнай прэміі СССР, і трылогія Івана Навуменкі, якая заканчваецца раманам «Сорак трэці», і раман Алеся Асіпенкі «Вогненны азімут», і раман Івана Чырвынава «Плач перапёлкі», і апавесці «Тартак» Івана Птошнікова, «Апошнія і першыя» Барыса Сачанкі, «Порахам нахля зямля» Уладзіміра Дамашэвіча, «Дарога ў мужнасць» Мікалая Кругавых, «Пачакэй, затрымайся...» Алены Васілевіч, і кніга-мартыралог «Я з вогненнай вёскі...» Алеся Адамовіча, Яні Брыля і Уладзіміра Калесніка, і дакументальныя апавесці Івана Новікава пра Мінскае падполле.

Асабліва трэба адзначыць настойлівую і паспяхова працу ў міжз'ездаўскі перыяд над раманам «Мінскі напрамак» Івана Мележа, які здолеў надаць свайму вядомаму эпічнаму твору новае гучанне, удакладніўшы шмат якіх падзей і паглыбіўшы вобразы, у тым ліку і вобраз Чарняхоўскага. Адным з хваляючых і яркіх дакументаў аб вайне з'яўляецца і яго дзёнік «317 дзён вайны», з якога паўстае ўражліва і даволі шырокая карціна франтовага жыцця салдата-артылерыста, карціна мужвай барацьбы.

На XXVIII з'ездзе Камуністычнай партыі Беларусі высокую ацэнку атрымала кніга «Я з вогненнай вёскі...» Алеся Адамовіча, Яні Брыля, Уладзіміра Калесніка. Не вы-

падкова яна набыла шырокі грамадскі рэзананс далёка за межамі рэспублікі. Як правільна адзначалася ва ўсесаюзнай крытыцы, людзі з тых беларускіх вёсак — гэта сумленне народа. Цэнтральным вобразам кнігі стаў вобраз паміка. Апрача ўсяго, кніга «Я з вогненнай вёскі...» з'яўляецца прыкладам плённай садружнасці пісьменнікаў з партыйнымі, савецкімі арганізацыямі, якія дапамагалі ствараць яе. Яна — дакумент выключнага значэння.

Самыя апошнія па часе напісаныя творы народнага пісьменніка Івана Шамякіна таксама аб вайне. Гэта апавесці «Шлюбная ноч» і «Гандлярка і паэт». Варта адзначыць, што ў гэтых творах пісьменнік сказаў чытачу новае і патрэбнае слова аб вайне. У апавесці «Гандлярка і паэт» аўтар паставіў у цэнтры зусім новы характар і паказаў яго развіццё, яго ўдасканаленне. Такім характарам з'яўляецца Вольга Ляноўчыха. З неаслабнай увагай сочыць чытач, як гэтая жанчына ў складаных умовах вайны шукае і знаходзіць свой адзіны і правільны шлях, шлях далучэння да ўсесаюзнай барацьбы з нямецка-фашысцкімі акупантамі. У прыватных фарбах, таксама самабытна і цікава, раскрыты пісьменнікам характары Алеся, ваеннапалоннага, які звязвае свой лёс з Мінскім падполлем.

З вялікім роздумам аб вайне працуе ў літаратуры Васіль Быкаў. Ён добра ведае, таму чытачы не адзін год ужо з неаслабнай увагай сочаць за яго творчасцю. Кнігі Быкава выходзяць сёння не толькі ў нашай краіне. Іх выдаюць і ведаюць у многіх краінах свету, на розных мовах.

Літаратурная пляцоўка для Быкава — апавесці. Ён умела яе выкарыстоўвае, густа засяляе падзеямі, канфіліктамі, проціборствам характараў. За пяцігоддзе пісьменнік напісаў чатыры апавесці. Пра дзве з іх — «Абеліск» і «Дакіць да святання» — напісаў і ўсесаюзная крытыка пісала шмат у сувязі з атрыманнем Дзяржаўнай прэміі СССР.

Праблема маральнага і патрыятычнага паставлення пісьменнікам і ў апавесці «Воўчая зграя». Тут зноў выключныя абставіны, зноў вайна абрушвае на чалавека ўсе жахі і нягоды. Вобразам партызана Леўчука пісьменнік зноў падаў узор чалавечай высякароднасці, выканання свайго абавязку перад людзьмі і Айчынай.

Зусім нядаўна апублікавана новая апавесць Быкава — «Яго батальён». У цэнтры твора — вобраз камбата Валопшына. У бітве за безназоўную вышыню на зямлі, якая працягваецца зусім небагата часу, вырастае другая вышыня — веліч і багачце душы савецкага чалавека.

Поруч з такімі майстрамі

савецкай літаратуры, як К. Сіманаў, Ю. Бондараў, І. Авіжус, А. Ганчар, Ч. Айтматаў, В. Астаф'еў, А. Іваноў, Васіль Быкаў істотна адкрывае ўсё новыя пласты праўды аб незабытым подзвігу савецкага народа ў гады Вялікай Айчынай вайны.

Доўгі час працаваў над трылогіяй аб вайне Іван Навуменка. З выходам у свет рамана «Сорак трэці» яна завершана. У першых дзюях кнігах «Сасна пры дарозе» і «Вецер у соснах», у якіх паказаны трагічныя падзеі вайны, шмат напружанасці, псіхалагічнага аналізу. У выніку вобразы твора, у прыватнасці, галоўныя з іх — Міця Птах і яго таварышы — падпольшчыкі, паўстаюць цэльнымі адухоўленымі натурамі, палыміямі патрыятамі.

У апошняй кнізе — «Сорак трэці» шмат батальных сцэн, тактычнай распрацоўкі дзейнасці партызанскіх атрадаў. І гэта, вядома, заканамерна. У 1943 годзе агонь партызанскай барацьбы на Беларусі дасягнуў сваёй кульмінацыі. Такі ход падзей прымусяў пісьменніка ўвесці ў раман шмат новых герояў. Адны з іх арганічна ўвайшлі ў вобразную канву рамана, другія сталі эпізодычнымі. З любоўю пададзены Навуменкам характары партызанскага камбрыга Вакулёнікі, партызана Яўтушыка, сувязной Марыі Шасталал. Раман Навуменкі — гэта новае слова ў нашай літаратуры, сказанае пранікнёна, па-мастацку аб незабытых днях барацьбы беларускага народа з фашысцкім нашэсцем.

Арганічна зліўся лёс народа і звычайнага простага чалавека ў «Хатынскай апавесці» Алеся Адамовіча. Гэты твор напісаны рукою сталага і ўдумлівага мастака не ў звыклым традыцыйным плане. У ім няма строгай сюжэтнай канвы, няма чаргавання рознапланавых падзей. Уся апавесць — гэта маналог чалавека, перажыўшага жахі вайны, злічанага ёю, маналог, які гучыць гнеўным прэсудам, суровым абвінавачаннем. Зусім заслужана апавесць пісьменніка атрымала самае шырокае прызнанне і ў нас у рэспубліцы, і за яе межамі. Мы ўжо гаварылі вышэй — яна ўдастоена прэміі Міністэрства абароны СССР.

З новых твораў пра Айчынную вайну вылучаецца апавесць Івана Пташнікова «Найдорф». Наша крытыка пісала ўжо аб гэтым бліспрэчна таленавітым творы аднаго з лепшых нашых празаікаў, адзначаючы, што пісьменнік засяроджвае сваю пільную ўвагу мастака ў ім на няўлоўнай грані паміж думкамі і пачуццямі свайго галоўнага героя, Жаваранка; ён зноў і зноў як бы выпрабуе трываласць маральных асноў унутранага свету гэтага чалавека, яго погляды на людзей і жыццё.

Кветкі да помніка Я. Коласу.

стыль робіцца больш лакальным.

У кожнай кнізе свай «хронікі» Мележ смела пераключае дзеянне і чытацкі інтарэс на новых герояў, за якімі адкрываецца зусім новая сфера, стыхія жыцця і новыя грані агульнай праблемы, жыццёвай, гістарычнай.

У «Людзях на балодзе» былі Курані: Васіль — Ганна — Яўхім. Стыхія вясковага побыту, убачаная, паказаная ва ўсіх вымярэннях.

У другой кнізе, у «Подыху навалішчы», раптам Апейка «адцягнуў на слабе» ўсё дзеянне, і нам адкрыліся зусім новыя сферы грамадскага жыцця, і мы адсюль ужо бачым Курані. Галоўным, дамінуючым, стылеўтваральным вобразам стаў партыйны кіраўнік левінскай школы Апейка, а гэта абумовіла і публіцыстычнае завастрэнне і ўзбагачэнне стылю «хронікі».

У трэцяй кнізе дзеянне «пацягнуў на слабе» ўжо Башлыкоў. Аднаведна мяняецца і сам стыль раманага апавядання.

Шмат думак, роздуму было і ў другой кнізе, але тут яны завастраюцца, яшчэ больш падпарадкаваны дзеянню і характарам. Бо дзейнічаць пачынае Башлыкоў, у поўны разварот дзейнічаць. І тут для аўтара самае галоўнае — зразумець. Зразумець вытокі і сутнасць такіх характараў і саміх падзей, убацьчыць ніш, што дзюгнацца і працягнуцца потым далёка наперад.

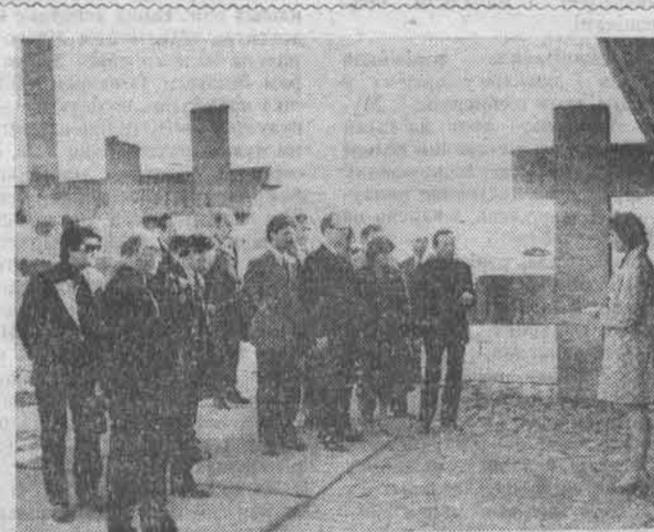
Важнае месца героіна-рэ-

раючы трылогію «Крэсы змагаюцца». А сёння мы маем новы раман на заходне-беларускую тэму — «Падвышанае неба» Віктара Каваленкі.

Скажам адразу, першы праявічы твор Віктара Каваленкі не пазаўлены і недахопаў. Але з поўнай падставой можна сказаць, што ў рамане «Падвышанае неба» з поспехам узноўлены адзін з цікавых перыядаў гісторыі нашага народа, у ім ахоплены падзеі, якія займаюць час ад вызваленчага паходу Чырвонай Арміі ў Заходнюю Беларусь да пачатку Айчынай вайны. Сутыкненне герояў рамана — гэта сутыкненне двух супрацьлеглых поглядаў на тагачасныя падзеі.

Аповесць Алеся Якімовіча «Пяжкі год» з'яўляецца працягам яго ранейшага празаічнага твора — «Канец сервітуту». На багатым фактычным матэрыяле пісьменнік адлюстравуе ў ёй гады станаўлення Савецкай улады.

Трэба спадзявацца, што тэма рэвалюцыйнай пераемнасці пакаленняў будзе распрацоўвана і ў далейшым. Іначай нельга. Бо людзі імкнунца знаходзіць сябе ў папярэдніках, каб фарміравацца ў нашчадках. Гэтае імненне таксама надзвычай надзённае, дакладнае — сучаснае, бо грамадства, узнікаючы на ўсё новыя і новыя перавалы, заўсёды мае патрэбу з вышын сённяшняй сацыяльнай сталасці аб'ектыўна апаіць пройдзены шлях.

Беларускія пісьменнікі і госці ў Хатыні.

З'явілася ў друку трэцяя кніга Івана Новікава пра Мінскае падполле — «Да святання блізка», адна з лепшых у нашай дакументалістыцы. У ёй паказаны заключны перыяд фашысцкай акупацыі горада партызанскай барацьбы і падполля ў 1943—1944 гг. Письменніку удаліся шмат якія вобразы іраўнікоў падпольных груп — Лы Маркава, Захара Галы і іншых.

Гаворачы пра адлюстраванне падвигу народа ў вайне, нельга не назваць таксама кнігі апавесцей і апавяданняў Б. Сачанкі («Чужое неба»), А. Марціновіча («Няхай ідзе дождж»), П. Місько («Калінае лісце»), Р. Няжы («Шлях на Эльбу»), М. Аляксеева («Вызваленне Мядзеля»), Э. Скобелева («Гэты пах свабоднага поля»), раманы А. Савіцкага («Верай і праўдай»), Ул. Федасеенкі («Пасля смерці»); з цікавасцю былі сустрэты апавяданні аб падвигу падпольшчыкаў партызан Уладзіміра Карпава з яго кнігі «Прызначэнне ў нянавісці і любові»; пра Айчынную вайну ў міжз'ездаўскі перыяд пісалі таксама Ул. Караткевіч, В. Адамчык, В. Хомчанка, Л. Арабей, А. Кудравец, В. Мыслівец, А. Жук, Г. Далідовіч і іншыя.

Спраўды, у нас вялікія здабыткі ў адлюстраванні мінулай вайны. Часам можа здавацца, што пісьменнікі пераважную ўвагу аддаюць гэтай тэме. Аднак нават просты падлік твораў, якія напісаны за апошнія гады, сведчыць, што на сучасную тэму, аб сучасным жыцці пісьменнікі напісалі ўсё ж шмат значна часцей. Гэта і натуральна, бо ўжо не раз гаварылася — з такой жа сілай, з такой жа выразнасцю, як адлюстраванне падвигу народа ў гады вайны, сучасная літаратура павінна даць адказ і на наступнае: у чым жа сутнасць грамадзянскіх, камуністычных наводін чалавека ў мірным працоўным жыцці, бо штодзённая праца і складае сутнасць нашай рэчаіснасці.

Мы часта гаворым — «апець» і «уславіць»: «апець жыццём», «уславіць справы праўдзіна», «апець гераічны час». Апець, уславіць — гэта не абавязкова найлепшы і найбольш адуальны спосаб азначэння перш за ўсё сцвердзін нашых камуністычных ідэалаў. А сцвердзілі не абыходзіцца ніколі без барацьбы, без жыццёвай драмы ідэй Услаўленне, Ушыванне, сцвярдзенне нашага жыцця — гэта не толькі паказ пераможных, шчаслівых вынікаў гэтай барацьбы, але і сама барацьба, цяжка перыпетыя пераадолення супрацьдзейнасці і стыхій дэлагаў гармоніі і зладжанасці.

Наш сучаснік — творца. А творчасць — гэта заўсёды крок у будучыню. Хто творыць, той усёй істотай імкнецца наперад, за межы сённяшніх магчымасцей. Але ў літаратуры можа быць і імтэцыя гэтага імкнення. Імкненне набывае рэальную ідэйную сілу, калі мае вытні ў грамадскім жыцці і з'яўляецца выяўленнем народнага інтарэсаў.

Цікаваць да мастацкага твора нельга падтрымаць штучна: сюжэтнымі эфектамі, стылявымі ўпрыгожваннямі, слоўнай шматзначнасцю. Глыбіня адлюстраванага жыцця і праўда мастацтва диктуюць ва ўсім меры і абудкаюць сапраўдную цікавасць да зробленага пісьменнікам.

Пастаянны творчы пошук. Вострае адчуванне формаў жыцця, народны погляд на падзеі, партыйная шчырасць аўтарскай пазіцыі — арганічныя якасці лепшых мас-

тацкіх дасягненняў беларускіх пісьменнікаў. Навукова-тэхнічная рэвалюцыя ўскладняе задачу мастацка слова, які піша пра сённяшні дзень. Трэба быць асабліва чуйным да жыцця.

Выйшаў у свет новы раман Івана Шамякіна «Атланты і карыятыды» — твор аб людзях, якія будуць новы горад, аб складаных узаемаадносін людзей розных прафесій, работнікаў розных партыйных і савецкіх органаў у працэсе рашэння нялёгкіх горадабудаўнічых і сацыяльных задач.

Безумоўнай удачай аўтара трэба лічыць стварэнне вобраза галоўнага архітэктара горада Максіма Карпача. У Карпача творчая натура. Ён бескампрамісны ў адстойванні сваіх задум, грамадскіх і асабістых ідэалаў.

Захоплены складанасцю працэсаў рабочага жыцця, пісаў раман «Сотая маладосць» Уладзімір Карпаў. Карціну будаўніцтва нафтапрапарцуючага завода ўзнавіў у апошнім сваім творы, у раманы «Песня Дзвіны» Тарас Хадкевіч.

Асваенне сучаснасці знаходзім мы і ў раманы «Не магу без дыбе» Леаніда Гаўрылікіна. Гэта першы буйны твор аўтара. Чытаючы раман, бачыш, што Гаўрылікін няблага ведае побыт геалагаў-вышукальнікаў, тэхналогію працы на буравых вышках. А вось глыбокага пранікнення ў сутнасць жыццёвых працэсаў не хапіла яму. Раман і ў сюжэтай пабудове мае недаквалітасці. Але радуе настойлівасць пісьменніка пранікаць у гутну жыцця, бачыць яго хладу, чуць яго поды.

Аб выпрабавальніках машын Беларускага аўтазавода напісаў апавесць «Спіраль» В. Кармазаў. Аднак у апавесці адчуваецца задалекасць ілюстрацыйнасць. Другая апавесць В. Кармазава «Бярозавыя вены» таксама пра сучаснасць, пра актуальныя пытанні ўзаемаадносін дзяцей і бацькоў, над якой аўтару варты было б прапрацаваць яшчэ.

Як жыццёныя стаяжыра Мінскага трактарнага завода Дзмітрыя Барашкіна задумана апавесць Алеся Савіцкага «След пракалада першы».

Шмат напісана нашымі празаікамі пра вёску. Але пра мінулы вёску. А вось што мы маем пра вёску сучасную, да якой прышлі навукова-тэхнічная рэвалюцыя і рэзка не пераінтэравае?

У раманы Алеся Асіпенкі «Непрыяны маладзёк» паказаны два стылі гаспадарання. Адзін, заснаваны на рэалістычным разуменні жыццёвых працэсаў, другі — на імкненні гэтых працэсаў падштурхоўваць, каб узвільчыць, паказаць самага сябе. Вобраз Міхася Васько — адзін з прывабных вобразаў рамана.

Гаворачы пра Асіпенку, як пісьменніка, і пра яго творы на сучасную тэму, трэба адзначыць яго нястомную працу, яго мастакоўскую ўвагу да маральна-этычных праблем.

«Крыло цышні», «Усе мы з хат» — дзве апавесці, якія адна ўслед за адной выйшлі з-пад пера Янікі Сіпакова. Да гэтага мы ведалі Я. Сіпакова як таленавітага паэта і нарысіста. Цяпер ён асвоў новы жанр — апавесць. Не толькі асвоў, але з тым жа талентам прынес і свой грамадзянскі позірк на жыццёвыя праправы. У гэтых творах, на першы погляд, адсутнічае сюжэт, няма строгай кампазіцыйнай матэрыялу. Але як аб'ёмна бачыцца жыццё, якія сапраўдныя чалавечыя страцы!

Усё больш і больш цікавацца нашы празаікі жыццём

сельскай інтэлігенцыі. Напрыклад, з'явілася апавесці І. Навуменкі «Развітанне ў Кавальцах», А. Жука «Такая восень». Творы гэтыя розныя па мастацкіх якасцях, але ў кожным з іх праўдзена высокая цікавасць аўтараў да ўнутранага свету чалавека.

За апошнія пяць гадоў у нашай прозе наогул напісана багата апавесцей. Прынамсі, іх было апублікавана не на шмат менш, як апавяданняў.

Сярод шматлікіх спосабаў паказу духоўнага свету чалавека аўтары апавесцей прыхільна ставяцца да паказу пабудовы чалавека ў выключных абставінах, калі ўсё наноснае, псеўдазначнае ў ім адыходзіць на другі план, а на першы выступае галоўнае, істотнае, калі ў якасці меры сутнасці чалавечага характару выступаюць высокія крытэрыі камуністычнай перакананасці, добра, ісціны і характава. Мы ўжо прывыклі да таго, што на аснове прычыну вострага імклівага сюжэта, напружання дзеяння, якое нарастае з кожным эпізодам, набудаваны творы прызначанага майстра востра драматычнага апавядання В. Быкава. Але гэта добра выўляецца і ў творах А. Адамовіча, напрыклад, у яго «Хатынскай апавесці». Імкненне адысці ад эпічна-апісальнай манеры апавядання, ад слабай дынамікі сюжэтай развіцця, замаруджанасці дзеяння, недастатковага псіхалагічнага напружання канфлікту заўважаецца ў І. Пташнікава («Найдорф»). Гэтым майстэрству вучацца таксама маладзёжныя — В. Казько («Высакосны год», «Аповесць пра бяздомнае каханне»), Я. Радкевіч («Вынадак на выратавальнай станцыі»), «Вясновае неба»), Г. Далідовіч («Юля»), А. Масарэнка («Сонца майго дня»), М. Тычына («Дажыні») ды іншыя.

Аднак празмерная драматызацыя ператвараецца нярэдка ў свайго роду схематызацыю, з апавесці знікае адчуванне паўнаты жыцця, яго шматстайнасці і складанасці, калі сюжэт з жорстка зафіксаванай структурай не дае «выхадаў» у вялікі свет чалавечых характараў, спраўнаецца складаная сувязь паміж выпадковым і заканамерным, паміж прычынай і вынікам. Чалавек у такім выпадку нярэдка становіцца толькі аб'ектам аўтарскага даследавання і перастае быць суб'ектам. Характар яго будоўца на адной ці на некалькіх каардынатах, у той час як у жыцці ён з'яўляецца вынікам мноства тэндэнцый, ліній, імкненняў.

Многія сучасныя нашы пісьменнікі адчуваюць гэтую небяспеку і працягваюць развіваць даўнюю традыцыю беларускай прозы, паказваючы жыццё ў яго шматстайнасці і натуральнасці. Апавесці І. Навуменкі («Замець жаўталіца»), А. Асіпенкі («Канец бабнага лета»), А. Кудраўца («Раданіца»), П. Місько («Діхае лета»), А. Каштанова («Заводскі раён») гучна і радасна сцвярджаюць: жыццё чалавека на зямлі — неверагодна складаная з'ява, яно поўніцца невыказнай прыгажосцю і веліччу, чалавек — гэта цэлы свет! Лірыка эмоцый, перажыванняў, настроюў у спалучэнні з мастакоўскай засяроджанасцю на вечных і зладзённых праблемах жыцця ў гэтых творах стварае той прызнаны паэтычны настрой, які выяўляе імкненне аўтараў як мага глыбей раскрыць унутраныя пабудовы і матывы чалавечых учынкаў, маральны змест паводін чалавека ў свеце. Іменна гэты настрой і нясе інфармацыю аб духоўным стане аўтара і яго герояў.

Надзвычай арыгінальная задумка апавесці Янікі Брыля «Ніжнія Байдуны». Выдатны празаік наш задаўся мэтай стварыць у ёй цэлую «вёску» каларытных вобразаў — народных тыпаў, каб глыбей пранікнуць у характар беларуса. У апавесці шмат гумару, дасціпнасці. Але гумарыстычныя сцэны, трапныя дыялогі тут часта перамяжоўваюцца з драматычнымі калізіямі, даючы выразна адчуць і адваротны бок жыцця.

Своеасаблівацю мастацкага вырашэння вылучаецца таксама апавесць Аляксея Карпюка «Вершалінскі рай».

Сур'езным падыходам да паказу жыцця звяртаюць на сябе ўвагу апавесці П. Кавалёва «Накінь нас, трывога», В. Кармазава («Пагонік»), М. Гроднева («Радзія»), В. Мысліўца («Гарачая сталь»), М. Кругавых («Лёнькава ўдча»), С. Кухарава («Бацькавічы»), Г. Папова («За трыдзець планет»), А. Марціновіча («Сіцюжа»), Ул. Мехавы («Старадаўняя гравюра»), С. Трахоўскага («Ранні снег»).

Цяжка ахарактарызаваць усе спосабы сюжэтай арганізацыі матэрыялу ў сучаснай беларускай апавесці, якая выяўляе адначасова тэндэнцыю і да аналізу, і да сінтэзу,

а таксама ў раманы А. Савелічава «Інжынеры». Аўтарам гэтага рамана зроблена спроба адлюстраванне жыцця і працы тэхнічнай інтэлігенцыі. Скажам проста, аўтар аказаўся мала надрыхтаваны да такой тэмы, нягледзячы на тое, што няблага «ўжыўся» ў вытворчы бок жыцця сваіх герояў: надзвычай відэавочная духоўная беднасць іх, а паводзіны галоўнага героя, інжынера Заўялава, вельмі часта не супадаюць з самымі протымі нормаў і правіламі чалавечых адносін.

Сучаснае мяшчанства шматоблічнае, яму ўласціва выключнае прыстасавальніцтва, таму яго часам цяжка адрозніць. Мяшчанства там, дзе пануе бездухоўнасць, голя разлік, утылітарызм; дзе няма творчых пошукаў і грамадзянскай актыўнасці.

Калі ў чалавека ёсць магчымасць добра жыць, але няма разумення маральных і сацыяльных законаў жыцця, «...мы можам атрымаць рэцывы мяшчанскай, дробнабуржуазнай псіхалогіі, — папярэджаў Л. І. Брэжнёў у Справаздачы XXV з'езду КПСС. — Гэта нельга выпускаць з поля зроку».

Літаратура добра адчувае грамадскую небяспеку прагматычных, бездухоўных, уты-

У перапынках паміж пасяджэннямі

С. Міхалюк, А. Манайнак.

Фота Ул. КРУКА.

лірычнага, і да драматычнага спосабаў спасціжэння жыцця, і да «самаруху» чалавечых характараў, і да паказу тыповых абставін.

Сучасная апавесць імкнецца паказаць складанасць і непаўторнасць часу, у які мы жывём, стварыць вобраз нашага актыўнага, дзейснага, энергічнага сучасніка. Аднак яна яшчэ нясмела закранае значны працэс у жыцці нашага народа — інтэлектуальны рост рабочага класа. Дарэчы, таксама як і раман і апавяданне. Дый сяло з яго нябачанымі раней маштабамі індустрыяльнага ператварэння, якое вылікае глыбінную перабудову псіхалогіі сялянна, чакана больш зацікаўленага позірку мастакоў слова. Недастаткова ярка паказана і тая ічэйка, у якой фарміруецца савецкі характар, — працоўны калектыў.

Асабліва ўвагу ў наш час павінна быць звернута да маральных праблем, да савецкага ладу жыцця. Аб гэтым гераканаўча гаварылася на XXV з'ездзе КПСС і XXVIII з'ездзе КПБ.

Праблема духоўнага, маральна-этычнага выбару героя ў цэнтры многіх твораў беларускай прозы. Письменнікі імкнунца паказаць не толькі багаты духоўны свет нашага сучасніка, але і побыт, сям'ю, ітымна-асабісты адносіны. Выяўляецца сапраўды чалавечы ў чалавеку, маральна прыгажосць і чысціна. Але не заўсёды гэтыя імкненні знаходзяць мастацкае ўвасабленне. Як гэта бачым у раманы Алеся Савіцкага «Тры непражытыя дні»,

літарных, мяшчанскіх адносін да жыцця. Але неабходна больш рашуча выступаць, баявітасць у выкрыцці посьбітаў сучаснай дробнабуржуазнай маралі і этыкі. Паказваючы маральны ўзаемаадносіны людзей, трэба выяўляць у характары герояў, рысы гарманічнага чалавека, які здольны творча працаваць, адчуваць усю паўнату і прыгажосць жыцця.

Небеснаспяховыя спробы даследавання жыцця, праўд новага характару ў розных канкрэтных гістарычных сітуацыях, у пераменах часу рабілі ў міжз'ездаўскі перыяд нашы нарысісты і апавядальнікі.

Публіцыстычная дзейнасць пісьменніка — вынік яго актыўнага ўрываання ў жыццё, вынік сустрэч з героям сучаснасці, роздуму над пачасам масавай працы, якая здзяйсняецца ва ўмовах навукова-тэхнічнай рэвалюцыі.

Публіцыстычнае пісьменнічае слова — не марнае слова, яно, калі рашуча скіравана на маштабнае раскрыццё грамадска-палітычных, філасофскіх, маральных праблем, адчувальна ўплывае на рытм народных здзяйсненняў.

За перыяд між з'ездамі выйшлі кнігі нарысаў В. Палтаран «Дзіваціл», П. Місько «Дрэва жыцця», В. Мысліўца «Рабочыя людзі», Э. Ялугіна «Салёная планета», К. Кірэенкі «Амерыка здалёку і зблізку», Л. Прокшы «За Добрыцай рэчкай» і інш. У перыядных выданнях надрукаваў раздзелы з кнігі пра меліяятараў Палесся Ігнат Дуброўскі. Беларускі

нарыс выходзіў да ўсесаюзнага чытача як праз публікацыі ў часопісе «Дружба народаў», так і асобнымі выданнямі. У «Дружбе народаў», напрыклад, друкаваліся нарысы Янкі Сіпакова, якія потым выйшлі асобнай кніжкай. У «Політыздате» (Масква) выйшлі нарысы В. Панамарова «Мяцежнае сэрца» (пра Кірылу Арлоўскага), С. Грахоўскага «Сейбіт добра і глеву» (пра Васіля Каржа) і «Прыручэнне зямлі» Васіля Якавенкі (пра справы хлеба-робаў Докшыцкага раёна).

Бясспрэчна, цікавая з'ява ў публіцыстыцы — «Рэпартаж з рубон на сэрцы» Максіма Лужаніна.

У кнізе «Рабочая доблесць», якая прысвечана героям дзесятай пяцігодкі і выйшла ў выдавецтве «Эканоміка» напярэдні XXV з'езда КПСС, надрукаваны нарысы Аляксандра Міронава і Івана Навуменкі пра лепшых людзей нашай рэспублікі, Герояў Сацыялістычнай Працы.

На старонках рэспубліканскіх часопісаў былі апублікаваны нарысы М. Паслядовіча, С. Кухарава, В. Карамазова, М. Гіля, М. Парахневіча, М. Гроднева, В. Лазарэва, І. Ражкова, А. Капусціна, Г. Пашкова і іншых.

Можна дадаць сюды таксама дакументальныя творы кіраўнікоў партызанскага руху на Беларусі ў гады Вядзітай Айчынай вайны, такіх, як Уладзімір Лабанок, Рыман Мачульскі, Іван Ветраў, Міхал Джагарав, Міхалай Міхайлашаў.

Асобна трэба назваць нарысы Васіля Віткі «Дзеці і мы», Ул. Мязьвіча «Ідзе, гудзе зялёны шум», Л. Левановіча «Зялёны трохкутнік», В. Мясліўца «Крылаты канверс».

З пісьменніцкім роздумам па розных праблемах нашага жыцця выступалі на старонках газет і часопісаў многія вядомыя пісьменнікі. І тым не менш, мы яшчэ не дамагліся такога становішча, каб кожны пісьменнік лічыў сваім абавязкам выступаць у друку са сваім публіцыстычным словам. Мы павінны шчыра прызнаць, што сёння недастаткова гучыць наш голас на старонках масавых газет і галіновых часопісаў, на тэлебачанні і радыё.

Тое, што публіцыстычная дзейнасць пісьменнікаў Беларусі стала актыўнейшай, з'яўляецца ў пэўнай ступені вынікам праведзеных Цэнтральным Камітэтам КПБ рэспубліканскіх семінараў дзяржаўна-літаратурнай і мастацка-выяздаў на прадпрыемствы, у нагасы і саўгасы, навуковыя ўстановы, садружнасць з прадпрыемствамі. Удзел у семінарах з'явіўся для пісьменнікаў тым інтэрэсам, які прывёў у дзейнасць патэнцыяльныя творы і сілы і зарыентаваў іх на вострае адчуванне сучаснасці. Гэта знайшло неспрэчнае ўвасабленне ў творах самых розных жанраў, прысвечаных чалавеку працы. Але яшчэ большую задачу займела беларуская літаратура, атрымаўшы невячэрня багатыя, калі гаварыць ваеннай мовай, разведдазеныя для стварэння паўнакроўнага вобраза героя нашых дзён.

За апавяданнем, таксама як і за нарысам, здаўна замацавалася слава разведчыка жыцця. Такое вызначэнне, сапраўды, не толькі служыць паказчыкам сутнасці жанру, але ў значнай меры з'яўляецца перадумовай яго жывучасці. Як правіла, апавяданне найбольш інтэнсіўна і плённа развіваецца тады, калі ў грамадстве насняваюць нейкі новы працэсы, адбываецца адчувальны зрух у людской свядомасці. У такі час апавяданне чуйна ўлоўвае новае,

адкрыта выяўляе свае сімпатыі і антыпатыі. Менавіта ў такой атмасферы пачынаўся ўздым апавядання сярэдзіны п'ятдзсятых, пачатку шасцідзсятых гадоў. Тады поспехі нашага апавядання былі звязаны з імёнамі такіх пісьменнікаў: як Янка Скрыган, Іван Мележ, Іван Шамякін, Алена Васілевіч, Янка Брыль, Аляксей Кулакоўскі, Максім Лужанін, Васіль Быкаў, Іван Навуменка, Алесь Асіпенка. Шмат папрацавалі на ніве апавядання Мікола Лупскаў, Раман Сабаленка, Яўген Васіленак. У вялікай ступені поспех у развіцці апавядання ў тую гаду звязаны таксама з творчасцю пісьменнікаў сярэдняга пакалення: У. Караткевіча, І. Чыгрынава, В. Адамчыка, І. Пташнікава, М. Стральцова, Ул. Дамашэвіча, В. Сачанкі. Рух жанру ў іх творчасці ішоў праз абнаўленне жыццёвага матэрыялу, ідэйнага зместу і мастацкай формы.

Аднак варта заўважыць, што такія пісьменнікі, як І. Пташнікаў, У. Караткевіч, І. Чыгрынаў здолелі з найбольшай цэласнасцю і мастацкай паўнотай выявіць свае здольнасці ў творах буйнога жанру.

Некалькі названых раней пісьменнікаў пісалі апавяданні прадаўжалі, аднак гэта быў хутчэй рух на інерцыі.

Спад актыўнасці ў жанры апавядання заўважаўся і ў творчасці старэйшых апавядальнікаў.

Сказанае ніколі не павінна перакрэсліваць укладу ў наведзены пісьменніцкі старэйшага пакалення. Не будзем забываць, што вялікімі творчымі магчымасцямі валодаюць такія апавядальнікі, як Янка Брыль, які, праўда, у апошні час амаль поўнасна пераклучыўся з аб'ектаў ім класічнай формы на лірычныя мініяцюры — своеасаблівыя мастацкія дыялогі. Не здраджваў ўлюбёнаму жанру Іван Навуменка, які надрукаваў шмат таленавітых апавяданняў. З поспехам выступалі ў жанры апавядання П. Броўка, Я. Скрыган, В. Вітка, А. Кулакоўскі, Ул. Карпаў, П. Кавалёў, А. Пальчэўскі, А. Васілевіч, І. Грамовіч, І. Новікаў, М. Раціны, В. Хомчанка, Л. Арабей, М. Даніленка, Ул. Шыцік. Упэўнена набіраю творчую вышыню Анатоль Кудравец. Яго зборнік «Дзень перад святкам», услед за кнігай «Дзікі голуб» В. Адамчыка, бадай, найбольш цікава з'ява беларускай наведзены за справу адначасна перыяд. Па-ранейшаму не здраджваюць апавяданні М. Стральцова, А. Наўроўца, А. Жук, Г. Далдзіловіч, В. Тарас, М. Вышынскі, М. Капыловіч, М. Гроднеў, Ул. Кудзінаў, М. Піль, Л. Дайнена, Ул. Кузьмянюк, А. Масаранка, А. Капусцін, Я. Каршук, А. Рыбак, В. Дайліда, А. Кандрусевіч. Цікава заявіў пра сябе, як пра апавядальніка, зборнікам «Абразкі» Фёдар Янкоўскі. Шмат папрацаваў у жанры апавядання наш старэйшы наэт Максім Лужанін. Яго кніга «Птушкі, людзі, прастор» вылучаецца глыбокім роздумам над жыццём, у ёй шмат паэтычнага.

Але вельмі часта ў нашых апавяданнях пачуццёва і мысліцельна насычаны паказчыкі падмяняюцца бяскрылым пераказаем падзей і фактаў.

Варта звярнуць увагу на тое, што некаторыя сучасныя апавяданні пазаўлеры

наватарскага падыходу да асэнсавання істотных грамадскіх заканамернасцей і тэндэнцый, вызначаюцца пераевамі адкрытага ў творчасці вядучых пісьменнікаў, а таксама самапаўтарэннямі, найчасцей звязанымі з надануцкім пералапачваннем бясконца вайной, ці, наадварот, ідэальнага маленства, няўменнем ствараць яркія паўнакроўныя вобразы, цягай да павярхоўнасці і схематызму ў паказе нацыянальнага характару.

Выйшаўшы на пачатку шасцідзсятых гадоў на перадавыя пазіцыі сярод іншых літаратурных жанраў, наша проза і ў міжз'ездаўскі перыяд паспяхова развілася, працягвала традыцыі Якуба Коласа, Кузьмы Чорнага, Змітрака Бядулі, Максіма Гарэцкага, Міхася Лынькова.

Няма падставы для песімістычных меркаванняў аб яе стане і на бліжэйшае будучае. Нашы вядучыя прызанкі — гэта людзі старэйшага, а таксама сярэдняга пакалення толькі-толькі дасягнулі росквіту сваіх творчых сіл, уступілі ў паласу мудрасці. І мы ў праве чакаць ад іх новага і вышэйшага творчага ўзлёту. Аднак мы былі б вельмі бесклапотнымі, калі б не выяўлялі цікавасці да таго, хто следуе ў фарватары, намаганні чыіх творчых сіл будзе вызначаць стан прозы далейшых дзесяцігоддзяў. А гэтыя пісьменнікі ўжо сярод нас, гэта людзі, якім сёння на 25—35 год і якія зрабілі ўжо свае першыя крокі ў літаратуры, наперадзе ў якіх нялёгка школа авалодання тайнамі майстэрства, набываць найнаштурнейшага грузу ў выглядзе жыццёвага вопыту, умання заўсёды быць на ўзроўні перадавой, партыйнай думкі.

Мы не раз абмяркоўвалі на сваіх сходах творчасць маладых. Гаварылі таксама і пра тое, што маладыя яшчэ не прынеслі «свайго вымпела» на літаратурную планецу. Аднак перачытваючы сёння творы маладых прызанкаў, усё ж нельга не выказаць пачуцця задаваленасці: што ў нашу літаратуру прыйшоў цэлы атрад здольных пісьменнікаў, якія актыўна ўключыліся ў літаратурны працэс. Гэта Алесь Жук і Алесь Масаранка, Васіль Гігевіч і Георгій Далідовіч, Міхась Тычына і Барыс Казанаў. У апошні час выступілі са сваімі першымі апавяданнямі Іван Пяшко, Мікола Воранаў, Іван Кісановіч, Алесь Казанікаў, Адольф Варановіч, Герман Цырылаў, Аля Сакавец, Тацяна Гарэлінава, Іван Стадольнік, Алесь Дударав, Мікола Варавя.

Як і творчасць папярэдніх пакаленняў, маладая проза, за вельмі малым выключэннем, развіваецца ў рэчышчы вясковага матэрыялу. Таму адразу хочацца адзначыць і аднабаковасць гэтага матэрыялу. Вядома, праз любы жыццёвы матэрыял можна ўнушаць чытачу высокія камуністычныя ідэалы, але нястача гарадскога жыццёвага матэрыялу з яго рабочым класам, з яго навукова-тэхнічнай інтэлігенцыяй — гэта нястача жыццёвага матэрыялу перадавой часткі нашага грамадства, гэта ўцечка самых перадавых ідэй, таго новага, што завязваецца на вострыні жыцця творчага грамадства.

Стан сённяшняй беларускай паэзіі, узровень яе ідэйна-мастацкай здабыткаў, абсяг яе надзённых клопатаў і праблем, бадай-што, можна вызначыць адным словам: сталасць. Гэтая сталасць

прыйшла не толькі як вынік багатага творчага вопыту, набытага прадстаўнікамі розных паэтычных пакаленняў, але і дзякуючы выверанасці ідэйна-эстэтычных арыенціраў у творчым асваенні складанай праўды нашай эпохі, у пранікненні ў глыбіні духоўнага свету сучасніка.

Выпрабаваныя творчыя прынцыпы савецкай літаратуры — партыйнасці і народнасці — ва ўмовах развітага сацыялістычнага грамадства і навукова-тэхнічнай рэвалюцыі набылі ў практыцы майстроў яра новае пацвярджэнне сваёй жыццядзейнасці, даючы невычэрпныя магчымасці паэтычных адкрыццяў духоўнага багацця сучаснага чалавека, увасаблення дыялектычнай сутнасці сацыяльных і маральных змен грамадства.

Гаворачы аб сённяшняй сталасці беларускай паэзіі, мы разумеем, што гэтакі яе ідэйна-творчым рубяжам напярэднічала дарога настойлівых нялёгкіх пошукаў. За мінулыя дзесяцігоддзі наша паэзія перажыла некалькі перыядаў: прыбой рытарычнай узніскасці змянілі хвалі роздому аб складанасцях прайдзенага шляху, філасофскага асэнсавання працэсаў жыцця, Кананічным вершаваным формам, строгай дысцыпліне радка некаторыя паэты (не толькі маладыя) спрабавалі супрацьстаяць раскальчанасці верша, падначальваючы рытмічную арганізацыю слова патоку асацыятыўных вобразаў. І можна толькі нарадавацца таму, як паспяхова пераадолела паэзія крайнасці, якія былі ўласцівыя яе ідэйна-мастацкаму станаўленню.

Узровень нашых лепшых паэтычных здабыткаў сёння вызначаецца тым, што яны

жанін, В. Вітка, К. Кірэнка, М. Калачынскі, А. Пысін, М. Аўрамыч, А. Вялюкін, Н. Плевіч, А. Вярцінскі, П. Макаль, Р. Барадулі, Г. Бурлаўкін, Е. Лось, А. Лойка, Я. Сіпакоў, В. Зуёнак, А. Грачанікаў, Д. Бічэль-Загнетава, Ю. Свірка.

Сёння на нашым форуме мы не можам не прыгадаць з удзячнасцю творчасць адной са старэйшых нашых пісьменніц К. Буйло, а таксама лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР С. Дзяргая, С. Ліхадзіеўскага, Н. Тарас, А. Вечара.

Адной з прыкметных асаблівасцей сучаснага развіцця паэзіі з'яўляецца яе ўменне сінтэзаваць, здавалася б, палярныя тэндэнцыі мастацкага асваення рэчаіснасці — заглыбленне ў сутнасць канкрэтных з'яў і асэнсаванне іх у глабальным маштабе. Звярніце ўвагу, з якой паэтычнай сілай перададзена гэтая дыялектыка прыватнага і агульнага, асабістага і грамадскага ў вершы «Зайздросччу маю камаву зерню».

Ах, колькі дзіўнага
У насенні,
А нам яго і не відно —
Гляджу на манаве зерне,
Якое дробнае яно.
Здаецца, дзе яму прагнуцца,
Не суджана такому жыць,
А варта глебы дакрануцца,
Нібы ад шчасця задрыжыць.
І праз не знаходзіць выйсце,
Пасля ўмацуецца як след —
І пойдзе ў рост,
І пойдзе ў лісце,
І пойдзе ў прыгажэйшы свет,
А я гляджу на луг зялёны,
І радасць, радасць у вачах —
Ах, мак чырвоны,
Мак чырвоны,
Што ў святла плошча —
Уся ў сцёлгах!

У перавыках паміж пасяджэннямі

С. Кошачкін, І. Новінаў, А. Аўчарэнна. Фота Ул. КРУКА.

творча засвойваюць гістарычны вопыт развіцця мастацкай культуры, выкарыстоўваючы ўвесь арсенал сродкаў выразнасці ў вырашэнні самых трапятых тэм сучаснасці, гарманічна спалучаючы багацце літаратурнай традыцыі са смеласцю творчага пошуку. Пры гэтым важна надкрэсліць, што ідэйна-мастацкаму здароўю нашай паэзіі, як паўнакроўнаму развіццю не ў малой меры спрыяў той факт, што ў ёй дружна і таленавіта працуюць поруч прадстаўнікі розных пакаленняў. Сутышненне мудрага вопыту старэйшых з гарадай усхваляванасцю маладзейшых абуджае дух добрага творчага саборніцтва, ад якога выйгравалі адны і другія, выйгравала паэзія ў цэлым, дамагаючыся арганічнага спалучэння думкі і пачуцця, інтэлектуальнай глыбіні і эмацыянальнай пранікнёнасці. І сёння наша крытыка з поўным правам называе ў шэрагу сталых майстроў такіх розных па ўзросце паэтаў, як П. Броўка, А. Куляшоў, П. Падчанка, М. Лу-

Думаецца, што тэндэнцыя, якая так пераанаўча ўвасаблена ў гэтым вершы — Імненне да сінтэзу асабістага і грамадскага, схільнасць да супастаўлення фактаў уласнай біяграфіі, з маштабамі гісторыі грамадства ўсё з большай сілай дае аб сабе знаць не толькі ў творчасці Пятруся Броўкі, асабліва ў яго апошніх кнігах «Налі ласка», «І днём, і ўночы», але і ва ўсёй беларускай паэзіі. Пры гэтым важна адзначыць, што ўзмацненне інтэлектуальнага пачатку, філасофскага заглыблення ў сутнасць з'яў сучаснасці не прыглушае эмацыянальнасці ў лепшых здабытках нашай паэзіі. Натуральнасць выяўлення духоўнага багацця і складанасці асобы савецкага чалавека развітага сацыялізму, які ўбірае ў сябе ўсю вастрыню сацыяльных і маральных праблем часу, высокае напружанне дваццатага веку — вось што нараджае непаўторнае святло паэтычных адкрыццяў сучаснасці. Выдатны рускі скульптар Сяргей

Каненкаў, думачы аб якаснай асаблівасці мастацтва, якое сцвярджаецца зараз, гаварыў: «Я спадзяюся, што гэта будзе мастацтва, цалкам набаўленае спрощанасці, лабай схематычнасці... Ні дня без радка, без добрай справы, без натхнення! Суадносеце свой поступ з поступам бурнага дваццатага веку!».

Гэтая здольнасць суадносіць уласнае і грамадскае, часовае і вечнае, айчыннае і планетарнае, магчыма, з самай вялікай мерай мастацкай пераканальнасці выявілася ў новых творах Аркадзя Куляшова, асабліва ў яго кнізе «Сасна і бяроза». Адказ на самыя трыптычныя пытанні нашай атамнай эпохі, калі на карту пастаўлены лёс самой планеты, лёс цывілізацыі, вымагае сёння ад мастака засяроджанага роздуму, той высокай ступені мудрасці, за якую шматвяковы інтэлектуальны вопыт усяго чалавечтва, усведамленне таго, што ў «падымку з чорным небам» нашымі саюзнікамі выступаюць не толькі прагрэсіўныя сілы сучаснасці, але і неўміручы розум лепшых прадстаўнікоў роду людскога з мінулых вякоў, надае паэзіі А. Куляшова пафас гістарычнага аптымізму, пранізвае верай, што ў чалавечтве хоціць сілы, каб супрацьстаяць пагрозе сусветнай катастрофы.

Калі мы чытаем радкі паэта «Трымаюць без падважнікаў тых, без мудрага троса, жывымі рукамі карэньня сваіх сасна і бяроза», — уражвае не толькі ёмістасць паэтычнай метафары, але і жыццесцвярджалае светаадчуванне нашага сучасніка, поўнага ўсведамлення, што здзейсненыя ім адкрыцці навукова-тэхнічнай рэвалюцыі — заканамерны працяг папярэдняга прагрэсу чалавечтства, зарука яго будучыні, яго гарманічнага развіцця.

Адзначаючы шырыню паэтычных абагульненняў, маштабнасць мастацкага мыслення, глыбіню філасофскага асэнсавання складаных і супярэчлівых з'яў — сучаснага свету ў новых творах А. Куляшова, разам з тым пельгае не заўважыць, што іх самабытная вобразнасць жыццёва глебай народнага жыцця, адчування арганічнай сувязі з якой, ніколі не пакідала паэта.

Я — матчыны снаў, я — матчыны трыаголі,
Я — матчыны гноў, які ўставаў на ногі,
Гнаў смерць на Захад — у наву з мары
Трацілаваю пугай перамогі.

Чытаючы гэтыя радкі — і са шчырым радзімым паўшэптам самаадкрыцця знаёмых, у іх характар — светаўспрымання, фарміраванне якога пачынаецца з незабытых уражанняў вясковага хлалчука, якому накіравана лёсам вырастаць, каб стаць упораваным з тым, хто сёння «ў свеце галоўную службу нясе», прымаючы на сябе самую цяжкую пошу адказнасці за будучыню зямлі, за існасць нашых наступнікаў.

Працэсы, якія адбываюцца ў сучаснай паэзіі, выклікаюць шмат пытанняў. Час ад часу звязваюцца нават дыскусіі аб тэндэнцыях развіцця паэзіі, аб тым, як разумець яе грамадзянскасць, аб узаемадзеянні лірычнага і эпічнага пачатку, аб уплыве НТР на змест творчасці паэтаў і г. д. Выказваюцца меркаванні, што колькасць выдаваемых кніг часамі пераважае над іх якасцю, што ўнікае пагроза драбнатэм'я, што дае аб сабе знаць дэвальвацыя паэтычнага слова. З'яўляецца нават у некаторых крытыкаў спроба схематычна размежаваць паэзію на інтэлектуальную, філасофскую, лірычную, ціхую і г. д.

Думаюцца, у падобным тэарэтызаванні больш разгубленасці перад мастацкімі

рэальнасцямі і спрощанага падыходу да літаратурнага працэсу, чым жадання глыбока разабрацца ў ім. Такія павярхоўныя класіфікацыі твораў ігнаруюць прыроду мастацкай творчасці, не заўважаюць, што за кожнай мастацкай з'явай — аўтар са сваім індывідуальным поглядом на свет, акрэсленай ідэйна-эстэтычнай пазіцыяй.

Натуральна, што кожны паэтычны твор мае свой адметны характар, сваю асаблівасць, сваю дамінуючую фарбу. Але пры ўсім гэтым, калі ён народжаны сапраўдным мастаком, дык абавязкова ўвасабляе арганічны сплав шматграннага багацця чалавечай душы, паўнакроўнасць духоўнай сутнасці сучасніка.

Зараз шмат гаворыцца пра тое, які ўплыў робіць навукова-тэхнічная рэвалюцыя на сферу чалавечых адносін, на духоўнае жыццё грамадства, у тым ліку і на паэзію. Аднак цяжка пагадзіцца з тымі, хто лічыць, што гэты ўплыў уяўляецца ў павелічэнні рацыянальнага ў мастацтве слова, у прыцішанасці эмацыянальнага пачатку. Відэочна, што ў падобным пункце гледжання сказваецца спрощанае разуменне складанага ўзаемадзеяння мастацтва і навукі, якой прысвечана роля няўмольнага дыктату, падначалення ўсіх галін духоўнага жыцця.

Як паказвае творчая практыка выдатных сучасных паэтаў, у прыватнасці Пшэна Панчанкі, адным з вынікаў уплыву НТР на жыццё з'яўляецца імкненне мастака адстаць у сваёй першароднасці такіх чалавечых каштоўнасці, як шчырасць, непасрэднасць, здольнасць радавацца ад дотыку да такіх адвечных цудаў, як трава, вада, зямля... Цытуючы радкі:

Я гаварыў занадта гучна,
ды і пісаў занадта гучна,
пара праўдзівей і цішэй,
да сэрца нечага бліжэй,
а гэта ў сотні раз цяжэй,
— адзін крытык сцвярджаў, нібыта тут «адбілася тэндэнцыя да націшэння ў творчасці Панчанкі». Цяжка згадзіцца з такім меркаваннем.

Не націшэнне, а якаснае абнаўленне, набаўленне вонкавай эфектнасці драматызм, выпактаваная вопытам мера чалавечасці, абвостранай эмацыянальнай чуйнасці, прага духоўнасці, сцвярджаў гарманічнасці асобы і грамадства — вось што вызначае ідэю творчага наступлення сённяшняга Пшэна Панчанкі, заўсёды ўсхваляванага, заўсёды нястомнага, заўсёды новага. Як эстэтычна праграма сапраўднага наватара гучаць яго словы:

На нягоды жыцця не жалюся,
Не было б перамог без нягод!
Нараджайцеся, нараджайцеся!
Кожны месці і кожны год.

Магчыма, ў гэтым штодзённым нараджэнні, у гэтай праце дасканаласці, якая бяссонна настойвае на сваёй незавершанасці, на неабходнасці весті вечны бой за абнаўленне, за дыялектычнае сцвярджаўне неабмежаваных даялягядаў чалавечага духу — і ёсць сутнасць таго, што мы называем сучаснасцю мастацтва, яго якасна новай ступенню ўздыму.

Паэтычны характар творчасці Пшэна Панчанкі, які адзначаны гэтым заўсёдным неспакоем, пры гэтым на дэрга шматгранны, шчасліва ўбірае ў сябе самыя розныя, часамі нават супрацьлеглыя ўласцівасці — высокую патэтыку і трыптыку іронію, філасофскую задуманасць і тонкі лірызм, рамантычную ўзвяселасць і гумарыстычную дасціпнасць.

Прырода, у якой многія паэты мінулых вякоў шукалі прытулак для душэўнага адпачынку, сховішча ад балючых пытанняў часу, сёння становіцца прадметам драматычнага роздуму аб самых

вострых праблемах сучаснасці, арэнай барацьбы за выратаванне крыніц самаго жыцця на зямлі, чалавечай цывілізацыі. І ў гэтым таксама адзін з аспектаў таго ўплыву, які робіць навукова-тэхнічная рэвалюцыя на характар паэтычнага ўвасаблення адвечнай тэмы. Вось радкі з верша, у якім, думаецца, з выключнай паэтычнасцю знайшла адлюстраванне гэтая новая тэндэнцыя ў асэнсаванні нашых сучасных адносін з прыродай:

Есць на свеце мой алень,
Есць і гэткае маленне:
Будзь заўсёды ў алені
Цёмны мох і лсны дзень!

Вы, разумныя браты, —
Я і сам страляць умюю —
Дайце жыць майму аленю
Пад галінкай дабратаў.

Гэтыя радкі з верша Аляксея Пысіна яшчэ раз пацвярджаюць думку, што сапраўднай тэмай заўсёды азорана той таямнічай непаўторнасцю, «магічным крышталем», што не паддаецца рацыянальнаму тлумачэнню. Зварнуўшыся да знаёмага вобраза, паэт напачатку яго святлом новага зместу, пераводзіць зусім у іншы паэтычны рад, надае гучанне шырокага абагульнення, у якім адлюстраваны стан хвалявання душы сучасніка, яго роздум аб тым, як важна чалавеку ў жыцці не страціць крылатасць мары, не забіць яе стрэламі халоднай абьякавасці.

Калі паэт піша «дайце жыць майму аленю пад галінкай дабратаў», мы разумеем, што тут вобраз быстранога жыхара лесу ўвасабляе імкненне да вышэйшага Ідэалу, якім адзначана кожная сапраўдная чалавечая асоба. Набывае асаблівае значэнне тое, што такую вострыню праблем сучаснасці мы адчуваем у творчасці паэта, якога звычайна прынята лічыць аўтарам ваеннай тэмы.

Для сапраўднага мастака мінулае і сучаснае — гэта дыялектычна звязаныя этапы нашага руху да сацыяльнай гармоніі самага справядлівага грамадства.

Не выпадкова, што зараз і тэма подзвігу савецкага народа ў Вялікай Айчыншай вайне, у сувязі з 30-годдзем Перамогі, была прыкавана асабліва ўвага, набыла якасна іншае асвятленне — як вышкі пройдзенага намі пасляваеннага шляху, як вышкі заваяваных у мірным будаўніцтве вышын, з якіх мы азіраем і па-новому асэнсавуем сваю гераічную гісторыю. Наша сённяшняе рэчаіснасць — гэта працяг барацьбы (толькі іншымі сродкамі) за тую каштоўнасць жыцця, якія цаной такіх невымерных ахвяр мы адсталі ў гады вайны:

Праўдзівы бой вядзе сумленне,
Вазю сэрца не без страт,
І, можа, у гэтым абнаўленне
Усіх подзвігаў, былы салдат!

Гэтыя словы гучаць як эстэтычны прынтцып у сённяшнім паэтычным асвятленні ваенных выправаў мінугага, іх штодзённым уплыве на ўсё, што мы робім сёння, прынтцып, які ўласцівы не толькі Аляксею Пысіну і яго равеснікам, паэтам «ваеннага» прызыву, але і маладзённым калегам, чыі маленства апалена полымем грознай навальы, і нават тым, хто нарадзіўся пасля Перамогі...

Звартаючыся да гераічнага, паэты розных накіраванняў не толькі імкнуча ўсветліць новыя грані мужнасці народа, але і адказаць на многія філасофскія і маральныя пытанні, якія задае сёння час.

Дастаткова перачытаць гэтыя розныя на-мастацкаму характару творы, як пазмы Р. Барадулліна «Влакада» і «Балада Брэсцкай крэпасці», Г. Бураўкіна «Хатынскі снег», П. Пільвіча «Недзяляні», А. Вяльвіча «Гарбаль», А. Вярцінскага «Рэкісём», Г. Кляўко «Прыстань», новыя вершы К. Кірэнкі,

А. Русецкага, М. Калачынскага, Н. Кісліка, А. Бачылы, А. Лойкі, А. Дракахруста, П. Прыходзькі, П. Пранузы, А. Вольскага, Д. Сімановіча, М. Ароцкі, Ю. Свірні, С. Гаўрусёва, Ул. Паўлава, Р. Тармолы, І. Калесніка, Г. Шутэнкі, каб пераканацца, якія невычэрпныя магчымасці для мастацкіх адкрыццяў, для пранікнення ў сутнасць духоўнага вобліку савецкага чалавека тоіць у сабе ваенная тэма, якая зараз звязваецца не толькі з праблемамі сённяшняга дня, але і з роздумам аб будучым.

Вызначаючы пэўныя агульныя тэндэнцыі як у тэматычным ахопе рэчаіснасці, так і ў пошуках сродкаў выражэння нашай сучаснай паэзіі, разам з тым пельга не заўважыць, што гэтыя тэндэнцыі выяўляюцца вельмі па-

цікавыя і актуальныя з'явы нашага жыцця.

Гарачая падключанасць сэрца да сённяшняга жыцця з яго вечным неспакоем, імклівым дарогамі да новых сяброў, будоўляў і садоў, нястомныя пошукі духоўных каштоўнасцей у людзях, вера ў перамогу добра азарае лепшыя радкі Міколы Аўрамчыка святлом чалавечасці, якая не дэкларуецца, а выяўляецца натуральна ў штодзённых пачуццях, думках і ўчынках лірычнага героя. Пры гэтым зачароўвае адзілюючая свежасць, непазданасць успрымання з'яў рэчаіснасці паэта. І гэта яшчэ адно пацвярджэнне той думкі, што паняцце маладосць не перавага ўзросту, а неад'емная ўласцівасць сапраўднага таленту.

З нястомнай энергіяй пра-

У перапынках паміж пасяджэннямі

В. Быкаў, А. Адамовіч.

Фота Ул. КРУКА.

рознаму, вельмі адметна пад пяром кожнага мастака — у залежнасці ад меры яго таленту, ад яго мастацкай сваясаблівасці. І можна толькі парадавацца мноству паэтычных характараў, творчых індывідуальнасцей, самабытнасці мастацкіх манер, якімі багата сёння беларуская паэзія.

Адкрыты публіцыстычны пафас усё больш саступае месца засяроджанаму роздуму над самымі важнымі падзеямі сучаснасці ў Кастуся Кірэнкі, дзякуючы чаму ў яго паэзіі акрэслена паважлівая якасць — усхваляванае сцвярджаўне Ідэалу, маральная бескампроміснасць у адносінах да ўсяго, што перашкаджае гарманічнаму развіццю асобы чалавека.

За вонкавай размеранасцю радкоў Сяргея Грахоўскага, за яго будзённай разважлівасцю і нястомным жыццёвым любствам няцяжка адчуць унутраную душэўную напружанасць, якая адлюстравана ў нялёгкасці пройдзенага і перажытага:

Калі прыходзіць неспадзеўна
сталасць,
Каб не блукаць паміж
добрам і злом,
Прайдзі выправаўненне
на трыпталасць,
На непак'снасць, на разрыў,
на злом.

Думка аб тым, што ва ўсіх выправаўненнях на трыпталасць чалавек здольны выйсці пераможцам, дзякуючы духоўнай сіле, якая скіроўвае ў вернае рэчышча выбуховую моц яго навуковых адкрыццяў — афарбоўвае ў асаблівых тана мудрага, выпактаванага вопытам жыццёвага аптымізму вершы і пазмы Аляксея Русецкага.

Абвостраная ўвага да патрэб сучасніка, імкненне дакументальна, рэпартажна перадаваць малючкі жыцця сённяшняга вёскі, жывыя рысы вобліку эмаграў за хлеб у новай кнізе Міхася Калачынскага «Докшыцкі каравай», яшчэ раз пацвердзіла здольнасць паэзіі адгукацца на надзёжныя тэмы.

Хацелася б адзначыць таксама зборнік паэзіі А. Зарыцкага «Мая асініна», у якім паэт у эпічна-лірычнай форме адлюстравана многія

дзе ў апошні час Максім Лужанін — адзін з нашых старэйшых майстроў паэтычнага слова, які так шмат зрабіў для беларускай літаратуры ў яе самых розных жанрах — паэме, вершы, мемуарах, эсе, літаратурна-знаўчых артыкулах. Паэзія М. Лужаніна, што асабліва пацвярджаецца яго кнігай «Прага крыла», працягваючы традыцыйны матыв беларускай літаратуры, матывы красы роднай зямлі, сцвярджаўненне чалавека працы, як вышэйшую каштоўнасць Айчыны, нясе ў сабе аднак высокую моўна-культуру: стылістычнае багацце роднага слова, невычэрпнасць яго выразных магчымасцей.

І хораша, што гэтая традыцыя літаратурнага прафіцьялізму, любоўнай увагі да формы верша, імкненне ў поўнай меры валодаць мускулатурай паэтычнага радка ад Максіма Лужаніна і Анатоля Вялюгіна арганічна пераходзіць у творчую практыку маладзёжных, і ў першую чаргу, Рыгора Барадулліна. Перагортаючы старонкі кнігі гэтага паэта, у прыватнасці, такіх яго «Рум» і «Святла пчалы», не перастаеш здаіляцца шчодрасці яго моўнага вынаходніцтва, здольнасці нястомна адкрываць крыніцы паэтычнай энергіі роднага слова.

Прадметнасць паэтычнага бачання, метафарычнага насычанасць радка, печатаная пераканальнасць асацыяцыйныя робіць шматмерным слова паэта, дае магчымасць увасабляць у вобразе самых розных грані характару лірычнага героя — гераічнае і з'едліва іранічнае. Гэту тэндэнцыю можна заўважыць і ў творчасці іншых паэтаў так званана сярэдняга пакалення.

У новай кнізе Анатоля Вярцінскага «З'яўленне» адчуваецца імкненне да поліфактнасці паэтычнага вобраза, які б акумуляваў у сабе складаную гаму самых розных настраў і перажыванняў, часамі нават палярных матываў, што не толькі не перашкаджае мастацкай цэльнасці, а, наадварот, выяўляе дыялектычнае развіццё

дэ эмацыянальных канфліктаў чалавечай душы — чужай мембраны сацыяльных і маральных змен грамадства.

Гэтак жа ўменне сінтэзаваць у межах аднаго твора розныя матывы, розныя настроі і розныя спосабы стылявой выразнасці пераканаўча выявілася і ў кнізе Пятруся Макаля «Дотык да зямлі». Паэт востра адчувае і ў своеасаблівай мастацкай форме перадае праблемы духоўнага жыцця нашага сучасніка з глыбокім паэтычным майстэрствам і выразнасцю.

Быў час, калі некаторыя крытыкі спрабавалі накладваць «вега» на ўсялякія адхіленні ад іх нарматыўных уяўленняў аб сучаснай паэтыцы, і кожнага, хто шукаў сваю сцэку ў паэзіі, імкнуліся «прычысваць» пад пэўныя ўзоры. Здаецца, нарэшце ўсе пагадзіліся з тым, што майстэрства — гэта не проста сума фармальных прыёмаў, што яно мае на ўвазе перш за ўсё чалавечую індывідуальнасць самаго мастака, яго эстэтычнай пазіцыі, яго погляда на свет.

Творчасць кожнага сапраўднага мастака — гэта заўсёды загадкавая планета, якую трэба з даследчыцкай цяжкасцю адкрыць перш, як вызначыць яе месца на паэтычным небасхіле. Вельмі актыўна працуе ў паэзіі Н. Плёвіч. Чытаючы яго новыя творы, пераканваемся ў самабытнасці таленту паэта, які грунтуецца на дасканальнай традыцыі. У многіх яго новых творах, асабліва ў апошняй кнізе «Актавы», назіраецца збліжэнне грамадзянскасці і лірызму, прадракаючы новую мастацкую якасць, новы рубж паэтычнага асабня жыцця ў яго драматычным, але няўхільным руху наперад.

Раней пра Генадзя Бураўніта гаварылі як пра паэта маладога тэмпераменту, палемічнай задзірыскасці. І вось яго новыя зборнікі «Кніво» і «Выток» самым пераканаўчым чы-

лага, як гэта мы бачым у таленавітым «Вечы славянскіх балад» Я. Сіпакова, — гэта спосаб вырашэння трапяткіх пытанняў сучаснасці, жаданне ў святле гістарычнага вопыту народа разгледзець шляхі ў будучыню, шляхі да росквіту гарманічнай асобы чалавека. «Веча славянскіх балад» Я. Сіпакова — своеасаблівая і арыгінальная па сваёй задуме кніга, — з'яўляецца яркім сведчаннем таго, што наша сучасная паэзія паспяхова вырашае адну са сваіх галоўных задач: узаўважэнне сувязі часоў і гістарычнай пераемнасці пакаленняў.

Знаёмства з вершамі В. Зуёнка, сабранымі ў яго кнізе «Сяліба», таксама наводзіць на роздум аб магчымасцях і сіле паэтычнага пранікнення ў мінулае народа, у яго традыцыі, звычкі, норавы, у яго невычарпальную жыццёвую мудрасць і сталасць.

Якія б аспекты сучаснага жыцця ні закранала наша паэзія, яна так або інакш прыходзіць да пытання аб будучыні. І гэта натуральна. Палёт фантазіі, здольнасць зазіраць у заўтра — арганічная ўласцівасць паэзіі. Роздум пра будучыню заканамерна наводзіць паэтаў на роздум аб лёсе чалавека і яго месцы ў жыцці грамадства. Поступ навукова-тэхнічнай рэвалюцыі, далейшы рост дабрабыту народа напайнае нашу паэзію новым зместам, узбагачае новымі тэмамі. Такім чынам, пытаецца — будучыня, якой ты будзеш? — перарастае ў пытанне, якім ты станеш, чалавек, якім будзеш ты, нашы напачадкі?

Усведамленне рэалій нашага веку, высокая інтэлектуальнае напружанне радка, глыбокі лірызм і грамадзянская заклапочанасць праблемамі суадносін матэрыяльнага і духоўнага ў чалавеку — усё гэта стварае асаблівую паэтычную атмасферу ў новай кнізе А. Грачанікава «Начная змена».

У новым зборніку Д. Бі-

рослых, так і для дзяцей стварыла Е. Лось. Пашыршыўся тэматычны дыяпазон, паглыбілася грамадзянскае і лірычнае гучанне яе творчасці.

У апошні час шмат гаворыцца аб рабочай тэме ў літаратуры. Трэба сказаць, што тут часамі назіраецца спрошчаны падыход да пытання. Апісанне вонкавых прыкмет і дэталей вытворчага працэсу (нават з самымі звонкімі рыфмамі), як гэта бывае ў некаторых вершаваных творах, нічога агульнага не мае ні з рабочай тэмай, ні з паэзіяй. Літаратура — гэта заўсёды чалавечанасць, незалежна ад таго, якія сферы жыцця яна закранае. «Рабочая тэма» сёння — гэта тэма складаных сацыяльных і псіхалагічных змен, якія адбываюцца ў нашым грамадстве ва ўмовах навукова-тэхнічнай рэвалюцыі. Мняецца псіхалогія сучаснага працаўніка, свядомасць, інтэлектуальны і культурны ўзровень яго.

Цяжка ўвасобіць характар, псіхалогію, светаадчуванне чалавека працы, творцы ўсіх каштоўнасцей на зямлі, творцы сучаснай цывілізацыі, натхнёная энергія ікога вызначае шлях у заўтра сацыялістычнага грамадства, усяго прагрэсіўнага чалавецтва. Натуральна, што пры такім падыходзе да гэтай тэмы не можа быць месца ні спрошчанасці, ні спекуляцыі на яе важнасці і актуальнасці. З такіх пазіцый імкнучы адлюстраваць у сваіх творах працоўнага здзяйсненні сучасніка, сапраўднага гаспадара жыцця А. Русецкі, М. Аўрамчык, А. Звонак, А. Зарыцкі, М. Хведаровіч, І. Васілеўскі, С. Шушкевіч, Ю. Свірка, М. Рудкоўскі, М. Кусякоў, В. Шымук, Ул. Скарынін, М. Федзюковіч, М. Малеўка, Хв. Чарня, С. Яўсеева, В. Патава, Хв. Жычка, А. Шаўня, В. Спрычан, Дарочы, у творчасці апошняга можна адзначыць найбольш прыкметныя ўдачы не тады, калі ён аздабляе верш вонкавымі дэталімі заводскіх будыняў, а тады, калі паэт спрабуе асэнсаваць працу рабочага як творчы пачатак жыцця, як «цудадзейны рухавік чалавечага прагрэсу, бясконцага абнаўлення свету».

Асобнай размовы заслугоўвае паэма. Не маючы магчымасці ў рамках даклада падрабязна прааналізаваць набыты ў гэтым жанры, спынімся толькі на некаторых асаблівасцях яго развіцця ў апошнія гады. Творчая практыка паказвае, што жанр паэмы зараз перажывае прыкметныя змены, што эпічная аснова ў ёй ужо не выступае ў чыстым выглядзе, а ўсё больш уладна ўбірае ў сябе драматычны, лірычны і публіцыстычны пачатак. Гэтая тэндэнцыя да сінтэзу розных форм у межах аднаго жанру, думасца, выклікана неабходнасцю пошукаў найбольш эфектыўных спосабаў мастацкага асэнсавання глыбінных працэсаў грамадскай думкі і чалавечай псіхалогіі. маштабнага ахопу галоўных падзей сучаснасці. Усё больш сцвярджае сябе ў практыцы паэма ў форме лірычнага маналогу, у якім сюжэтная канва толькі ўгадваецца, а тэма ці іншыя падзеі выхвалены святлом аўтарскага ўяўлення дзеля таго, каб ствараць аб'ектыўны вобраз, які часам набліжаецца да сімвала, несучы ў сабе драматычную напружанасць і філасофскі зарод думкі.

Выдатным узорам паэмы такога характару з'яўляецца «Варшаўскі шлях» А. Куляшова, — твор, у якім так арганічна спалучаецца глыбіня філасофскіх высноў з грамадзянскай падключанасцю да трывог свету, метафарычная рэльефнасць вобра-

заў з праніклівым драматызмам.

Актыўна выступаюць у галіне лірычнай паэмы А. Вярцінскі, Р. Барадулін, Е. Лось, В. Зуёнак, В. Вярба. Кантрастнае супастаўленне маланкавых хуткасцей нашай эпохі з адвечнай размеранасцю руху ў прыродзе, якая ўвасоблена ў радэ Сож, дазваляе А. Вярцінскаму ў паэме «Начны бераг» з драматычнай і напружанасцю сцвярдзіць ідэю гарманічнасці і духоўнага свету чалавека, яго сваяцтва з прыродай, за якую ён у адказе перад сумленнем, перад будучыняй.

Паэмы Еўдакіі Лось «Матчына трывога» і «Мінчанка» прывабліваюць шчырасцю і натуральнасцю інтанацый, уменнем сцвярдзіць пераадоленне самых нягледзімых перажыванняў лірычнага героя.

Можна адзначыць пэўныя здабыткі ў жанры паэмы апаўдальнага характару, з традыцыйна акрэсленай сюжэтай асновай. І тут перш за ўсё зноў трэба назваць «Далёка да акіяна» Аркадзя Куляшова — твор эпічна маштабны, самабытны па спосабу мастацкай арганізацыі падзей. Па разгорнутай у часе біяграфіі лірычнага героя назмы можна прасачыць біяграфію цэлага пакалення, што пераможна прайшло праз усе выпрабаванні — і працоўныя і баявыя. Сваёй новай паэмай «Хамуціус» Аркадзь Куляшоў яшчэ раз пацвердзіў тое, што ён мастак-наватар, які нястомна ўздымае глыбінныя пласты і рэчаіснасці, і сродкаў мастацкай выразнасці. Уражвае ў новым творы паэта драматычная напружанасць, непахісная логіка разгортвання падзей, каларытнасць гістарычнай фігуры самога героя, ёмістасць і шырыня паэтычных асацыяцый, вастрыя сутыкненні розных поглядаў, маральна-этычных прынцыпаў персанажыў.

Багаты матэрыял як аб здабытках, так і стратах жанру сучаснай паэмы даюць творы А. Бажко, Н. Плёвіча, А. Лойкі, А. Русецкага, А. Бачылы, А. Бялевіча, Г. Кляўко, А. Разава і іншых. Паэмы «Лясун» А. Лойкі і «А дзе ж тая крынічанька» Н. Плёвіча прыцягваюць увагу тым, што яны вяртаюць нас да першародных духоўных каштоўнасцей народа, нагадваюць, што і ў нашыя сучасныя тэм яшчэ далёка не выкарыстаны магчымасці фальклорных вытокаў. Гэтую ж думку пацвярджае і паэма М. Лужаніна «Лявоніха», цікавы мастацкі эксперымент, спроба зірнуць на падзеі вайны вокам дасціпнага і нястомнага ў сваёй вяселосці прадстаўніка народа. Патрабуе грунтоўнага аналізу паэма М. Лужаніна «Як нараджаўся новы свет». І шкада, што да гэтага часу крытыка яшчэ не паспела адзначыць наватарскі падыход аўтара да асэнсавання выразальных змен у нашай гісторыі.

Гаворачы аб сённяшняй паэзіі, нельга абмінуць і талі яе жанр, які песня, — жанр, які карыстаецца, бадай-што, непараўнальнай папулярнасцю. На вялікі жаль, менавіта ў гэтай галіне даволі часта выступаюць спрытныя настаўшчыкі тэкстаў на любы выпадак, выкарыстоўваючы недастатковую патрабавальнасць як кампазітараў, так і тых работнікаў устаноў культуры, якія адказны за ўзровень самага масавага мастацтва — песні. Можна было б прывесці шмат прыкладаў, як дзякуючы панулярным мелодыям у масавым маштабе распаўсюджваюцца псеўдалітаратурныя падробкі, безгустоўшчына, мяшчанская чуллівасць, рамансавая саладкавасць і г. д. Асабліва прыкрай выглядае гэта з'ява, бездапаможнасць мно-

гіх песенных тэкстаў на фоне лепшых дасягненніў нашай паэзіі. Былі ж выпадкі, калі забракаваныя ва ўсіх рэдакцыйных вершы «выныравалі» над выглядам песні. «Узоры» такіх песенных тэкстаў усім добра вядомы. Адзіны спосаб закрыць ім дарогу да слухача, спыніць іх шкоднае ўздзеянне на эстэтычнае выхаванне працоўных — гэта актывізацыя намаганняў сапраўдных паэтаў у справе стварэння сучаснай песні. І можна толькі нарадавацца таму, што ў апошні час усё больш нашых вядомых майстроў слова пачынаюць паспяхова выступаць у галіне песеннай творчасці. У садружыні з кампазітарамі Ул. Алоўнікавым, Я. Глебавым, Г. Вагнерам, І. Лучанком, Ю. Семянкіам, Д. Смольскім цікавыя літаратурна-музычныя творы (песні, араторыі, кантаты) стварылі П. Броўка, А. Куляшоў, П. Панчанка, А. Русак, А. Астрэйка, А. Бачыла, Ул. Карызна, В. Вярба, Э. Агняцет, Г. Бураўкін, Р. Барадулін, А. Вярцінскі, П. Макаль, А. Грачанікаў, Е. Лось, П. Харкоў.

Песня — саюз паэзіі і музыкі. І набыць сапраўдныя крылы, трывала ўвайсці ў духоўнае жыццё народа яна можа толькі тады, калі абодва яе кампаненты раўназначны ў мастацкіх адносінах. На адным з пасяджэнняў прэзідыума СП БССР адбылася зацікаўленая гарачая гаворка аб праблемах стварэння сучаснай песні. Добра, што паэты і кампазітары не толькі дыскусуюць аб агульным творчым клопаце, але і пачынаюць рабіць сумесна плённыя крокі на шляху будзённага супрацоўніцтва. Гэта зарука таго, што на ўсю моц загучаць новыя песні аб духоўнай велічы нашага сучасніка. Магчыма, трэба было б час ад часу наладжваць не толькі дыскусіі аб стане песеннага жанру, але і праводзіць творчыя семінары паэтаў, кампазітараў і выканаўцаў песень, што магло б прынесці практычныя вынікі ў супрацоўніцтве аўтараў музыкі і вершаў, у нараджэнні новых вакальных твораў.

Нехта сказаў, што меркаваць пра мастака трэба па тых вышніх, якія ён дасягнуў. У нашай паэзіі ёсць сапраўдны ідэя-творчыя здабыткі, якія ўяўляюць сабой прыкметны ўклад у скарбніцу нашай усесаюзнай шматнацыянальнай саветскай паэзіі. І мы гэтым можам ганарыцца. Разам з тым было б няправільна абыходзіць маўчаннем і тое, што непакоіць. З усёй шчырасцю трэба прызнаць: пакуль што колькасць розт нашай паэзіі пераважае над якасцям. Калі пераглядаем выдавецкія планы мінулых гадоў, не можа не кінуцца ў вочы, як шмат у іх названа назваў вершаваных зборнікаў, пра якія нішто нічога не гаворыць, якіх проста не заўважаюць.

На 30—40 кніг вершаў, якія штогод выцускае наша выдавецтва, толькі пяць-сем стапояцца з'явамі ў літаратуры, якія абуджаюць крытычную думку, пра якія з зацікаўленасцю гавораць і чытачы, і крытыкі, пра якія спрачаюцца. Хоць жывы літаратурны працэс цяжка паддаецца працэнтнаму вымярэнню добрага і дрэннага, тым не менш, узнікае натуральнае пытанне, ці не занадта многа выдаткаў у паэзіі... Так многа, што, відаць, варта было б прывесці ім спецыяльны садаклад. На жаль, у тым, што ўжо выдадзена, нічога не ўзнімаюць.

Таму вельмі важна падумаць пра тое, як паставіць на дзейныя дамы шэраму вершаванаму паэту, які літаральна захлабвае і выда-

У перапынках паміж пасяджэннямі

В. Хомчанка, В. Трыхманенна.

Фота Ул. КРУКА.

нам даводзяць, што перад нам ўжо сталы мастак слова, які, не страціўшы юначай усхваляванасці, паспяхова асвойвае самыя складаныя пласты духоўнага жыцця сучасніка, пранікаючы ў сацыяльна-філасофскія і маральныя праблемы эпохі.

Стаю наля свайой красы,
Хаджу па гудкіх сугарэннях
І чую праднаў галасы
І бачу нашых дзён карэнне.

Гістарызм мастацкага мыслення, імкненне бачыць «нашых дзён карэнне», адчуць сувязь часоў усё больш настойліва заняў аб сабе і ў творчасці іншых паэтаў.

Прага звярнуцца да вытокаў — гэта патрэба ўсёвядоміць ролю сучасніка ў духоўным прагрэсе чалавецтва, пранікнуцца пачуццём гістарычнага апымізму ў сцвярдзэнні перадавых ідэй часу. І таму зварот паэтаў да міну-

чаль-Загнетавай «Ты — гэта ты» тонка раскрываецца свет грамадскіх і інтымных пачуццяў нашага сучасніка.

Чытачы і крытыка вельмі цёпла сустрэлі новы зборнік паэзіі Ю. Свіркі «Аўтограф», які сведчыць аб далейшым паглыбленні яго паэтычнай думкі ў праблемы сённяшняга дня.

Толькі што выйшла з друку кніга паэзіі А. Лойкі «Пачуці». Пад яе вокладкай сабраны вершы тэматычна рознапланавыя, гістарычная тэма тут суседнічае з вершамі аб нашым сучасніку, з роздумам аб неперажыванай сіле жыцця — дружбай народаў. Усё гэта стварае атмасферу аднасці чалавека з чалавечым супольствам, пераемнасці пакаленняў і інтэрнацыяналізму.

Нямала за апошнія гады паэтычных твораў як для да-

Ніне ТАРАС—60

Зайтра вядомай беларускай паэтэсе Ніне Тарас спаўняецца 60 гадоў. З нагоды юбілею прафеснае Саюза пісьменнікаў Беларусі накірвала ёй прывітанне, у якім гаворыцца:
«Дарагая Ніна Міхайлаўна! Сардэчна, па-слаброўску вітаем Вас, вядомую беларускую

паэтэсу, у дзень Вашага знамальнага юбілею.
На працягу многіх гадоў Вы сумленна і хораша працуеце на Ніне роднай літаратуры. Пачатак Вашай творчай дзейнасці звязаны з падпольным рэвалюцыйным рухам, у якім Вы прымалі ўдзел на тэрыторыі былой Заходняй Беларусі. Працуючы ў партыйным друку, змагаючыся за свабоду і незалежнасць нашай Радзімы ў гады Вялікай Айчыннай вайны, Вы набывалі грамадзянскую загартоўку, якая вызначыла змест і пафас Вашай паэзіі. Кнігі Вашых вершаў «На ўсход ідуць», «Суніцы», «Кветка шчасця», «Пад белым яварам», «Наш бор», у якіх услаўляецца наша гераічная рэчаіснасць, знайшлі свайго ўдзячнага чытача.
Горача віншуючы Вас з шасцідзесяцігоддзем, ад усёй душы жадаем Вам добрага здароўя, творчых радасцей, чалавечага шчасця».

Рэдакцыя штодзённіка «Літаратура і мастацтва» далічэўца да гэтага віншавання і сардэчна жадае Ніне Міхайлаўне цудоўнага здароўя, доўгіх год жыцця, здзяйснення творчых задум.

Многа гадоў чуціно ў нашай паззіі ціхае сардэчнае слова Ніны Тарас. Яно прыйшло з беларускіх палёў і лугоў і ўзварава ў сябе водар роднай зямлі.

Мал ціхая песня дубраўнал,
Не святочнал,
Не былінал,
З росных травак-былінал
Медунічал
І палынал... — сабранал,

так характарызуе паэтэса сваё песню на пачатку зборніка «Пад белым яварам», адзначае самае істотнае ў ёй: праўдзівасць і нацыянальны каларыт — «Як валожка ў сінім вяночку, кропля светлая ў ручаёчку». У гэтым выразі і вартасць сапраўднай паэзіі, што «светлая кропля» яе не згубіцца, не растворуцца ў вялікім моры.

Н. Тарас удалося сказаць сваё непаўторнае слова пра час і пра сябе. Першы зборнік яе «На ўсход ідуць»... расказваў пра заходнебеларускую вёску, пра долю жанчыны ў той час. Гісторыя краіны і ўласны лёс былі зместам і наступным яе паэтычных кніг, што выходзілі пасля вайны ў Мінску.

Досыць шырокія тэматычна,

«І ЗНОЎ Я ПАВАНДРУЮ ПРАЗ ГАДЫ...»

яны прасякнуты клопатам пра дзяцей і мір на зямлі, пра дабрату і шчырасць узаемаадносін паміж людзьмі, пра чалавечнасць:

Як баюся, каб у век машыны,
У наш век навукі і прагрэсу
Тэхніка не замяніла сэрца!..

Унутраная тэма паэзіі Н. Тарас — хваляванне за душэўны спакой і лёс гераіні-сучасніцы, за лёс жанчыны, захавальніцы сямейнага ачага і быту. І вядомая песня «Сонца за хмаркамі ўранні...» па словах паэтэсы, і верш «Колькі часу страціла і сілы...», і яшчэ многа іншых твораў, прасякнутых смуткам і шкадаваннем тых, каму не ўсё ўдалося ў жыцці, вельмі тыповыя для творчасці Н. Тарас. Яна не схільна прыхарошваць жыццё і згладжваць яго супярэчнасці

Ніну Міхайлаўну я ведаю даўно, і знаю, што ведала яе заўсёды. Вельмі сціплай, зася-

роджаная, поўная творчых планаў, яна з прычыны слабога здароўя і не заўсёды спрыяльных умоў мае цяжкасці ў іх ажыццяўленні. Аднак яе аптымізм і жаданне працаваць абнавіваюць і ўсяляюць веру. Напрыкладні свайго асабістага свята яна з хваляваннем чакае выхаду ў свет новага зборніка. Вельмі зразумела гэта не хваляванне і нават ноткі незадаваленасці: хацелася б лепш, каб быў задаволены сённяшні патрабавальны чытач.

Дарагая Ніна Міхайлаўна! У гэты радасны дзень, дзень твайго нараджэння, мы, твае сябры і чытачы, шчыра і сардэчна вітаем і віншваем цябе, і жадаем новых творчых поспехаў і здабыткаў. Няхай усе твае планы і задумы — творчыя і ўсякія іншыя — абудуцца. Няхай усе наступныя гады прыносяць табе многа радасці і шчасця.

Марына БАРСТОК.

вештва, і рэдакцыі, і Саюз пісьменнікаў.

Крытэрыі высокай патрабавальнасці адносяцца да творчасці ўсіх. Аднак асаблівую ўвагу трэба звяртаць на тых, хто пачынае свой творчы шлях. Толькі такім чынам можна напярэдзіць тое, што потым напярэды пазна. Бо як гэта нялёгка бывае для ўсіх, калі некаторыя да пенсійнага ўзросту ходзяць у «маладых», абываючы парогі ўстаноў, мношчы шматлікія скаргі ў розныя інстанцыі, крадучы і ў сябе, і ў іншых каштоўны час, які мог бы быць выкарыстаны для карысных спраў. А бяда ўсё толькі ў тым, што нехта ў свой час не асмеліўся сказаць гэтым гортворцам праўду, горкую праўду, якая дапамагла б ім знайсці сваё месца ў жыцці.

Сапраўдны талент, як правіла, адрозіваецца сціпласцю і патрабавальнасцю да сябе. І, праўдліваючы празмерную чужасць і наблалібасць да настойлівых графманаў, мы ў мітусні гэтых неапраўданых клопатаў, магчыма, выпускаем з-пад увагі тых, хто здольны прынесці ў літаратуру сваё слова.

Усе мы прыхільна віталі з'яўленне ў паэзіі А. Разанава, Р. Семашкевіча, Ю. Голуба, Я. Янішчыц, К. Камейшы, М. Дуксы, М. Федзюковіча, Н. Мацяш.

Пасляхова дэбютавалі сваімі першымі паэтычнымі зборнікамі В. Жуковіч, Т. Бондар, В. Коўтун, П. Марціновіч, Г. Пашкоў і інш.

Хочацца спадзявацца, што перыяд вучнёўства ў іх не зацягнецца, што хваробы расту ў іх не прымуць хранічны характар. Зарукай таму можа стаць адназначнае стаўленне да галоўнай справы свайго жыцця — разуменне літаратурнай творчасці — як працэс не толькі мастацкага, але і грамадзянскага росту.

Тое лепшае, што зроблена прадстаўнікамі ўсіх пакаленняў нашых паэтаў, дае падставы станоўча ацэньваць сённяшні стан беларускай паэзіі, аптымістычна глядзець у яе заўтрашні дзень.

У Справаздачным дакладзе на XXV з'ездзе КПСС, гаворачы пра літаратуру і мастацтва, даючы высокую ацэнку дасягненням у гэтай галіне духоўнага жыцця народа, таварыш Л. І. Брэжнеў сказаў: «Вазьміце, напрыклад, тое, што раней сухавата называлі «вытворчай тэмай». Цяпер гэта тэма набыла сапраўды мастацкую форму.

Разам з літаратурнымі або сцэнічнымі героямі мы перажываем, хвалюемся за поспех сталяраў або дырэктара тэкстыльнай фабрыкі, інжынера або партыйнага работніка. І нават таі, здавалася б, прыватны выпадак, як пытанне аб прэміі для брыгады будаўнікоў, набывае шырокае грамадскае гучанне, становіцца прадметам гарахых дыскусій».

Партыя яшчэ і яшчэ раз заклікае літаратараў, мастакоў аддаць асаблівую ўвагу сучаснасці і сучасніку, «вытворчай тэме» ў яе сапраўды мастацкім выяўленні, дзе на першае месца выступаюць не працэсы і машыны, а чалавек эпохі развітага сацыялізму, чалавек новай фармацыі, грамадзянін, патрыёт, камуніст не толькі па прыналежнасці да партыі, але па сваім светапоглядзе.

Тэатр самы старажытны від мастацтва, але і самы народны, як ні што іншае, у большай меры, чым нават кіно, патрабуе ад пісьменніка-драматурга ў першую чаргу даследавання таго жыцця, якім жывуць людзі, што сядзяць у зале, тых праблем, якія хваляюць гэтых людзей.

Разуменне сучаснасці ў сённяшняй крытыцы даволі шырокае. Добры твор аб рэвалюцыі, аб станаўленні Саветскай улады, аб першых пяцігодках, аб вайне з фашызмам заўсёды будзе сучасным. Маючы гэта на ўвазе, не будзем аднак забываць, што ў Справаздачным дакладзе XXV з'езду акцэнт робіцца на творы, у якіх асвятляюцца праблемы менавіта сённяшняга дня, сённяшняга этапу камуністычнага будаўніцтва.

Даўно даказана, што для таго, каб убачыць новы канфлікт, новую праблему і выкрыць адмоўную тэндэнцыю, патрэбна не толькі шлінае мастацкае вока, але і грамадзянская смеласць. Прыгадаем «Хто смяецца апошнім». Цяпер мы добра ўсведамляем, што для таго, каб у 1938-39 гадах убачыць і рэалізаваць такі факт, стварыць вобразы Гарлахаўцага, Зелкіна, Тулягі, Кавдзату Крапіве, акрамя шлінага вока мастака, трэба была мужнасць грамадзяніна, камуніста. Такой жа смеласцю, нечаканасцю калізій вызначаецца камедыя «Брама неўміручасці», створаная выдатным майстрам, 80-годдзе якога мы нядаўна адзначалі. І настаўленая тэатрам імя Яні Кувалы ў перыяд, за які робіцца справаздача.

Трэба сказаць, што «Брама неўміручасці» яшчэ не атрымала поўнага асвятлення ў нашай крытыцы, як выдатная з'ява літаратуры. Аўтар назваў свой твор «фантастычнай камедыяй». У гэтай «фантастычнасці», у гісторы адкрыцця сумленнага геранта-лага Дабрына «элексіра неўміручасці», у яго веры ў сваё адкрыццё і ў яго памылцы закладзены глыбокі жыццесвардзальны філасофскі сэнс.

У мінулае пяцігоддзе адбылося трыумфальнае шэсце п'ес другога нашага выдатнага камедыяграфа Андрэя Макаёнка на сцэнах тэатраў народнага СССР і сацыялістычных краін. Калі браць даты пастановак, публікацый, то Макаёнка за перыяд паміж з'ездамі «Выдаў на гара» ажыццявіў чатыры п'есы — «Зацісканы апостал», «Трыбунал», «Таблетку над язык», «Святая прастата».

Чым тлумачыцца высокая папулярнасць творчасці гэтага драматурга? Безумоўна, тым, што Макаёнка заўсёды працуе на самым гарахым матэрыяле сучаснасці. Ён смяецца весела, але сур'ёзна. Смяецца не дзеля таго, каб падешчыць гледачоў, а для таго, каб прымусяць іх сур'ёзна задумацца над многімі праблемамі жыцця. Нават аб вайне, аб усенародным супраціўленні беларускага народа Макаёнка расказаў у «Трыбунале» па-свойму, бадай, так, як да яго аб гэтым не расказваў ніхто, хоць аб вайне ў нас напісана нямаля даволі значных твораў.

Тое ж самае можна сказаць аб апошняй камедыі Андрэя Макаёнка — «Святая прастата», прэм'ера якой нядаўна адбылася ў тэатры Яні Кувалы. Тут Макаёнка узняўся да сучаснай самай гарахай глабальнай праблемы, якая хвалюе ўсё чалавецтва, — траты каласальных сродкаў на ўзбраенне. Вершы традыцыям настаўніка Кандрата Крапівы, Макаёнка будзе сваю камедыю на кантрастах. Кантрасты і ў змесце, і ў форме. Першая частка — рэальны быт і клопаты каласнай сям'і, другая частка — палітычны памфлет аб нормах і «клопатах» у прэзідэнцкім палацы адной багатай капіталістычнай дзяржавы. Глядач за адні вечар як бы наведвае два светы, правікае ў дзве філасофіі і смеючыся з дасціпных калізій, сур'ёзна задумаецца над тым, што ж тво-

рыцца ў свеце. «Святая прастата» — гэта твор аб барацьбе людзей за мір, а на гэтую надзвычай актуальную тэму сучаснасці твораў разумных, не лабавых па свайго ідэі, да таго ж высельных, вельмі і вельмі мала.

Мікола Матукоўскі працуе ў іншым ключы і ў розных жанравых падраздзяленнях драматургіі — у камедыі і ў псіхалагічнай драме. Ён шукае канфлікты ў сучасным жыцці, у розных сферах чалавечай дзейнасці, канфлікты пераважна маральныя. Калектыў і асоба, месца асобы ў калектыве, недарэчнасці, якія ўзнікаюць, калі некаторыя багадушныя людзі блытаюць гуманныя прынцыпы пераканання і прымусу — такая тэма камедыі «Амністыя», якая абдышла многія тэатры краіны.

У псіхалагічнай драме «Апошняя інстанцыя» драматург даследуе фарміраванне маладога характару ў такой ячэйцы грамадства, як сям'я, маральны клімат сям'і і душэўны свет героя — студэнта-юрыста, высокія маральныя прынцыпы якога сутыкаюцца з выгядніцтвам.

Многа і плёна працаваў у мінулым пяцігоддзі Алеся Петрашэвіч, і наша крытыка зусім слушна адзначала і адзначае творчы рост, творчую сталасць драматурга. Як сатырык, Петрашэвіч даследуе і выкрывае раўнадушнасць, бездухоўнасць, мянчанства і іншыя антыподы камуністычнай маралі. Ад камедыі «Адкуль трэх» да востра публіцыстычнай і вельмі актуальнай тэмы драмы «Трынога», якая прынесла аўтару саюзную вядомасць, да сатырычнай камедыі «Украінскі кодэкс» — гэта шлях удумлівага працінення ў сучаснасць сур'ёзнай вучобы на лепшых узорах савецкай драматургіі.

Якія маральныя якасці людзей старэйшага пакалення, што прайшлі праз выпрабаванні вайны, з'яўляюцца найбольшай каштоўнасцю грамадства, найлепшым узорам для моладзі, — на гэтую тэму напісаў драму «Эпізам на востров» Іван Шамякін. У нас яна настаўлена тэатрам юнага гледача, і спектакль прайшоў непрыкметна. Перакладзеная на рускую і ўкраінскую мовы, п'еса настаўлена вядомымі ў краіне тэатрамі, і аб спектаклях з'яўляецца прэса. Варта сказаць, што гэта не адзіны выпадак, калі твор нашай драматургіі набывае вядомасць толькі

пасля перакладу на рускую і іншыя братнія мовы. Так, напрыклад, было з некаторымі п'есамі А. Макаёнка. Спрабуюць гэта тлумачыць тым, што мы, беларусы, людзі сціплыя і сваё ўласнае не хвалім, не выстаўляем. Але, відаць, ёсць больш канкрэтныя прычыны. Па-першае, нясмела Міністэрства культуры ракамендуе тэатрам рэспублікі творы сучаснай беларускай драматургіі. Па-другое, з усіх адгалінаванняў крытыкі самая кволая, самая слабая з'яўляецца тэатральная крытыка. Відаць, таму і газеты нашы ўсё радзей і радзей адгукаюцца на з'явы тэатральнага жыцця.

Калі да пералічаных п'ес дадаць п'есы Анатоля Дзялендайка, які працуе актыўна, штогод дае п'есу, хоць часам зніжае патрабавальнасць да сябе, і есу аб нафтавіках Леаніда Гаўрыліна, драматычныя творы Валанціна Зуба, Яўгена Шабана, Аркадзя Маўзона, то сапраўды лёгка даказваецца, што найбольшую ўвагу драматургіі аддавалі тэмам сучаснасці. Але і тэма гераічнага подзвігу народа ў вайне, якая старонкі больш далёкай гісторыі хвалявала іх гэтак жа, як і праймаў. Гледачы з вялікай цікавасцю сустрацілі спектаклі па п'есах Васіля Быкава «Сотніцаў» і «Апошні пан» і з поспехам прайшлі ў тэатрах «Гаўрышы Брэсцкай крэпасці» Алеся Махнач, «Пад зоркамі» Пільпа Пестрака, «Званы Віцебска» Уладзіміра Караткевіча.

Літаратуры для дзяцей будучы прысвечаны асобным старонкі даклада. Але пра адзін яе від, пра дзіцячую драматургію — хочацца сказаць тут. Драматургію ўвогуле самы цяжкі жанр. Матэрыял гаварыць: «Драматургія — вышэйшы род паэзіі». І даказаў гэта «Сіняя птушка», з якой па паэтычнасці могуць параўнацца хіба толькі казкі чавадзея Андэрсена.

Сапраўды, папець п'есу для малых так, каб гадзіну ці нават дзве ўвага дзяцей была прыцягнута да сцэны, да ігры актэраў, — справа вельмі нялёгкае. І мы мусім прызнаць, што пры значным росце нашай прозы, паэзіі, крытыкі, літаратура для дзяцей адстае ад патрабавання часу, педагогікі, а драматургія для дзіцячых тэатраў толькі пачынае сваё жыццё. З тым большай прыемнасцю хочацца адзначыць працу ў гэтым жанры «сталлага паэта» Анатоля Вяцінскага. Яго драмы-казкі «Дзякуй, вялікае дзякуй» і «Скажы сваё імя,

салдат», пастаўленыя тэатрам лялек, сапраўды, без перабольшання, можна аднесці да вышэйшага рода паэзіі.

Для дзяцей старэйшага, як кажуць, «югаўскага» ўзросту, плёна праце другі відомы паэт Пятрусь Макаль. Апошняя з яго п'ес «На ўсёх адна бяда» — безумоўная ўдача аўтара. Драматург гэтым творам яшчэ раз пацвердзіў, якія магчымасці адкрытыя толькі ў сабе фальклорныя крыніцы.

Зноў такі, адступаючы ад жанравай паслядоўнасці, нельга не адзначыць вернасць дзеям старэйшага драматурга Касцюка Губарэвіча, хоць у гэце пяцігоддзе ён працаваў у драматургіі для кіно. Фільмы, пастаўленыя па яго сцэнарыях, карыстаюцца нязменным поспехам.

Аптымістычную карціну стану драматургічнай літаратуры мы мусім закончыць песімістычным прызнаннем. Драматургія, як і адзіны жанр, вельмі слаба паўняецца новымі, маладымі іменамі. За мінулыя пяць гадоў па сутнасці мы маем толькі аднаго дэбютанта, калі мець на ўвазе выхад п'есы на сцэну. — Яўгена Шабана. Са смуткам мусім канстатаваць, што ў нас зусім знікла «малая драматургія» — аднаактоўні. Вельмі і вельмі ненармальна з'явіліся пры наяўнасці народнага тэатра і многіх соцыяльных драмкалектываў патрэбна п'еса народная, яркая, на пастаноўку якой не трэба вялікіх затрат, многа часу, многа акцёраў і спектакль на якой ішоў бы 30—40—50 минут. Дарэчы, у наш час такія п'есы маглі б стаць вельмі ўдзячным матэрыялам для тэлевізійных спектакляў, бо глядачы ўжо слухняне адшматсерыянасці. Гэта адзіны парадоксаў веку: у тэатрах мы ўрэзалі сцэнічны час далей няма куды, бязлітасна скарачаем Шышкіра, Астроўскага, Горкага, і тут жа прыноўваем глядача да хатняй кананы на восем, дванаццаць, семнаццаць вечароў.

ва і І. Чыгрынава. «Польмя» па сцэнарыю Г. Бураўкіна, Ф. Конева і Ул. Халіпа, «Хлеб пахне порахам» па сцэнарыю І. Шамякіна. Пастаўлены фільмы па сцэнарыях Матукоўскага, Караткевіча, Асіпені, Дзялендзіка (сумесная праца са славацкім пісьменнікам Мілашам Крно).

Надзвычай плёна працаваў у жанры дакументальнага кіно відомы паэт А. Вялюгін. Ён прынёс у гэты жанр свежыя паэтычныя фарбы, аб'ёмнасць мастацкага мыслення. За апошнія пяць гадоў па яго сцэнарыях створана чатыры поўнаметражныя фільмы, тая, як «А зялёны кукавала» пра Янку Купалу, «Савецкая Беларусь» з 15-серыйнага тэлефільма Цэнтральнага тэлебачання «Союз нерушымый», «Балада аб мужнасці і любові», які быў адзначаны прэміяй, «Матілёў — дні і ночы мужнасці», а таксама 6 каротнаметражных фільмаў.

Менш шанцуе фільмам аб сучаснасці. Але ў гэтым, безумоўна, не віна сцэнарыстаў. На студыі «Беларусьфільм» усё яшчэ востра стаіць праблема рэжысёраў, хоць за апошнія дзесяцігоддзе такія рэжысёры, як Тураў, Чацверыкоў, Дабралюбаў, Нікіфараў, Сцяпанаў выраслі ў сур'езных майстроў. Але рэжысёраў мала, асабліва тых, якія распрыцоўвалі б тэмы сучаснасці, і пісьменнікі, якія маюць жаданне працаваць для кіно, часта спыняцца перад пытаннем: а для каго пісаць? Для якога рэжысёра?

Студыі і рэжысёры мала цікавіцца творамі беларускай літаратуры і часта з добрых твораў робяцца рамесніцкія фільмы.

Асобныя ўдачы не могуць засланіць таго факта, што адносна паміж беларускімі пісьменнікамі і кінастудыяй паўстаюць жадаць шмат лепшага. У сувязі з тым, што лёс сцэнарыя часта вызначаецца капрызамі рэжысёра, паважаныя работнікі сцэнар-

справе прапаганды мастацкай літаратуры. Пісьменнікі, паэты, крытыкі — частая госці ў студыях. Усталявалася і апраўдала слабе добрай практыка запісу і перадачы літаратурных і творчых вечароў. Асабліва варта адзначыць актыўнасць рэдакцыі літаратурна-драматычнага выдання па радыё. Дарэчы, там жа створана нямала радыёспектакляў па творах беларускай літаратуры, адна з апошніх такіх значных работ — «Бякапомяны дні» па раману-эпапеі Міхася Лынькова. Але пры развіцці тэлебачання радыёспектаклямі цяжка канкураваць з тэлевізійнымі пастаноўкамі, з гэтым сапраўды такі новым і самым папулярным відам мастацтва. Аднак ствараецца ўражанне, што наша тэлебачанне ў гэтым плане слаба выкарыстоўвае свае магчымасці. У справах аб дадзячэннях у галіне тэлевізійных пастановак усё яшчэ ўспамінаюцца «Людзі на балоде», «Трывожнае нясце», але зроблена гэта 10—12 гадоў назад. А што пасля? Што запомнілася глядачам з экранізацыі твораў беларускай літаратуры?

Ці напісана хоць адна тэлевізійная п'еса прафесійнальным літаратарам? Не. Няма ў нас такой практыкі, хоць ва ўсім свеце лепшыя драматургі цяпер працуюць для тэлебачання. Саюжны Камітэт па тэлебачанню і радыё заказвае «Беларусьфільму» тэлевізійныя фільмы, але, як правіла, «падкідае» гатовыя сцэнарыі, напісаныя маскоўскімі, свірлоўскімі, адэскімі аўтарамі. Мы не ведаем, ці прапанаваў хоць раз наш рэспубліканскі камітэт твор беларускай літаратуры для экранізацыі пастаноўкі на «Беларусьфільме» ці на іншай кінастудыі краіны.

Робячы адну вялікую справу выхавання новага чалавека, нельга быць аб'яктым да сумежных галін мастацтва, напрыклад, мы, пісьменнікі, не можам глядзець аб'яктыва тое, што перадаецца па тэлебачанню, але і работнікі тэлебачання, па нашу думку, проста не маюць права не бачыць дасягненняў літаратуры, яе патэнцыяльных магчымасцей у развіцці беларускага тэлевізійнага мастацтва.

Сур'езнай гаворкі заслугоўвае праблема развіцця сучаснай сатыры. Цяпер, калі партыя заклікае да больш смелага прынсіпення ва ўсе сферы жыцця, да бескампраміснай барацьбы супраць усяго, што перашкаджае нашаму поступу наперад, роля гэтага баявога жанру яшчэ больш узраслае. Таму шмат, што сатыра часамі адыходзіць да іншых жанраў, як у прымы, і забывае аб сваіх завалваных раней пляцоўках у нашых друкаваных органах. Тут можна было б назваць цэлы шэраг прызнікаў, паэтаў, драматургаў. І таму, відаць, варта прыслухацца да прапановы супрацоўнікаў «Вожыка» аб стварэнні пры СП БССР спецыяльнай сатыры і гумару.

Праўленне нашага Саюза ў справах адначасна ўдзяляла значную ўвагу дзіцячай літаратуры. Праблемы яе развіцця абмяркоўваліся на пасяджэннях прэзідыума і на партыйным сходзе. Праведзены семінар дзіцячых пісьменнікаў. Палепшылася дзейнасць творчай секцыі дзіцячай літаратуры. Больш і частей выступаюць нашы пісьменнікі ў школах, бібліятэках, палацах піянераў, у піянерскіх лагерах. Па ініцыятыве нашага саюза аб'яўлены двухгадовы закрыты конкурс на напісанне лепшых твораў для дзяцей.

У апошнія гады, асабліва пасля апублікавання паста-

новы ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР «Аб мерах па далейшым развіцці савецкай дзіцячай літаратуры», сваімі новымі творамі нашы пісьменнікі дапамагалі партыі ў фарміраванні камуністычнай свядомасці маладога пакалення, уносілі свой палёжны ўклад у стварэнне багатай ва ўсіх жанрах савецкай дзіцячай і ювацкай літаратуры.

Я. Маўр, В. Вітка і А. Янімовіч атрымалі за свае кнігі для дзяцей Дзяржаўныя прэміі БССР. Многія творы нашых пісьменнікаў выдаюцца ў перакладах на рускай, украінскай і многіх другіх мовах народаў СССР і краін сацыялістычнай сям'янасці.

У дзіцячай літаратуры напісаны творы, у якіх малоецця незвычайны вобраз неўміручага У. І. Леніна. Гэта — кнігі І. Шамякіна «Сцягі над штыкамі», В. Хомчанкі «Чырвоны ман», С. Грахоўскага «Агеньчык у агне», П. Ткачова «Вішнёвая квецень», Я. Бяганскай «Апавяданні».

Слаўную спадчыну дзесяці гады выдаўна памёршы Ул. Дубоўка. Гэта і прызначныя кнігі, і кніга казак «Залатыя зярняты». Творы Дубоўкі выхоўваюць у дзеціх пачуцці сяброўства, любові да Радзімы і павягі да працавітых рабочых рук. Новую кніжку «Хто памагае сонцу» адрасаваў маладым школьнікам В. Вітка. Кнігі Э. Агніцвета «Краіна маленства» і «Мы сур'езныя, мы вясёлыя» пашыраюць тэматычны дыяпазон паэзіі для дзяцей. Да паэтычных здабыткаў у дзіцячай літаратуры варта назваць таксама кніжкі С. Шушківа, М. Калачынскага, Н. Гілевіча, А. Бялевіча, А. Вольскага, Е. Лось, В. Зубіна, Д. Вячэль-Загнегавай, І. Муравейкі.

Алена Васілевіч выступіла з цікавым цыклам аповесцей «Пачакай, затрымайся...», у якіх расказана аб жыцці цэлага пакалення савецкіх людзей.

Многа напісана за апошнія гады аповесцей на патрыятычных тэмах, аб войнах, партызаных і падпольчыках, на тэмы сучаснага жыцця школы і піянерскіх арганізацый, на тэмы працоўнага выхавання і прыродапазнавальных тэм. Гэта кнігі старэйшых пісьменнікаў А. Пальчэўскага, П. Кавалёва, «Мы — хлопцы жыўчыя» І. Саркова, «Навасёлы» П. Місько, «Алешка-атаман» Р. Няжал, «Свет далёкага адыора» Г. Шылова, «Пажарніца» У. Паўлава, «Добры дзень, Валерка» У. Машкова, «Сіні бор» Л. Арабей, «Прыгоды хлопчыка Бульбіні» Л. Прокты, «Дзяўчына ішла па вайне» М. Гамолі, «Змоўшчыні» Я. Каршукова, «Лясныя прыгоды» М. Ваданосава, «Новы настаўнік» М. Гарулёва, «Забароненая песня» К. Кадны, «Хвядоснавы канісулы» Д. Слаўковіча, кніжкі В. Гарбука, Ул. Юрэвіча, С. Міхальчука, М. Герчыка.

Значнае месца, асабліва ў апошнія гады, у дзіцячай літаратуры заняла дакументальная кніга і, што хочацца падкрэсліць, кніга пра канкрэтных юных герояў, нарысы, апавяданні, аповесці аб тых з пяці тысяч юных удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны, якія аддалі сваё жыццё за нашу перамогу над фашызмам. Прыгадаем творы А. Кобец-Філімонавай, Г. Бураўкіна, С. Шушківа, Г. Васілеўскай, А. Ставера, В. Марозава, В. Шымюка, М. Корзуна і іншых.

Жанру дакументальнай літаратуры для дзяцей трэба і надалей надаваць сур'езную ўвагу і нашым аўтарам, і нашым выдаўцам.

Вялікае пазнавальнае значэнне маюць творы нашага старэйшага дзіцячага літа-

ратара В. Вольскага аб роднай прыродзе. Нарысы пра багаці роднага краю напісаны У. Караткевіч, А. Чаркасаў, З. Бяспалы.

На жаль, такіх твораў у нас яшчэ вельмі мала, і мы абавязаны ўлічыць і справамі адказаць на крытыку, якая была ў выступленні П. М. Машэрава на XIII пленуме ЦК КП Беларусі.

Неабходны яркія творы аб героях, вартых пераймання, — такіх, як Павел Карчагін, як героі Гайдара, як Мікола-паравоз М. Лынькова, як палескія рабінзоны Я. Маўра.

Урэшце хачу адзначыць сур'езную, карысную работу пісьменнікаў над стварэннем школьных падручнікаў. З'явіліся і высока ацэнены «Буквар» А. Клышкі, «Роднае слова для 1 і 2 класа» В. Віткі, «Роднае слова» для 3 класа Э. Агніцвета, падручнік па беларускай літаратуры для 9—10 класаў Р. Шкрабы.

Колькаска наша дзіцячая літаратура расце. Назавём такія лічбы. За справаздачны перыяд толькі па выдавецтву «Мастацкая літаратура» выдана 117 кніг прозы і 164 кнігі паэзіі. Што ж да якасці, майстэрства, то трэба са ўсёй шчырасцю сказаць, што права на супакоенасць мы не маем. Больш таго — трэба павесці барацьбу з застаралымі хваёрам і дзіцячай літаратуры — схематычнасцю, маралізатарствам, агоней тэндэнцыянасцю.

У многіх творах дзіцячай літаратуры вобраз сучасніка не займае належнага месца, не становіцца ўзорам для пераймання.

Прыемным выключэннем у гэтым сэнсе можна назваць аповесць С. Грахоўскага «Гарачае лета», у якой паказана роля старэйшага таварыша ў станаўленні характару падлетка Алешкі.

Нам уяўляецца важнай задачай — заахоўваць усё пісьменніцкае пісаць для самага ўдзячнага чытача — дзяцей. Трэба ўсямерна падтрымліваць таленавітую моладзь, часцей наладжваць конкурсы для напісання новых кніг для дзяцей і юнацтва, лепш і большым тыражамі выдаваць арыгінальныя, добрыя кніжкі, з любоўю іх афармляць і ілюстраваць.

Хацелася б з трыбуны нашага з'езда ўзняць яшчэ раз пытанне аб стварэнні выдавецтва выдання літаратуры для дзяцей і юнацтва.

Наша вялікая просьба і да Міністэрства асветы БССР, каб яно больш надавала ўвагі дзіцячай літаратуры, выкладанню літаратуры ў школе, каб выдавецтва «Народная асвета» больш і лепш выдавала кнігі для дзяцей.

Для беларускай крытыкі справаздачны перыяд азнаменаваны такой важнай падзеяй нашага грамадска-палітычнага і культурнага жыцця, як пастанова ЦК КПСС «Аб літаратурна-мастацкай крытыцы». Кіраўнікі творчых саюзаў, работнікі крытычнага цэха галоўнага намагаюці сідроўвалі на тое, каб паспяхова правесці ў жыццё рашэнні партыйнага дакумента, у якім яшчэ раз была падкрэслена высокая адказнасць крытыкі як аднаго з фактараў плённага ўздзеяння на літаратурны працэс, як актыўнага сродку ў барацьбе за ідэяна-эсэтычны ўзровень мастацтва сацыялістычнага рэалізму. За апошнія гады павысіўся ідэяна-прафесійны ўзровень крытыкі, узрос яе грамадскі аўтарытэт, пашырылася сфера ўплыву крытычнага слова.

Сведчаннем паўсядзённай увагі да дзейнасці крыты-

У перапынках паміж пасяджэннямі

Маладая пісьменніца Іна Казлова і паэт Рыгор Барадулін. Фота Ул. КРУКА.

Гісторыя ўзаемаадносін пісьменнікаў з кіно даўня, складаная, лоўная сітуацыя і драматычных і камедыяных. Былі ў нас перыяды гарачай любові, і перыяды адчужанасці, узамных папрокаў і абвінавачванняў, нам нідалі, што беларускія пісьменнікі не ўмеюць пісаць сцэнарыі, а мы парывалі тым, што рэжысёры не ўмеюць ставіць.

Цяпер наступіў перыяд спакойны. Але, можа, залішне спакойны? Ці не выяўляецца тут аб'яктыва — наша да кіно і кінастудыі, да літаратуры?

Многія пісьменнікі «сеюць» па ішце кіно. Праўда, лаўры жондэ нямногія. Найбольш пашаццавала Васілю Бякаву. Ён сам напісаў сцэнарыі амаль па ўсіх сваіх аповесцях. І большасць фільмаў атрымала шырокае прызнанне. Значнымі з'явамі былі фільмы «Руны страляюць» па сцэнарыю І. Новіка-

най студыі праводзіць частыя абмеркаванні твораў беларускіх аўтараў, прапаноўваючы кожны раз новыя дапрацоўкі, а фільмы ў той час ставяцца па сцэнарыях, якія невядома адкуль і як трапілі ў рэжысёрскія рукі.

З сумам трэба канстатаваць, што па-за ўвагай кінастудыі «Беларусьфільм» застаюцца многія выдатныя творы класічнай і сучаснай літаратуры, а тля экранізацыі, якія ажыццёўлены, не вызначаюцца высокім мастацкім узроўнем.

Што б мы ні гаварылі пра самае маладое мастацтва — тэлевізійнае, як бы ні спрачаліся аб яго змесце і формах, яно, дзіця гэтае, расце, як у казцы, «не по дням, а по часам», і па масавасці аўдыторыі даўно выйшла на першае месца, нават кіно ў перыяд свайго апагея не мела такой аўдыторыі.

Беларускае радыё і тэлебачанне робяць нямала ў

най службы з'явілася арганізацыя пры выдавецтве «Мастацкая літаратура» спецыяльнай рэдакцыі крытыкі, драматургіі і літаратуразнаўства. У 1973 г. рэдакцыяй было выдадзена 8 зборнікаў крытычных артыкулаў, а ў 1974 і 1975 гг. — па 11.

За справаздачны перыяд выйшаў таксама шэраг навуковых і літаратурна-крытычных прац, сярод якіх сваёй грунтоўнасцю, глыбінёй асэнсавання пастаўленых праблем вылучаюцца «Беларуская назва пачатку XX ст.» А. Лойкі, «Пундзіны роднага слова» С. Александровіча, Узмацнілася пошукі работы нашых даследчыкаў у архівах, што прыносіць багаты плён. Пра гэта сведчаць кнігі А. Мальдзіса, Г. Кісялёва, С. Александровіча.

Але галоўным у працы крытыкаў і літаратуразнаўцаў за мінулае пяцігоддзе было вывучэнне пасляваеннага перыяду літаратуры, у тым ліку сучаснага этапу яе развіцця. Тут важна тое, што даследчыкі, вывучаючы з'явы сучаснага літаратурнага мастацтва, паспяхова засвойваюць уласцівыя сталеваму літаратуразнаўству прыярытэты канкрэтнага гістарызму, умение разглядаць літаратуру ў дыялектычным развіцці, у складаных сацыяльна-гістарычных сувязях. Адрываецца далейшае збліжэнне крытыкі і літаратурнай навукі. Яскравым узабабленнем гэтай тэндэнцыі з'яўляюцца такія даследаванні, як «Традыцыі і навастварства» У. Гніламёдава, «Зброяй сатыры, зброяй праўды» Д. Бугаёва, «Постаці» Р. Бярозкіна, «Голас часу» Я. Казека.

Сёння даволі паспяхова робяцца спробы вывучаць беларускую прозу ў шырокім кантэксце ўсесаюзнай і еўрапейскай літаратурнай плёна працягваюць у гэтым напрамку А. Адамовіч (кнігі «Маштабнасць прозы» і «Гарызонты беларускай прозы»), Н. Пяркіна (манаграфія «Чалавек у савецкім рамане»).

На новым узроўні ўзнікла і даследаванне такіх праблем, як суадносіны нацыянальнага і інтэрнацыянальнага ў мастацтве, мастацкі пераклад як адна з форм літаратурнага ўзаемадзейства. За гэты час з друку выйшлі цікавыя працы Н. Пяркіна, В. Рагойшы, М. Ларчанкі, Ул. Кааберука. На пытаннях майстэрства перакладу выступалі А. Яскевіч, М. Ароўка і іншыя.

Сур'ёзнае навуковае даследаванне, прысвечанае вывучэнню літаратурных уявілаў ва ўмовах насярванага развіцця надрукаваў В. Каваленка («Выгоні, Уільвы. Паскоранасць», 1975). Ён адзін з тых аўтараў, у асобе якога спалучаецца гісторыя літаратуры і крытыкі, пра што сведчаць і яго зборнікі артыкулаў «Прага духоўнасці» і кніга «З дазвіцця сучаснасці». Нарэшце, пачалі з'яўляцца ў нас працы, у якіх даследчыца станаўленне беларускай крытыкі, літаратуразнаўства, раскрываецца складаны шлях выпрацоўкі марксісцка-ленінскай метадалогіі крытыкі. Тут трэба назваць манаграфію М. Мушыскага «Беларуская крытыка і літаратуразнаўства. 20 — 30 гады». На новым працэнтывым шляху і працавага станаўлення ў калектыўных працах пра беларускую савецкую прозу, а таксама ў кнізе Ю. С. Пшыркова «Эпас рэвалюцыі».

Грунтоўна даследаваў паэтыку беларускай народнай лірыкі ў сваёй манаграфіі Н. Гілевіч. Перспектыўны шлях развіцця беларускай крытыкі і літаратуразнаўства адкрываюць працы І. Навуменкі, у

якіх даследчыца такія славянскія пытанні, як духоўны свет асобы, канцэпцыя чалавекі ў творчасці Я. Купалы і Я. Коласа. За гэтыя працы ў 1972 годзе іх аўтару было прысвоена званне лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР.

Рысамі наватарства, навуковага пошуку адзначаны «Пытанні паэтыкі» В. Жураўлёва, І. Шпакоўскага і А. Яскевіча, «Шляхі беларускага вершаскладання» М. Грыньчыка. Змястоўную жанравую форму гутаркі, дыялога крытыка з пісьменнікам распрацоўвае ў кнізе «Сустрачы» А. Гардзіцінкі.

Трэба ўсіляк вітаць і падтрымліваць імкненні беларускіх вучоных, крытыкаў больш шчыльна падзецца да распрацоўкі тэарэтыка-метадалогічных праблем, да пытанняў народнасці і партыйнасці літаратуры сацыялістычнага рэалізму. На жаль, тут пакуль што прыходзіцца назваць толькі паасобныя артыкулы В. Івашына, Н. Пяркіна, Ю. Пшыркова, У. Гніламёдава, У. Юрэвіча.

Не могуць не прыцягнуць увагу спробы паглыбленага даследавання мастацкага стылю, пісьменніцкага майстэрства. Тут мы маем і цікавыя індывідуальныя працы («Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе» П. Дзюбайлы, «Грані майстэрства» А. Яскевіча), і грунтоўныя калектыўныя манаграфіі, накіраваныя на «Стыль пісьменніка». Хацелася б, аднак, каб нашы даследчыкі хутчэй пераадолявалі навуковы кансерватызм. Стала традыцыяй засяроджваць увагу на адных і тых жа імёнах. А між тым непрыкметна вырастае цэлая плеяда праяўкаў, паэтаў, пра якіх, апрача рацёнзій, асобных артыкулаў, нічога значнага яшчэ не напісана.

Даволі ўраджайным быў справаздачны перыяд і на літаратурна-крытычных выданнях, галоўны аб'ект увагі ў якіх — сённяшні дзень літаратуры. Назавём зборнікі «На высокай хвалі», «На стрыжні часу», «На арыбце часу», дзе сабраны лепшыя артыкулы і рэцэнзіі, што змяшчаліся ў перыядычным друку, таксама кнігі: Р. Бярозкіна («Кніга пра паэзію»), У. Юрэвіча («Погляд», «Абрысы»), Ул. Калеснікі («Зорны спеў»), Р. Шкрабы («Скарбы»), В. Бечыка («Свет жыцця і блізка»), М. Ароўкі («Галоўная служба паэзіі»).

Выйшаў з друку зборнік артыкулаў «Нафас праўды» заўчасна памёршага Сяргея Гусана.

Не засталіся незаўважанымі літаратурна-крытычныя працы, артыкулы і рэцэнзіі з якімі ў друку выступалі Н. Пашкевіч, Д. Бугаёў, М. Лазанук, В. Гапана, Я. Леціна, М. Тычына, А. Клышкіна, В. Бур'яна, М. Барсток, І. Ралько, Г. Шупеня, С. Лаўшук, Т. Шамякіна, У. Анисювіч.

Значнае месца ў сённяшнім крытычным жапраў займае сёння і так званая пісьменніцкая крытыка. Найбольш яскрава прыклад — кнігі «Размова з чытачом» І. Шамякіна і «Жыццёвыя клопаты» І. Мележа.

Аднак якімі б значымі ні былі сённяшнія дасягненні беларускай крытыкі і літаратуразнаўства, мы не можам закрываць вочы на недахопы, унутры і ў дзейнасці крытычнай службы. У першую чаргу тут трэба гаварыць пра недастатковую актыўную перабудову крытыкі, пра яе кансерватызм. Інтэнсіўная дзейнасць крытычнай думкі адразу пасля прыняцця пастановы давала надставы спадзявання на тое, што ўзяты тэмпы развіцця будуць падтрыманы і ўзможны ў далейшым. Аднак факты пераконваюць, што крытыка яшчэ не паспявае за імклівым бегам часу. Патрабаванні да крытыкі значна ўзрастаюць, і

тое, што ўчора было прымавальным, сёння ўжо задавоўліць не можа. На жаль, узровень падрыхтоўкі многіх крытыкаў, асабліва тых, хто сочыць за бягучай літаратурай, невысокі. І не дзіва, што на старонках нашых часопісаў і газет так багата яшчэ артыкулаў і рэцэнзій, у якіх замест глыбокага аналізу мы бачым звычайны пераказ зместу альбо імітацыю праблемнай размовы.

Не менш значны недахон сучаснай крытыкі ў тым, што яна ўхіляецца ад абавязку смела, адкрыта гаварыць пра недахопы літаратуры, пра слабыя творы, якія ўсё яшчэ трапляюць на старонкі часопісаў, выходзяць асобнымі кніжамі. Відаль, работнікі выдавецтва «Мастацкая літаратура» праяўляюць празмерны лібералізм не толькі ў адносінах да аўтараў некаторых твораў, але і аўтараў рэцэнзій, што рэкамендуюць недасканалы твор у друк.

Трываюць і тое, што прафесіянальны ўзровень літаратурных дыскусій, іх грамадскі рэзананс аказваецца часам невысокім.

Агульнавядома, што вырашэнне многіх праблем, якія стаяць перад крытыкай, шмат у чым залежыць ад няўхільнага папаўнення крытычнага цэха новымі творчымі сіламі. На жаль, кадры крытыкаў сёння растуць вельмі і вельмі марудна.

Сур'ёзныя папункі трэба кінуць у адрас штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва». Аб рабоце яго аддзела крытыкі гаварылася няглыбока — і на прэзідыуме праўлення, і на секцыях, але істотных зрухаў не адбылося. Няма ў штотыднёвіку сур'ёзных артыкулаў, тым больш абавязковага плана: тэарэтычных, праблемных. Матэрыял вельмі аднастайны і наводзе жанравыя формы. Ні дыялога пісьменніка з крытыкам, ні эсэ, ні цікавага творчага партрэта. У «ЛіМе» склаўся нейкі эталон сумнай, нецікавай, беспераспэктывай крытыкі. Літаратурнае жыццё з яго нявырашанымі праблемамі на сутнасці праходзіла міма газет.

Дрэнна тое, што са старонак нашых газет і часопісаў непрыкметна знікла такая патрэбная форма, як публіцыстычная крытыка, жанр памфлета. Увогуле крытыцы апошніх год нестасе нафасу публіцыстычнасці. На жаль, недастаткова развіты ў нас жанр навукова-папулярнай біяграфіі. Так, да гэтага часу не створаны кнігі пра Янку Купала і Якуба Коласа.

Яшчэ адна заўвага практычнага характару. Зборнік лепшых крытычных артыкулаў і рэцэнзій варта зрабіць перыядычным выданнем.

Як бачым, хоць прадстаўнікі крытычнага цэха няглыбока напружвалі за гэты час, але імае яшчэ трэба зрабіць, каб з гонарам выканаць пастанову ЦК КПСС «Аб літаратурна-мастацкай крытыцы» і тым грандзёўным задачам, якія наставілі перад усімі творчымі работнікамі XXV з'езд КПСС і XXVIII з'езд КП Беларусі.

Прэзідыум і ў цэлым праўленне ўдзялілі няглыбока ўвагі рабоце друкаваных органаў — часопісам і газеце «Літаратура і мастацтва». Работа рэдакцыі ў розных тэматycznych і жанравых аспектах многа разоў разглядалася на пасяджэннях прэзідыума, партыйнага бюро. На партыходах, пленумах праўлення даклады і выступленні грунтаваліся, як правіла, на творах і артыкулах, якія публікаваліся ў часопісах і газеце.

Аналіз усёй іматэрыяльнай дзейнасці рэдакцыі патрабаваў бы асобнага даклада. Тэзіса варта сказаць, што ўзровень мастацкі і тэарэтычны, большасці нашых часопісаў, безумоўна, вырас.

Больш патрабавальна адбіраўся творы прозы, паэзіі, хоць, вядома, няглыбока друкавалася і слабых рэчаў, больш прадумана планаваліся матэрыялы на раздзелах крытыкі, публіцыстыкі, навукі. Пашырылася кола аўтараў. На старонках часопісаў выступалі кіраўнікі рэспублік, спецыялісты, вучоныя, якія на добрым прафесіянальным узроўні асвятлялі развіццё эканомікі, культуры, навукі ў гады дзевятай пяцігодкі і асабліва ў завяршальным годзе, у перыяд падрыхтоўкі да XXV з'езда і ўступлення ў новую, дзсятую, пяцігодку.

У мастацкіх нарысах было расказана аб многіх героях

папрокамі рэдакцыі яе галоўнаму рэдактару нельга было не згадзіцца. Сапраўды, газета не толькі не ўзнімала, а бадай-што, зніжала свой тэарэтычны і мастацкі ўзровень.

Складу праўлення, які будзе выбраны, яго прэзідыуму належыць удзяліць самую сур'ёзную ўвагу газеце «Літаратура і мастацтва». Ды і часопісам таксама. Праўленню і ўсёй пісьменніцкай грамадскасці варта прымаць больш актыўны ўдзел у фарміраванні тэматycznych і перспектывных планаў выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Пад уплывам некаторых прычын мы — і саюз, і выда-

У перапынках паміж пасяджэннямі

Я. Сіпаню і Ул. Калеснік.

Фота Ул. КРУКА.

пяцігодкі.

У перыяд падрыхтоўкі да 30-годдзя вызвалення Беларусі ад фашысцкай акупацыі і 30-годдзя Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне было няглыбока цікавых новых дакументальных публікацый, успамінаў удзельнікаў баёў за Беларусь — камандзіраў і байцоў Савецкай Арміі, партызан, падпольшчыкаў. Значна выраслі тыражы часопісаў «Неман» і «Маладосць». Гэта сведчанне таго, што папулярнасць іх расце. Цяпер толькі паліраваць праблема абмяжоўвае далейшы рост тыражоў. Разам з тым, трэба сказаць шчыра, зроблена рэдакцыямі далёка яшчэ не ўсё, а некаторымі рэдакцыямі проста мала, як, напрыклад, рэдакцыяй тыднёвіка.

Калі гаварыць пра часопісы, то на раўняшыму пераважна большасць мастацкіх твораў у іх, груба кажучы, прыплывае самацёкам, і гэта адбываецца на тэматycznych плаваннях. Роль рэдакцыйных калегій, апаратаў рэдакцый у тэматycznych навіраваўнасці творчасці празанаў, паэтаў, у арганізацыі іх прычы так, каб яны псалі больш на тэмы сучаснасці, пра героі нашых дзён, усё яшчэ невялікая, абмежаваная. Прычыны тут розныя. Бачы і такія, якія не залежаць ад рэдакцыі. Нельга лічыць наймальным, што рэдакцыі тоўстых часопісаў пазбаўлены права заключачы з аўтарамі ўмовы і выдаваць авансы, што камандзіраўчаныя сродкі скарочаліся з году ў год і ўжо трохі не даведзены да нуля. Дагэтуль не вырашаны пытанні штатаў, гавары, якія неаднойчы ставіліся перад аднаведчымі органамі прэзідыумам Саюза пісьменнікаў, партбюро і рэдакцыямі.

Не лепшым чынам, як правіла, са спазненнем на старонках часопісаў і газеты рэагуюцца новыя творы. Баявая актуальнасць крытыка ўступае свае назіцы літаратуразнаўству не толькі ў выдавецтвах, у навуковых установах, але і ў часопісах. Артыкулы друкуюцца, як дэ-тэктывныя раманы, з працягамі, расцягнутыя на тры — чатыры, а то і больш нумараў. Апошнія гады на большасці пасяджэнняў прэзідыума, на партыходах, пленумах, у часопісах і газеце «Літаратура і мастацтва». З многімі

ведства — як бы пачынаем забываць некаторыя правяраныя традыцыйныя дэмакратычныя формы ўзаемаадносін пісьменнікаў са сваім выдавецтвам.

Вышэй, між іншым, гаварылася ўжо аб нашых узаемаадносін з тэлебачаннем, радыё, рэдакцыямі рэспубліканскіх газет. Яшчэ раз падкрэсліваем, што ўсё гэтыя органы робяць няглыбока для прапаганды літаратуры. Але не будзе не сціплым сказаць, што сённяшняя беларуская літаратура мае права на большую ўвагу сродкаў масавай інфармацыі. Такая ўвага ў аднолькавай меры будзе карысна і літаратуры, і тэлебачанню, і газетам.

Таварышы!

Бясспрэчна, што доклад не мог ахапіць усё нашы праблемы і набыткі, усё, што зроблена наві за мінулае пяцігоддзе. Нерэальна было б і ставіць такую задачу. Паперце, таму, што, як мы з вамі перакананымі, зробілі многа — на ўсіх жанрах і на ўсіх напрамках — і ў той жа час ёсць недахопы і нявырашаны пытанні. А па-другое, ахапіць усё вынікі сваёй працы мы можам толькі дзікай калектыўнага абмеркаванні згутоўнымі намаганнямі. Чым больш нас выкажана, тым больш шырокім будзе наш погляд на рэчы, тым больш аб'ектыўны малюнак мы атрымаем. Ды ў гэтым, уласна кажучы, і заключаецца адна з галоўных задач нашага форуму.

Таварышы! Беларуская літаратура, якая з'яўляецца неад'емнай часткай нашай іматэрыяльнай савецкай літаратуры, знаходзіцца на новым этапе свайго развіцця, стаць перад новымі задачамі, новымі тэматycznych абсягамі. Велічыня прадвызначылі партыі, геральчныя справы народа не толькі патхляюць, але і абавязваюць нас быць больш патрабавальнымі да сваёй працы, больш адказнымі за сваю справу. І наш святы абавязак — быць вартымі гэтай вялікай справе адказнасці, дастойна аяваць у сваіх творах наш савецкі лад, пачуцці і думкі нашага савецкага чалавека, славіць высакародную дзейнасць партыі, яе гуманнае імкненне зрабіць усё неабходнае для шчасця чалавека, у імя міру і прагрэсу ва ўсім свеце.

БЕЛАРУСКАМУ ТЭАТРАЛЬНАМУ АБ'ЯДНАННЮ—30 ГАДОЎ

Сёлета споўнілася 30 гадоў з дня заснавання Беларускага тэатральнага аб'яднання (БТА), створанага ў Мінску ў 1946 годзе, праз год пасля пераможнага завяршэння Вялікай Айчыннай вайны. Сёння БТА налічвае звыш паўтары тысячы членаў — акцёраў, рэжысёраў, тэатральных мастакоў і кампазітараў, а тансама супрацоўнікаў розных служб сцэны, радыё, тэлебачання, кансерваторыі і філармоніі, Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. Дома народнай творчасці БССР, народных тэатраў рэспублікі.

У задачы аб'яднання ўваходзіць агульны ўзровень саваецкай тэатральнай культуры, збор і вывучэнне матэрыялаў па гісторыі беларускага саваецкага тэатра, папулярызаванне творчых здабыткаў, наладжванне сувязей з тэатральнымі таварыствамі саюзных рэспублік і ў першую чаргу з Усерайскім тэатральным таварыствам, якое ад пачатку нашага заснавання і да сённяшняга дня аказвае нам усямёрную дапамогу, дзеліцца сваім багатым вопытам. Актыўна наладжвае абмеркаванні прэм'ер у тэатрах рэспублікі, выстаўкі, лекцыі, дыскусіі па праблемах сучаснага мастацтва, выданне кніг і манускрыптаў.

Робіцца ўсё, каб акцёры і ўсе дзелчы сцэны пашырылі свой ідэйна-творчы далягляд, былі ў курсе навін саваецкага і сусветнага мастацтва.

Аб'яднанне накіроўвае ў творчы камандзіроўкі ў Маскву, Ленінград, Кіеў як сталых майстроў сцэны, так і здольную моладзь, наладжвае замежныя паездкі для знаёмства з зарубежным тэатрам і ўдзелу ў міжнародных канферэнцыях і сімпозіумах.

Вядзецца работа па зборы і даследаванні іканаграфічнага матэрыяла, крытычных артыкулаў, рэцэнзій на спектаклі, стэнаграм дыскусій. Рэжысёрам, акцёрам і мастакам прадастаўлены вялікі архіў фотаматэрыялаў з пастановаў тэатраў, партрэты тэатральных дзеячаў. Пры Доме акцёра маецца кабінет гуказапісу, у якім можна праслухаць галасы оперных і драматычных акцёраў.

Аб'яднанне дбае аб здароўі сваіх членаў, выдзяляючы пецёнкі ў дом адпачынку «Тэатральны», які знаходзіцца ў маляўнічай мясцовасці ў лесе каля возера Астрашыцкага Гарадна.

Для забеспячэння ўсіх гэтых добрых спраў у Мінску пабудаваны вялікі чатырохпавярховы вытворчы камбінат, які абслу-

гоўвае тэатры, мастацкую самадзейнасць усім неабходным для іх (дэнарацыямі, вопраткай, абуткам, фатаграфаваннем, спектаклямі і многім іншым).

Галоўнай сілай аб'яднання з'яўляюцца яго актывісты, сярод якіх выдатную ролю іграе народная артыстка Саваецкага Саюза, старшыня праўлення БТА Ларыса Пампееўна Александровская, члены праўдзіума, намеснікі старшыні Р. Мачулін, С. Бірыла і А. Калінічэнка; Г. Абуховіч, В. Галіна, У. Няфёд, М. Шаўчук, А. Сабалеўскі; Э. Стома, Ю. Сідараў, М. Гульман, Ф. Шмакаў, Г. Марніна, Г. Дубаў, Б. Данальская, А. Санінаў, А. Самарай, Б. Барысёнак, А. Іванова, А. Раеўскі, В. Дземініова, С. Гурчы, А. Цароў, А. Генералаў, Р. Курлынова. Гэтыя і многія іншыя (усіх не пералічыш) самаададна ўдзельнічаюць у дзейнасці БТА, аддаючы яму свой волюны ад работы час і энергію.

Неўзабаве павінен адбыцца чарговы з'езд БТА, які падагуліць дасягнутае, намерецца шліць далейшы рост і развіццё сучаснага мастацтва ў святле рашэння XXV з'езда Камуністычнай партыі Саваецкага Саюза.

Яўген РАМАНОВІЧ,
член праўдзіума БТА.

ШЧЫРА І ПАТРАБАВАЛЬНА

Рускі праязік Генадзь Пацценька доўгі час працаваў токарам на адным з заводаў у Гродна. Там ён і пачаў пісаць свае першыя апавяданні, што змяшчаліся на старонках абласной газеты «Гродзенская праўда». Пазней вучыўся ў Літаратурным інстытуце імя М. Горкага ў Маскве, працаваў журналістам, закончыў аспірантуру. І, вядома, на-ранейшаму пісаў апавяданні. Лепшыя з іх увайшлі ў зборнік «Шуршанне сена» і «Колесо на берэзе».

І вось нывая сустрэча Г. Пацценькі з чытачом. Яго кніжка «Высокі дзень», змест якой складала аднайменная апавесць і некалькі апавяданняў, папоўніла серыю «Новыя» «Современника», што выходзіць у расійскай выдавецтве «Современник».

Цёплую, а галоўнае патрабавальную прадмову да зборнікі напісаў лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР Васіль Быкаў. Ён, у прыватнасці, зазначае, што Генадзь Пацценька валодае зайздроснай здольнасцю пісьна ўглядацца ў характэрныя з'явы жыцця і ўмела ствараць выразныя чалавечыя характары.

Высока ацэньвае В. Быкаў і апавесць, прысвечаную жыццю рабочага класа, падкрэсліваючы, што аўтар піша «...з веданнем справы, не пазбягаючы сапраўдных цяжкасцей і складанасцей як у арганізацыйным вытворчасці, так і ў характары чалавека на новым этапе грамадскага развіцця — ва ўмовах навукова-тэхнічнай рэвалюцыі».

С. ВІРЗОУСКІ.

ПА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯ «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«ЧАМУ ў ЗАГОНЕ ПЛАСЦІНКА?»

Як арганізаваны ў рэспубліцы продаж пласцінаў і прапаганда твораў саваецкіх кампазітараў — гэта артыкул «Чаму ў зоне пласцінаў?» надрукаванага ў «Ліме» 26 сакавіка. Намеснік міністра культуры БССР С. Пятровіч піша ў рэдакцыю, што асноўныя думкі і рэкамендацыі аўтара супадаюць з тымі мерамі, якія прымае Міністэрства культуры БССР. На

сумесным пасяджэнні калегіі Міністэрства і праўлення Саюза кампазітараў БССР выпрацаваны меры прымальнасці па паліпашыню прапаганды беларускай музыкі, у тым ліку і праз грам-пласціну. Міністэрствам узята пад кантроль афармленне запісаў, выдзяляючы тэражор і ішчыны пытанні, якімі займаецца Рэспубліканскі дом пласцінаў.

У ДОБРЫ ШЛЯХ, «ЮНАЦТВА»!

«Раім прачытаць», «Сёння — фантазія, — заўтра — рэальнасць», «Пісьменнікі-лаўрэаты» і іншыя.

Прасторная лекцыйная зала. Усе сталы радыёфікаваны. У бібліятэцы вялікі фонд грамафонных запісаў, якія можна праслухаць у любы момант.

Тут будучы праводзіцца чытальніцкія і тэматычныя кафэ-рэзны, вечары чытачоў. Прынамсі, мяркуецца правесці мерапрыемствы, прысвечаныя юбілеям вядомых беларускіх пісьменнікаў — Э. Цёпы, М. Чарота і іншых. Вялікая ўвага бу-

дзе надавацца прапагандзе твораў беларускіх пісьменнікаў.

Безумоўна, бібліятэка «Юнацтва» стане любімым месцам аматараў кнігі.

Радасны, святочны настрой у чытачоў «Юнацтва». Да іх паступае багаты кніжны фонд — 105 тысяч тамоў. Гэта сотні падарожжаў у свет цудоўнага, лепшага.

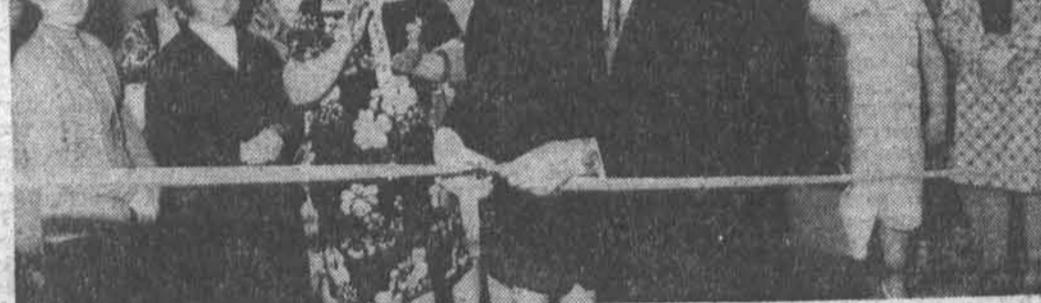
Т. НІКІШНА.

НА ЗДЫМКУ: намеснік старшыні Мінскага гарвыканкома М. ЖУКОУСКІ адкрывае бібліятэку «Юнацтва».

Бібліятэку «Юнацтва», якая знаходзілася раней на Ленінскім праспекце, ведалі многія. Асабліва юнакі і дзяўчаты — навучнікі школ, вучыльніцаў, тэхнікумаў, інстытутаў. З кожным годам сяброў кнігі рабілася больш і больш. Цеснавата стала ў ранейшым памяшканні, вырашана было перавесці бібліятэку ў больш прасторнае.

І вось напярэдадні Першамай адбылося ўрачыстае адкрыццё бібліятэкі «Юнацтва» на новым месцы — у адным з мікрараёнаў горада на праспекце імя Прытыцкага.

У светлым пакоі размешчаны абанемат. Тут жа аформлены цікавыя падборкі літаратуры

НА ДРУКАВАНА «У НАСТАЎНІЦКАЙ ГАЗЕЦЕ»

«Блізка фініш навучальнага года» — так называецца перадавы артыкул «Настаўніцкай газет» за 8 мая. Другая старонка нумара — тэматычная. Пад рубрыкай «Для цябе, працавіце, класны кіраўнік!» выступаюць з артыкуламі кандыдат педагогічных навук К. Гаўрылавец, метадыст Мінскага абласнога інстытута ўдасканалення настаўнікаў В. Волкава, настаўнік Даўгінаўскай сярэдняй школы Вілейскага раёна Я. Лобань і іншыя.

Артыкул інспектара школ Міністэрства асветы БССР А. Калесніцкай «На ўзроўне патрабаванняў часу» расказвае пра вопыт педагогічных каляктываў школ г. Маладзечна. Аб пра-

бле ацэнкі ў атэстацы гаворыцца ў артыкуле «Важны стымул», з якім выступіў загадчык Першамайскага раёна г. Мінска М. Саўчын.

Змешчана чарговая старонка «Патрыёт», якую падрыхтаваў няштатны аддзел ваенна-патрыятычнага выхавання. У сваіх карэспандэнцыях «Сваішчынае месца», «Дзельчына ішла па вайне», «З кагорты мужных», «Сярод герояў іх імёны», «І зноў у страі», «Франтавічка» У. Рудзінскі, М. Борціч; У. Нарушэвіч, Б. Шалуха, Р. Пастрон, М. Казаной расказваюць пра настаўнікаў, якіх у гады Вялікай Айчыннай вайны мужна змагаліся супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

У газеце за 12 мая надрукавана чарговая карэспандэнцыя І. Тапаркова і М. Клімовіч са Свейскага раёна «Райном і школа». Кандыдат філасофскіх навук А. Красноў выступае з артыкулам «Самы аднаваны народ».

Пад рубрыкай «Школа — сям'я» — грамадскасць» змешчаны артыкул Я. Івановіча «Надзейны памочнік». З артыкуламі «Прыкметы абнаўлення» і «Сцяжынка да прафесіі» выступаюць Ф. Казоўская і І. Злотнік.

Загадчыца дзіцячага сада № 2 пасёлка Бярозаўна Лідскага раёна Н. Шапавалова змясціла артыкул «Першыя працоўныя крокі».

Пад рубрыкай «З бланкіта пісьменніка» надрукаваны да-рожныя нататкі П. Пруднінава «Столькі цэпльмі і сардэчнасці».

Чытачы пазнаёміцца тансама з нізкай новых вершаў М. Калачынскага.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР. Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600 ГСП, Мінск, вул. Захарэва, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33 24-61, намесніца галоўнага рэдактара — 33-25-25, адзнака сакратара — 33 44 04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33 22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33 24 62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33 24 62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33 21 53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33 24 62, аддзела культуры — 33 24 62, аддзела пісем і масавай работы — 33 22-04, выдавецтва — 23 52-85, бухгалтэрыі — 23-77 65.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія:

Зяў АЗГУР, Барыс БУР'ЯН.

Анатоль ГРАЧАНИКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ.

Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ.

Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА.

Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара],

Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ.

Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ.

Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар].

Рыгор ШЫРМА.